

2021-01

$\beta \ddot{y} \alpha \zeta \tilde{A} \acute{I} \tilde{A} \ddot{A} \cdot \frac{1}{4} \pm \ddot{A} \zeta \mathring{A} \text{ " } \zeta \mathring{A}^2 \gg^{-\frac{1}{2}} \zeta \mathring{A}^0 \pm$
 $\beta \ddot{y} \pm \frac{1}{2} \pm \frac{1}{4} \grave{\text{I}} \acute{A} \text{ \AA} \acute{E} \tilde{A} \cdot \ddot{A} \zeta \mathring{A} \check{s} \zeta^1 \frac{1}{2} \zeta \acute{I} \cdot \mathring{A} \acute{A}$
 $\beta \ddot{y} \text{ \AA} \tilde{A} \ddot{A} \text{ \textcircled{R}} \frac{1}{4} \pm \ddot{A} \zeta \hat{A} \text{ ' } \tilde{A} \acute{I} \gg \zeta \mathring{A} : \cdot \grave{\text{A}} \mu \acute{A}^{-\acute{A}}$
 $\beta \ddot{y} \pm \tilde{A} \mathring{A} \frac{1}{2} \grave{\text{I}} \text{ ' } \mu \mathring{A} \ddot{A} \acute{E} \frac{1}{2} \grave{\text{A}} \pm^1 \text{ ' } \hat{I} \frac{1}{2} \tilde{A} \ddot{A} \cdot \frac{1}{2} \cdot$
 $\beta \ddot{y} - \cdot \ddot{A} \text{ \textcircled{R}} \frac{1}{4} \pm \ddot{A} \pm \pm \gg \gg \cdot \gg \mu^{33} \acute{I} \cdot \hat{A}^0 \pm^1$
 $\beta \ddot{y} \grave{\text{A}} \acute{A} \zeta \tilde{A} \ddot{A} \pm \tilde{A}^{-\pm} \hat{A} \ddot{A} \acute{E} \frac{1}{2} \pm \frac{1}{2} \text{ , } \acute{A} \acute{E} \grave{\text{A}}^{-\frac{1}{2}} \acute{E}$

$\beta \ddot{y} \alpha \epsilon \grave{\text{A}} \acute{A}^1 \gg \text{ \textcircled{R}} \text{ , } \sim \mu \hat{I} \frac{1}{2} \cdot$

$\beta \ddot{y} \acute{A} \grave{\text{I}}^3 \acute{A} \pm \frac{1}{4} \frac{1}{4} \pm \text{ " } \cdot \frac{1}{4} \grave{\text{I}} \tilde{A}^1 \pm \hat{A} \text{ " }^1 \zeta^{-0} \cdot \tilde{A} \cdot \hat{A} \text{ , } \text{ \AA} \zeta \gg \text{ \textcircled{R}} \text{ \AA}^1 \zeta \frac{1}{2} \zeta \frac{1}{4} \hat{I}^0 \frac{1}{2} \cdot \hat{A}^1 \tilde{A} \ddot{A} \cdot \frac{1}{4} \hat{I} \frac{1}{2} \text{ }^0 \pm^1 \text{ " }^1 \zeta^{-0} \cdot$
 $\beta \ddot{y} \pm \frac{1}{2} \mu \hat{A}^1 \tilde{A} \ddot{A} \text{ \textcircled{R}} \frac{1}{4} \zeta \cdot \mu \neg \hat{A} \zeta \gg^1 \hat{A} \neg \text{ \AA} \zeta \hat{A}$

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**«ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ ΚΑΙ Η
ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ –
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ»**

ΘΕΩΝΗ ΜΠΡΙΛΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**«ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ ΚΑΙ Η
ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ –
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ»**

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως
μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Δημόσια Διοίκηση στο
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου**

ΘΕΩΝΗ ΜΠΡΙΑΛΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Θεώνη Μπριλή, 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΣΕΛΙΔΑ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Θεώνη Μπριλή

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής:

«Το σύστημα του Δουβλίνου και η αναμόρφωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου: η περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα – Ζητήματα αλληλεγγύης και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 4/2/2021 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος): Δρ. Μάνος Παπάζογλου

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Χαράλαμπος Χρυσομαλλίδης

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Δήμητρα Λατσού

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η Θεώνη Μπριλή, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο **«Το σύστημα του Δουβλίνου και η αναμόρφωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου: η περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα – Ζητήματα αλληλεγγύης και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»**, αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η Δηλούσα

Θεώνη Μπριλή

«Το σύστημα του Δουβλίνου και η αναμόρφωση του Κοινού
Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου: η περίπτωση των ασυνόδευτων
παιδιών στην Ελλάδα – Ζητήματα αλληλεγγύης και προστασίας
των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Μάνος Παπάζογλου

Κοσμήτορας: κα. Μαρία Ψυλλάκη

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να αποτυπώσει το είδος και την έκταση των επιρροών που υφίσταται η ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο σε συνάρτηση με το υφιστάμενο ευρωπαϊκό και εθνικό νομικό πλαίσιο που διέπει τη μετανάστευση και το άσυλο. Από ερευνητικής πλευράς, τα στοιχεία στα οποία βασίστηκε η μελέτη των επιρροών στα ασυνόδευτα ανήλικα είναι το σχετικό εθνικό και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, οι διεθνείς συμβάσεις για το άσυλο και τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα εθνικά και ευρωπαϊκά ποσοτικά δεδομένα, οι ετήσιες εκθέσεις και μελέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των διεθνών και άλλων οργανισμών, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις υφιστάμενες και υπό διαμόρφωση πολιτικές προτεραιότητες σε σχέση με το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα. Απώτερος στόχος είναι να αναδειχθούν αφενός τα προβλήματα που εντοπίζονται ειδικά όσον αφορά τα ασυνόδευτα παιδιά και οι σχετικές λύσεις που έχουν υιοθετηθεί προσωρινά για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, καθώς επίσης να αναζητηθούν οι αιτίες γένεσης των προβλημάτων αυτών που επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στην κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο. Απόρροια της σύνθετης και πολύπλοκης φύσης του μεταναστευτικού φαινομένου, αλλά και εξαιτίας του υφιστάμενου δυσλειτουργικού Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, του τρόπου με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις πολιτικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και των διοικητικών αδυναμιών των κρατών μελών που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, η απουσία έμπρακτης και επαρκούς αλληλεγγύης οδηγεί στην αναποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θέτει σε διαρκή κίνδυνο την ψυχική και σωματική ασφάλεια των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο.

Λέξεις Κλειδιά: ασυνόδευτα παιδιά, μετανάστευση, άσυλο, δικαιώματα του παιδιού, σύστημα Δουβλίνου

Abstract

This assignment aims to reflect the kind and extent of influence inflicted on the particularly vulnerable group of unaccompanied minors seeking asylum in conjunction with the existing European and national legal framework governing immigration and asylum. From a research point of view, the basis of the examination of the influence on unaccompanied minors is the relevant national and European regulatory framework, the international conventions for asylum and the human rights, the national and European quantitative data, the annual reports and studies of the European Union, of international and other organisations, while taking into account the existing and emerging political priorities with regard to the migration/asylum issue.

The ultimate goal is to shed light, on the one hand, on the problems arising, especially concerning unaccompanied minors, as well as the solutions which have been initially adopted to remedy these problems, and on the other, to seek the root causes of the problems in question which have a direct or indirect impact on the state of unaccompanied minors seeking asylum.

The absence of genuine and practical solidarity, a direct result of the complex nature of the migration phenomenon, but also due to the existing, dysfunctional Common European Asylum System, policy decision-making processes at European Union level and failure of administrative nature as far as front-line Member States are concerned, results in an ineffective protection of human rights and constantly jeopardizes the psychological and physical safety of unaccompanied minors seeking asylum.

Key words: unaccompanied minors, migration, asylum, children's right, the Dublin system

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Δρ. Μάνο Παπάζογλου, για την άριστη συνεργασία, την καθοδήγηση και τις καίριες σημασίας παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας αυτής.

Ευχαριστώ την οικογένειά μου, τον Χάρη και τη Ράνια, για την υπομονή και την κατανόησή τους καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της διαδρομής, ώσπου ο στόχος να επιτευχθεί.

Στον Χάρη και τη Ράνια

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου που διέπει την Μετανάστευση και το Άσυλο.....	5
1.1. Σύμβαση της Γενεύης.....	6
1.2. Το σύστημα Δουβλίνου.....	7
1.2.1. Σύμβαση Δουβλίνου	7
1.2.2. Κανονισμός Δουβλίνου II.....	8
1.2.3. Κανονισμός Δουβλίνου III	9
1.3. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ – CEAS)	11
1.3.1. Πολιτικές προτεραιότητες – Ένα όραμα εν εξελίξει	12
1.4. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ	15
1.5. Εθνική Νομοθεσία (Ν.4636/2019) και αρμόδιοι φορείς.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα προβλήματα που έχουν ανακύψει από την εφαρμογή ή μη του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για τα ασυνόδευτα παιδιά	19
2.2. Στατιστικά στοιχεία για την κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων στην Ελλάδα την τελευταία 5ετία.....	21
2.3. Συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας των ασυνόδευτων παιδιών: πρόσβαση σε ασφαλή στέγη-περίθαλψη-εκπαίδευση.....	24
2.4. Ζητήματα Ανηλικότητας και Επιτροπείας.....	26
2.6. Οικογενειακή επανένωση στο πλαίσιο του Δουβλίνου	31
2.7. Διοικητικές αδυναμίες και γραφειοκρατικά εμπόδια	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Λύσεις που έχουν υιοθετηθεί προσωρινά για τα ασυνόδευτα παιδιά – Προτάσεις για την ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος	36
3.1. Διακρατικές συμφωνίες για την μετεγκατάσταση ασυνόδευτων ανηλίκων.....	36
3.2. Εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου	38
3.3. Άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων – Πολιτική βούληση για την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.....	39
3.4. Αναμόρφωση του Δουβλίνου – Ολοκλήρωση του ΚΕΣΑ – Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο	41
3.5. Προτάσεις πολιτικής προς αναζήτηση βιώσιμων λύσεων για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος σε επίπεδο ΕΕ.....	46
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	64

Πίνακες

Πίνακας 1: Εκτιμώμενος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα.....	22
Πίνακας 2: Ασυνόδευτα Ανήλικα και Χώρες Καταγωγής	23
Πίνακας 3: Δυναμικότητα θέσεων φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων.....	26
Πίνακας 4: Αφίξεις μεταναστών-προσφύγων μέσω θαλάσσης το 2015	33

Συντομογραφίες

EASO - European Asylum Support Office

ΕΔΔΑ – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΚΑ – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

EMN – European Migration Network

ΕΣΔΑ – Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΕΣΠ – Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

CEAS – Common European Asylum System

ΔΕΕ – Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΟΜ – Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

ΚΕΣΑ – Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου

ΚΥΤ – Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης

ΜΚΟ – Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΟΗΕ – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΣΛΕΕ – Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣτΠ – Συνήγορος του Πολίτη

Υ.Α. – Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ

ΧΕΑΔ – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης

ΧΘΔΕΕ – Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που ακολουθεί τον άνθρωπο καθώς η ιστορία του ξεδιπλώνεται στο βάθος των αιώνων. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πληθώρα λόγων, από την ανάγκη βελτίωσης του βιοτικού τους επιπέδου ως την ανάγκη προστασίας της ίδιας τους της ζωής. Το φαινόμενο αυτό γεννά προβλήματα τόσο για τους ανθρώπους που αναζητούν άσυλο σε μια άλλη χώρα ή μια ευκαιρία για να υλοποιήσουν τα όνειρά τους, όσο και στις χώρες υποδοχής σε ότι αφορά την ικανότητα υποδοχής, την προστασία των εξωτερικών συνόρων, τις συνθήκες κάτω από τις οποίες είναι εφικτό να γίνουν δεκτοί.

Η ανάγκη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των μεικτών μεταναστευτικών ροών στην Ευρώπη έχει αναχθεί σε υψηλή πολιτική προτεραιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η ένταση των πολιτικών αποφάσεων σε επίπεδο Ένωσης για την επίλυση του σύνθετου και πολύπλευρου μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος κλιμακώθηκε σταδιακά και έχει άμεση σχέση με την τεράστια αύξηση αλλά και με τη σύσταση των μεταναστευτικών κυμάτων. Κρίνεται σκόπιμο στο σημείο αυτό, να αποσαφηνιστεί πώς έχουμε καταλήξει να χαρακτηρίζονται ως μεικτές μεταναστευτικές ροές εκείνες που περιλαμβάνουν παράνομους μετανάστες και ανθρώπους που αναζητούν διεθνή ή επικουρική προστασία και δεν σχετίζονται με τους ανθρώπους που ακολουθούν τη νόμιμη μεταναστευτική οδό για αμιγώς κοινωνικοοικονομικούς λόγους.

Από τη σύμβαση του Δουβλίνου το 1990, που αφορούσε κυρίως στη διακυβερνητική συνεργασία, και όπου για πρώτη φορά καθορίζεται ποιο είναι το υπεύθυνο κράτος-μέλος για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου, ως σήμερα που βρίσκεται σε ισχύ ο κανονισμός Δουβλίνο III που θεσπίστηκε το 2013, οι προκλήσεις που απορρέουν από την αύξηση και την γεωγραφική κατανομή των μεικτών μεταναστευτικών ροών για την ορθή, δίκαιη και αποτελεσματική αντιμετώπισή τους είναι πολλές και παραμένουν δισεπίλυτες.

Ταυτόχρονα, η μακρόχρονη πορεία προς ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ- CEAS) αναδεικνύει πως παρά το όραμα για κοινή πολιτική στον τομέα του Ασύλου οι διαδικασίες διαπραγματεύσεων που χαρακτηρίζουν την ΕΕ είναι μακρές, απαιτούν συμβιβασμούς και ότι, ενίοτε, οι αποφάσεις πολιτικής που λαμβάνονται δρουν μάλλον καταπραΰντικά παρά επιλύουν το πρόβλημα στη ρίζα του. Παρά το γεγονός πως στο άρθρο 22 του Δουβλίνου III γίνεται μνεία για την αλληλεγγύη, με σαφή αναφορά ότι αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του ΚΕΣΑ και ότι συμβαδίζει με την αμοιβαία εμπιστοσύνη,

η πραγματικότητα μαρτυρά πως η αλληλεγγύη στην πράξη επιδέχεται πολλών ερμηνειών και δεν διαπνέει το σύνολο των κρατών-μελών της ΕΕ.

Η έξαρση της μεταναστευτικής κρίσης το 2015, όταν περισσότεροι από ένα εκατομμύριο άνθρωποι διέσχισαν τα σύνορα της Ευρώπης, δοκίμασε ιδιαίτερα τις αντοχές των κρατών μελών, ιδιαίτερα εκείνων που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, αλλά και των τοπικών κοινωνιών και έχει σφηνωμένο βαθιά μέσα της το αγκάθι της κατάλληλης μέριμνας και αποτελεσματικής προστασίας για τα ασυνόδευτα ανήλικα που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των μεικτών μεταναστευτικών ροών. Είναι γεγονός ότι τα ασυνόδευτα ανήλικα δεν τυγχάνουν αποτελεσματικής διαχείρισης παρά το γεγονός ότι αποτελούν μια εξαιρετικά ευάλωτη ομάδα. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, παρότι προβλέπεται νομικά, στην πράξη φαίνεται να εξαρτάται τόσο από την διοικητική ικανότητα της χώρας υποδοχής όσο και από τον βαθμό αλληλεγγύης των υπολοίπων κρατών-μελών, περιλαμβανομένης και της γραφειοκρατίας που γεννάται κατά τη μεταξύ τους συνεργασία.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα που σχετίζονται με το πώς το σύστημα του Δουβλίνου επηρεάζει την αποτελεσματική αντιμετώπιση της περίπτωσης των ασυνόδευτων ανηλικών αιτούντων στην Ελλάδα στις μεταναστευτικές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί από το 2015 ως σήμερα. Ταυτόχρονα αποτυπώνεται το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που διέπει το Άσυλο και τη Μετανάστευση και κρίνεται ο βαθμός αποτελεσματικότητας του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου σε σχέση με την διαμορφωθείσα κατάσταση. Αναδεικνύονται τα προβλήματα που έχουν ανακύψει και σχετίζονται με τη μέριμνα για τα ασυνόδευτα παιδιά, τους αρμόδιους φορείς, τη διοικητική πρακτική που ακολουθείται. Επιπλέον, διερευνώνται και παρουσιάζονται οι λύσεις που έχουν υιοθετηθεί τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με σκοπό τη βελτίωση της κατάστασης για τα ασυνόδευτα ανήλικα από τη θέση τους ως αιτούντες διεθνούς προστασίας ή ανθρωπιστικού καθεστώτος στην χώρα μας. Λαμβάνοντας υπόψη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, αξιολογείται η προσπάθεια για την αναμόρφωση του συστήματος Δουβλίνου και της ολοκλήρωσης του ΚΕΣΑ ως προς τις παραμέτρους αλληλεγγύης των κρατών-μελών και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων.

ΜΕΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας βασίστηκε σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Η αρχική πρόθεση ήταν να ενταχθούν στο πλαίσιο της έρευνας και προσωπικές συνεντεύξεις με φορείς που εμπλέκονται στο ευρύ πεδίο της μετανάστευσης και του ασύλου και ειδικότερα με εκείνους τους φορείς που σχετίζονται με την περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο. Παρά το γεγονός πως αυτό δεν κατέστη εφικτό λόγω των ειδικών και ιδιαίτερων συνθηκών που έχει δημιουργήσει η πανδημία, ο υφιστάμενος όγκος των επίσημων και αξιοποιήσιμων δεδομένων αποδείχτηκε επαρκής για την ολοκλήρωση της εργασίας. Δεδομένου πως οι εμπλεκόμενοι φορείς στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών και γενικότερα των ζητημάτων και των πολιτικών που άπτονται της μετανάστευσης και του ασύλου, είναι πολυάριθμοι σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ο βασικός ερευνητικός στόχος ήταν το πώς επηρεάζεται η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα από τη δράση των εμπλεκόμενων φορέων. Για όλους τους παραπάνω λόγους δόθηκε ιδιαίτερη σημασία σε συγκεκριμένα έγγραφα, μελέτες, εκθέσεις, νομοθετικό πλαίσιο, πολιτικές αποφάσεις και δράσεις οργανισμών που αφορούν στα ασυνόδευτα παιδιά αιτούντες άσυλο άμεσα ή έμμεσα. Κατά αυτόν τον τρόπο, η επαφή με τα υποκείμενα δεν θα πρόσθετε στην έρευνα περισσότερα, δεδομένου πως τα ίδια αυτά υποκείμενα δημοσιεύουν εκτενώς πληροφορίες σχετικά με το πεδίο έρευνάς τους.

Προκειμένου να διασφαλιστεί πως μεθοδολογικά υπάρχει μια σφαιρική προσέγγιση στο υπό διερεύνηση θέμα, έγινε προσπάθεια να ληφθούν υπόψη πηγές προερχόμενες από όλο το φάσμα επιρροής του μεταναστευτικού. Πιο συγκεκριμένα, το εθνικό και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη μετανάστευση και το άσυλο, τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔΕΕ). Εκθέσεις και αναφορές της ΕΕ που αποτιμούν την πορεία και την πρόοδο της Ένωσης σε ότι αφορά τη Μετανάστευση και το Άσυλο, τα Προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί και αποτυπώνουν τις πολιτικές της προτεραιότητες. Ταυτόχρονα, αναζητήθηκαν σε εθνικό επίπεδο οι αποφάσεις πολιτικής που κατευθύνουν τη δράση της δημόσιας διοίκησης. Περαιτέρω, λήφθηκαν υπόψη μελέτες που προέρχονται τόσο από διεθνείς οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (Υ.Α.), η UNICEF, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), αλλά και το Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), καθώς και μελέτες από Ιδρύματα και ΜΚΟ που έχουν ενεργή συμμετοχή στο πεδίο. Τέλος, σε ότι αφορά τα ποσοτικά δεδομένα αυτά

προέρχονται από την υπηρεσία Ασύλου, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), την Υ.Α. και την ΕΕ.

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι τα διαθέσιμα μεθοδολογικά εργαλεία των διεθνών οργανισμών και των αρμόδιων υπηρεσιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι αξιόπιστα και, εφόσον αυτά διασταυρώνονται από τη μελέτη των διαθέσιμων πηγών, κρίνεται ότι η μεθοδολογική προσέγγιση καλύπτει επαρκώς τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Για όλους τους προαναφερόμενους λόγους και επειδή πρόκειται για τη μελέτη μιας συγκεκριμένης περίπτωσης μέσα στο υφιστάμενο μεταναστευτικό πλαίσιο, η δομή της εργασίας προσαρμόστηκε αναλόγως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου που διέπει την Μετανάστευση και το Άσυλο

Το θεσμικό πλαίσιο που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο αυτό δεν αφορά στην νόμιμη μετανάστευση καθώς διέπεται από διαφορετικό νομικό καθεστώς. Στην Ελλάδα ισχύει ο ν.4251/2014¹, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο τηρούνται διαφορετικές διαδικασίες σχετικά με τις προϋποθέσεις και την κοινή πολιτική/ ευθυγράμμιση στον τομέα της νόμιμης μετανάστευσης. Ωστόσο, όπως θα δούμε σε επόμενες ενότητες, στον ν.4251/2014 γίνεται μνεία στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανήλικων², ενώ ταυτόχρονα, το σύνολο της μεταναστευτικής πολιτικής και του ασύλου εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, σύμφωνα με το Π.Δ.4/2020³ - ΦΕΚ 4/Α'/15.01.2020. Στο παρόν κεφάλαιο θα δούμε το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη μετανάστευση και το άσυλο, περιλαμβάνοντας τη Σύμβαση της Γενεύης, τους κανονισμούς που αποτελούν το σύστημα του Δουβλίνου, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τις πολιτικές προτεραιότητες σε επίπεδο ΕΕ όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί στα Προγράμματα Τάμπερε, Χάγης και Στοκχόλμης και την πορεία προς το ΚΕΣΑ, αλλά και την εθνική νομοθεσία όπως ισχύει.

Για τη συνέχεια, κρίνεται σκόπιμο να δοθούν οι παρακάτω ορισμοί για να διασαφηνιστούν εξ' αρχής όροι που αναφέρονται συχνά σε όλο το εύρος της παρούσας εργασίας:

Πρόσφυγας: Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης (1951)⁴ και όπως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 2 του ν.4636/2019 (Νόμος υπ' αριθμ.4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις), «είναι ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας...»

Μετανάστης: «Σε διεθνές επίπεδο, δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός του μετανάστη. Ο όρος μετανάστης κατά κανόνα καλύπτει όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο

¹ Νόμος 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις

² Στα άρθρα 1 και 50.

³ Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 4 - Σύσταση Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, Καθορισμός των Αρμοδιοτήτων του και Ανακατανομή Αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων

⁴ Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

ενδιαφερόμενος έλαβε ελεύθερα την απόφαση να μεταναστεύσει για 'προσωπικούς λόγους' και χωρίς την παρέμβαση εξωτερικού επιτακτικού λόγου· εφαρμόζεται συνεπώς σε άτομα και στα μέλη της οικογενείας τους τα οποία μεταβαίνουν σε άλλη χώρα ή περιοχή για να βελτιώσουν τις υλικές ή κοινωνικές τους συνθήκες και, κατά συνέπεια, τις προοπτικές για τους ίδιους και τις οικογένειές τους...» (European Parliament and House of European History, n.d.)

Ασυνόδευτος ανήλικος: «είναι το πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών, το οποίο φθάνει στην Ελλάδα, χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα υπεύθυνο για τη φροντίδα του, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ή πρακτική και για όσο χρόνο κανένας υπεύθυνος ενήλικας δεν ασκεί στην πράξη την επιμέλειά του ή ο ανήλικος που εγκαταλείπεται ασυνόδευτος μετά την είσοδό του στην Ελλάδα» σύμφωνα την εθνική νομοθεσία που διέπει τη Μετανάστευση και το Άσυλο (άρθρο 1 του ν.4251/2014, άρθρο 2 του ν.4636/2019)⁵, αλλά και τον ορισμό της ΕΕ (European Commission - Migration and Home Affairs, 2014).

1.1. Σύμβαση της Γενεύης

Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 αποτελεί το βασικό νομικό κείμενο για το Καθεστώς των Προσφύγων και έχει επικυρωθεί από 145 κράτη. Τόσο η εθνική, όσο και η ευρωπαϊκή νομοθεσία, έχει ενσωματώσει τη διεθνή σύμβαση. Η Σύμβαση, εκτός από το γεγονός ότι ορίζει το ποιος είναι πρόσφυγας – όπως είδαμε πιο πάνω στον ορισμό σύμφωνα με τα πέντε κριτήρια – περιγράφει τα δικαιώματα των προσφύγων και τις υποχρεώσεις των κρατών που απορρέουν νομικά (UNHCR the UN Refugee Agency, 2018). Στα δικαιώματα περιλαμβάνονται το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης, θρησκευτικής ελευθερίας, κοινωνικής πρόνοιας: δικαίωμα στέγασης, πρόσβασης στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, πρόσβασης στην εκπαίδευση, το δικαίωμα στην εργασία με αμοιβή (Σπυροπούλου, 2016; σελ.64). Στις νομικές υποχρεώσεις των κρατών περιλαμβάνεται η μη άσκηση ποινικής δίωξης για την παράνομη είσοδό τους στη χώρας ακριβώς γιατί διώκονται, η παροχή πιστοποιητικών και ταξιδιωτικών εγγράφων, η συνεργασία των εθνικών αρχών με την Υ.Α. για την κατάσταση των Προσφύγων και το νομικό πλαίσιο που τους αφορά.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι το άρθρο 33 που αφορά στην αρχή της μη επαναπροώθησης. Διασφαλίζεται κατά αυτόν τον τρόπο πως κανείς δεν αποστέλλεται σε μια χώρα όπου θα

⁵ Νόμος 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις, Νόμος 4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες Διατάξεις.

υποστεί διώξεις. Η αρχή της μη επαναπροώθησης αφορά όχι μονάχα τη χώρα καταγωγής αλλά και κάθε άλλη χώρα στην οποία ο πρόσφυγας κινδυνεύει να υποστεί διώξεις. Μοναδική εξαίρεση, αν ο πρόσφυγας αποτελεί κίνδυνο για την χώρα και απειλή για τη δημόσια τάξη.⁶

Η Σύμβαση της Γενεύης, συμπληρωμένη από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης το 1967, αποτελούν τη νομική βάση διεθνώς – τον θεμέλιο λίθο για το καθεστώς των Προσφύγων. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή της είναι πλήρης και συνολική, όπως περιγράφεται και στην Οδηγία 2011/95/ΕΕ (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011). Αν και στη σύμβαση δεν γίνεται ξεχωριστή αναφορά στα ασυνόδευτα ανήλικα πρόσφυγες, μπορεί να θεωρηθεί ότι συμπεριλαμβάνονται δεδομένου ότι ανήκουν στην γενική κατηγορία των προσώπων που διώκονται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

1.2. Το σύστημα Δουβλίνου

Το σύστημα του Δουβλίνου αποτελείται από τον Κανονισμό του Δουβλίνου, πιο συγκεκριμένα, σε ισχύ βρίσκεται ο 604/2013 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013b) – γνωστός ως Δουβλίνο III που θα τον δούμε παρακάτω, και τον Κανονισμό Eurodac 603/2013 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013a) που σχετίζεται με τη συλλογή σε κεντρική ευρωπαϊκή βάση δεδομένων των δακτυλικών αποτυπωμάτων των παράνομα εισερχόμενων προσώπων στο έδαφος της ΕΕ και την αντιπαραβολή αυτών μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών όταν κρίνεται απαραίτητο. Στόχος του συστήματος Δουβλίνου είναι να καθορίσει το υπεύθυνο κράτος που είναι αρμόδιο για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου στο ευρωπαϊκό έδαφος.

1.2.1. Σύμβαση Δουβλίνου

Η σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1997) αφορούσε ουσιαστικά στην συνεργασία των κρατών-μελών περί εναρμόνισης των εθνικών πολιτικών για την παροχή ασύλου. Εκεί για πρώτη φορά τέθηκε η ανάγκη τα κράτη-μέλη να συμφωνήσουν σχετικά με τον τρόπο που θα πρέπει να συνεργαστούν στον τομέα αυτό ώστε ένα κράτος να είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου. Η σύμβαση του Δουβλίνου, στηρίζεται στην διακυβερνητική συνεργασία, στα άρθρα της περιγράφει συνοπτικά τη διαδικασία καθορισμού του

⁶ Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

υπεύθυνου κράτους. Αποτελεί το πρώτο βήμα συλλογικής προσπάθειας αντιμετώπισης του Ασύλου στο έδαφος της ΕΕ για λόγους που σχετίζονται τόσο με τον στόχο της δημιουργίας του ευρωπαϊκού χώρου χωρίς σύνορα (ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων) αλλά και της αποφυγής περιφοράς των αιτούντων από χώρα σε χώρα προκειμένου μία από όλες να δεχτεί τελικά να εξετάσει το αίτημά τους για διεθνή προστασία.

1.2.2. Κανονισμός Δουβλίνου II

Ο Κανονισμός 343/2003 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003), γνωστός ως Δουβλίνο II, θεσπίζει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους-μέλους για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου από υπήκοο τρίτης χώρας. Πλέον δεν γίνεται λόγος για εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών στον τομέα του Ασύλου αλλά για κοινή ευρωπαϊκή πολιτική με στόχο την εγκαθίδρυση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Ο κανονισμός αποτελεί παράγωγο δίκαιο της ΕΕ, με άμεση και καθολική ισχύ για όλα τα κράτη-μέλη.

Στόχος του Κανονισμού είναι η αποφυγή των πολλαπλών αιτήσεων ασύλου, το γνωστό «asylum shopping», η αποτροπή των δευτερογενών μετακινήσεων εντός ΕΕ με σκοπό να υποβληθεί ένα αίτημα στο κράτος-μέλος το οποίο έχει καλύτερο σύστημα και διαδικασίες ασύλου, περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, καλύτερες εργασιακές συνθήκες, ποιότητα ζωής κ.λπ.

Η βασική αρχή του συστήματος Δουβλίνου είναι ότι το αρμόδιο κράτος για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου είναι εκείνο που έχει διαδραματίσει τον μεγαλύτερο ρόλο στην είσοδο του αιτούντα στο ευρωπαϊκό έδαφος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016b). Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη-μέλη που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο βάρος διαχείρισης των αιτημάτων ασύλου, δηλαδή οι χώρες του Νότου.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 343/2003, το υπεύθυνο κράτος προσδιορίζεται βάσει κριτηρίων τα οποία εξετάζονται με τη σειρά, μόλις υποβληθεί για πρώτη φορά ένα αίτημα ασύλου σε κάποιο από τα κράτη-μέλη.

Τα κριτήρια αυτά ιεραρχικά αφορούν σε:

1. Οικογενειακή επανένωση – αρχή της οικογενειακής ενότητας: εάν ένα μέλος της οικογένειας έχει λάβει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος ή έχει υποβάλει αίτηση

ασύλου σε κράτος μέλος, τότε υπεύθυνο κράτος για τον αιτούντα άσυλο είναι αυτό το κράτος μέλος (άρθρα 7,8 του Κανονισμού 343/2003).

Γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στα ασυνόδευτα ανήλικα και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Στο άρθρο 6 του Κανονισμού, αναφέρεται πως υπεύθυνο κράτος για την αίτηση ασύλου ενός ασυνόδευτου παιδιού είναι το κράτος στο οποίο διαμένει νόμιμα ένα μέλος της οικογένειάς του, εφόσον το γεγονός αυτό λειτουργεί προς όφελος του παιδιού. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει άλλο μέλος οικογένειας, υπεύθυνο κράτος θεωρείται εκείνο στο οποίο υπέβαλλε αίτηση ασύλου το ασυνόδευτο παιδί.

2. Έκδοση αδειών διαμονής ή θεωρήσεων εισόδου: στον Κανονισμό περιγράφεται η διαδικασία σύμφωνα με την οποία ορίζεται το υπεύθυνο κράτος εάν ο αιτών άσυλο είναι κάτοχος τίτλου διαμονής ή άδειας θεωρήσεως σε ισχύ ή τα συγκεκριμένα έγγραφα έχουν λήξει.
3. Παράνομη είσοδος ή διαμονή σε κράτος μέλος: αφορά την πλειονότητα των περιπτώσεων που εμπίπτουν στον Κανονισμό του Δουβλίνου (II & III), ειδικά από την αύξηση των μεταναστευτικών ροών το 2015 και έπειτα.
4. Νόμιμη είσοδος σε κράτος μέλος: αφορά τις περιπτώσεις πολιτών τρίτων χωρών που δεν απαιτείτο η θεώρηση εισόδου για να εισέλθουν στο έδαφος κρατους της ΕΕ.
5. Αίτηση που υποβάλλεται στον χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα

Επιπρόσθετα, ο Κανονισμός, περιλαμβάνει την ανθρωπιστική ρήτρα, δηλαδή ακόμη κι αν ένα κράτος δεν είναι το υπεύθυνο κράτος βάσει του κανονισμού, του παρέχεται η δυνατότητα να επανενώνει για λόγους ανθρωπιστικούς, μέλη οικογένειας και άλλους συγγενείς εξαρτώμενους. Η ανθρωπιστική ρήτρα στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανήλικων βοηθά την επανένωσή τους με άλλους συγγενείς που είναι ικανοί να αναλάβουν την φροντίδα τους εφόσον αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Τέλος, στον κανονισμό περιγράφεται η διαδικασία σχετικά με την αναδοχή και την εκ νέου ανάληψη αιτούντος άσυλο, την διοικητική συνεργασία των κρατών που εμπλέκονται σε μια αίτηση ασύλου προκειμένου να καθοριστεί το υπεύθυνο κράτος.

1.2.3. Κανονισμός Δουβλίνου III

Ο κανονισμός 604/2013, γνωστός ως Δουβλίνο III, δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα από τον προηγούμενο κανονισμό στα βασικά του μέρη που αφορούν τα κριτήρια

προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους. Πάρα ταύτα υπάρχουν διαφορές που θα τις δούμε υπό το πρίσμα που αφορά τους σκοπούς της παρούσας εργασίας.

Γίνεται λόγος πλέον για το ΚΕΣΑ, που αποτελεί και μακρόχρονη προσπάθεια ολοκλήρωσης της ΕΕ στον τομέα αυτό, όπως θα δούμε και στην επόμενη ενότητα.

Επιπλέον, στο προοίμιο του κανονισμού γίνεται αναφορά στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού (Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού), καθώς επίσης και στον ΧΘΔΕΕ αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι: *«τα κράτη μέλη θα πρέπει κατά την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού να λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη το μείζον συμφέρον του παιδιού. Κατά την αξιολόγηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη θα πρέπει, ιδιαίτερα, να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την καλή διαβίωση και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, ζητήματα ασφάλειας και προστασίας και τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία του και την ωριμότητά του, συμπεριλαμβανομένων των καταβολών του. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για ασυνόδευτους ανηλίκους λόγω της ιδιαίτερα ευάλωτης κατάστασής τους»* (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013b).

Παράλληλα, ειδική μνεία γίνεται στο άρθρο 80 της ΣΛΕΕ⁷ που αφορά την αλληλεγγύη ως θεμελιώδη αρχή που διαπνέει το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, σύμφωνα με το οποίο *«οι πολιτικές της Ένωσης, όταν απαιτείται, θα πρέπει να περιέχουν τα κατάλληλα μέτρα για την τήρηση της αρχής της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών, μεταξύ άλλων και στο οικονομικό επίπεδο»* (Schmid-Drüner, 2019). Η αλληλεγγύη αποτελεί βασικό στοιχείο του ΚΕΣΑ, συμπορεύεται με την αμοιβαία εμπιστοσύνη, ειδικά σε περιόδους που τα συστήματα ασύλου ορισμένων χωρών υφίστανται μεγάλη πίεση λόγω αύξησης των μεικτών μεταναστευτικών ροών και ως εκ τούτου το σύστημα Δουβλίνου τίθεται στον κίνδυνο αναποτελεσματικής λειτουργίας με άμεση συνέπεια τον κίνδυνο παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων.

Επισημαίνει τον σεβασμό προς τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η εξασφάλιση του δικαιώματος στο άσυλο, σύμφωνα με το άρθρο 18 του ΧΘΔΕΕ. Εξίσου σημαντική είναι και η αναφορά στο άρθρο 4 του Χάρτη, σχετικά με τον κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω συστημικών ελλείψεων/ανεπαρκειών τόσο στη διαδικασία ασύλου όσο και στις συνθήκες υποδοχής, το οποίο μπορεί να οδηγήσει ένα

⁷ Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

κράτος μέλος στην απόφαση να μην επιστρέψει τον αιτούντα άσυλο στο υπεύθυνο κράτος.

Σε ό,τι αφορά στα διαδικαστικά, ο κανονισμός περιλαμβάνει το δικαίωμα στην ενημέρωση. Οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να ενημερώσουν τον αιτούντα άσυλο, σε γλώσσα που κατανοεί ή τεκμαίρεται πως την κατανοεί, για την εφαρμογή του κανονισμού. Πιο συγκεκριμένα, η ενημέρωση αφορά στις συνέπειες της αίτησής του, την πιθανότητα μεταφοράς του αν προκύψει πως άλλο είναι το υπεύθυνο κράτος, τα κριτήρια προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους βάσει του κανονισμού, την προσωπική συνέντευξη, το δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα που τον αφορούν, τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης μεταφοράς.

Ειδικά για τους ασυνόδετους ανήλικους συντάσσεται ειδικό φυλλάδιο. Διευκρινίζεται η παροχή διερμηνέα προκειμένου να καταστεί εφικτή η επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει την προσωπική συνέντευξη. Θεσπίζονται ειδικές εγγυήσεις για τους ανήλικους, θέτοντας ως πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και την ανάγκη εκπροσώπησης σε όλες τις διαδικασίες που προβλέπει ο κανονισμός και ο εκπρόσωπος θα πρέπει να έχει την πείρα και τα προσόντα που θα εξασφαλίσουν τα συμφέροντα του παιδιού. Ρητά αναφέρεται ότι θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη παράγοντες όπως: η δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης, η ευζωία και η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, πτυχές που σχετίζονται με την προστασία και την ασφάλεια του, ειδικά στις περιπτώσεις που το παιδί μπορεί να είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων, καθώς επίσης οι απόψεις του ανήλικου βάσει της ηλικίας και της ωριμότητάς του.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει και το άρθρο 28 του κανονισμού για την κράτηση, καθώς τα κράτη μέλη δεν μπορούν να κρατούν έναν αιτούντα επειδή βρίσκεται στη διαδικασία αίτησης ασύλου, όπως προβλέπεται από τον κανονισμό. Για λόγους μεταφοράς επιτρέπεται η κράτηση πχ. λόγω κινδύνου φυγής του αιτούντα και μάλιστα θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομη. Περισσότερα όμως για το ζήτημα της κράτησης και ειδικά για την κράτηση των ασυνόδετων ανηλίκων θα δούμε στις επόμενες ενότητες.

1.3. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ – CEAS)

Η δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου αποτελεί για την ΕΕ ένα όραμα που μετρά δεκαετίες. Από το Πρόγραμμα του Τάμπερε (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1999) ως τις μέρες μας, η προσπάθεια αυτή συνεχίζεται και ακολουθεί τον ρυθμό με τον

οποίο η ΕΕ ολοκληρώνεται, δηλαδή σταδιακά και αργά, μέσα από μακρές διαπραγματευτικές διαδικασίες με απώτερο στόχο την επίτευξη συναίνεσης. Λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο που είναι δομημένη η ΕΕ, τον βαθμό στον οποίο τα κράτη-μέλη προτίθενται να εκχωρήσουν αρμοδιότητες ώστε να μεταβούν σε κοινές πολιτικές, την διάσταση των απόψεων, την συχνή αδυναμία να βρεθεί κοινή συνισταμένη στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου, την διαφορετική κατανομή βαρών εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης των κρατών μελών που διαρκώς επισημαίνει τη διαφορά ανάμεσα στις χώρες του Βορρά και του Νότου, η διαδικασία ολοκλήρωσης του ΚΕΣΑ καθίσταται δύσκολη.

Είναι γεγονός πως σε βάθος χρόνου και στην πορεία των Συνθηκών, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την επιθυμητή κατεύθυνση όπως π.χ. η συμφωνία Σένγκεν, ο ΧΘΔΕΕ και σε επίπεδο παράγωγου δικαίου όπως για παράδειγμα οι Κανονισμοί Δουβλίνο II, Δουβλίνο III, Eurodac, Οδηγίες για το Άσυλο κ.λπ. Ταυτόχρονα, την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν υπερεθνικοί οργανισμοί με σκοπό να συνδράμουν θετικά στην ευρωπαϊκή διαχείριση των μεικτών μεταναστευτικών ροών. Τέτοιοι οργανισμοί είναι η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO – European Asylum Support Office)⁸, ο Frontex⁹, το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης & Ένταξης (AMIF – Asylum, Migration and Integration Fund)¹⁰. Ωστόσο, τα βήματα ολοκλήρωσης χαρακτηρίζονται από στασιμότητα και, πολλές φορές, από έλλειψη διάθεσης συναίνεσης μεταξύ των κρατών-μελών (Νικολακοπούλου-Στεφάνου, 2016; σελ.480).

1.3.1. Πολιτικές προτεραιότητες – Ένα όραμα εν εξελίξει

Το όραμα της ΕΕ για ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου ακολουθεί την ίδια την πορεία της Ένωσης. Μέσα από την εξέλιξη των Συνθηκών, τα ζητήματα που αφορούν στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ), αργά και σταδιακά «κοινοτικοποιούνται». Αυτό συμβαίνει τόσο σε ότι αφορά στον τρόπο λήψης αποφάσεων της Ένωσης (από την ομοφωνία έγινε η μετάβαση στην ειδική πλειοψηφία και τη συνήθη νομοθετική διαδικασία), όσο και στο επίπεδο λήψης των αποφάσεων (από θέμα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος καταλήξαμε οι πολιτικές που σχετίζονται με την μετανάστευση και το άσυλο να είναι συντρέχουσες για την ΕΕ). Οι πολιτικές

⁸ European Asylum Support Office (2016). *Legal Basis*.

⁹ FRONTEX - European Union Agency. *FRONTEX Legal Basis*.

¹⁰ Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Διαχείρισης Προγραμμάτων - Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και άλλων Πόρων (2017). *Κοινοτικό Θεσμικό Πλαίσιο*.

προτεραιότητες που αφορούν το ΚΕΣΑ αποτυπώνονται στα πενταετή προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί προκειμένου να ενισχυθεί ο ΧΕΑΔ (Ανδρέου, 2015). Αν και αναφέρονται γενικά στο μεταναστευτικό πλαίσιο αξίζει να αναφερθούν διότι επηρεάζουν άμεσα την πορεία και την εξέλιξη του ΚΕΣΑ.

Πρόγραμμα Τάμπερε (1999): με ορόσημο την ελευθερία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και το κράτος δικαίου, στο πρόγραμμα επισημαίνεται πως δεν μπορεί η Ευρώπη να αρνηθεί την ελευθερία στους ανθρώπους που λόγω περιστάσεων αναγκάζονται να ζητήσουν είσοδο στο έδαφός της. Επισημαίνει την ανάγκη δημιουργίας κοινών πολιτικών στην μετανάστευση και το άσυλο και την παράλληλη προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, προσφέροντας εγγυήσεις σε εκείνους που αναζητούν καταφύγιο στο ευρωπαϊκό έδαφος.

Αυτό που αξίζει να τονίσουμε είναι η αναφορά στην έναρξη των εργασιών για την δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, δεδομένου του απόλυτου σεβασμού στο δικαίωμα στο άσυλο όπως προκύπτει από τις διεθνείς συμβάσεις. Ωστόσο, ο στόχος αυτός είναι μακροπρόθεσμος και στην ουσία το πρόγραμμα Τάμπερε κάνει λόγο για τις ελάχιστες κοινές απαιτήσεις που αφορούν το άσυλο. Στον απολογισμό του προγράμματος από την Επιτροπή, διαπιστώνονται τα νομικά και θεσμικά εμπόδια όπως η αδυναμία συμφωνίας σε θέματα που άπτονται της εθνικής κυριαρχίας των κρατών-μελών δεδομένης της διαδικασίας λήψης αποφάσεων όπου απαιτείται ομοφωνία (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004).

Πρόγραμμα της Χάγης (2005): περιλαμβάνει βασικά σημεία που αφορούν στην στενότερη συνεργασία των κρατών μελών για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, την διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων (στο πλαίσιο αυτό τίθενται οι βάσεις δημιουργίας του FRONTEX ώστε να συνδράμει τεχνικά και επιχειρησιακά τα κράτη μέλη που έχουν ανάγκη για την αποτελεσματικότερη προστασία των εξωτερικών τους συνόρων). Δίνεται βαρύτητα σε πολιτικές επιστροφών και στην εξωτερική διάσταση του ασύλου και της μετανάστευσης, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων (Υπουργείο Εξωτερικών - Μόνιμη Αντιπροσωπεία στην ΕΕ, 2017). Ειδικά σε ότι αφορά στο ΚΕΣΑ συνεχίζει να παραμένει στόχος η θέσπιση κοινών διαδικασιών ασύλου, με άμεση προτεραιότητα την έκδοση Οδηγίας σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου, την μελέτη σχετικά με την από κοινού διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση

και την προοπτική ίδρυσης ευρωπαϊκού γραφείου υποστήριξης αρμόδιου για συνεργασία κάθε μορφής σχετικά με το κοινό σύστημα ασύλου (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2005).

Πρόγραμμα Στοκχόλμης (2010): το πρόγραμμα εστιάζει σε όλο το φάσμα που διέπει τη μετανάστευση και το άσυλο, από την προστασία και την ασφάλεια των πολιτών της ΕΕ, την προάσπιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την εξωτερική διάσταση της μετανάστευσης, την ανάγκη συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών, την περαιτέρω προώθηση της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, τον ενισχυμένο ρόλο του FRONTEX για την προστασία των εξωτερικών συνόρων με στόχο την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης δίχως αυτό να παρεμποδίζει την πρόσβαση στο άσυλο για τους ανθρώπους που το έχουν ανάγκη – προστασία του δικαιώματος ασύλου (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2010). Στην ενότητα 2: *Προώθηση των Δικαιωμάτων των Πολιτών – Μια Ευρώπη των Δικαιωμάτων*, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στα δικαιώματα του παιδιού, στην αρχή του συμφέροντος του παιδιού ώστε να χαραχτεί μια αποτελεσματική στρατηγική προς την κατεύθυνση αυτή. Ταυτόχρονα, ιδιαίτερης σημασίας είναι και οι πολιτικές για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και των ευάλωτων ομάδων εν γένει. Παράλληλα, στην ενότητα 6.1.7 του προγράμματος αποτυπώνονται οι πολιτικές προτεραιότητες που αφορούν στα ασυνόδευτα ανήλικα, καθώς αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα και τονίζεται πως θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα σε παραμέτρους που αφορούν στα θέματα ανταλλαγής πληροφοριών και καλών πρακτικών, σε ζητήματα προσδιορισμού της ηλικίας, συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής, καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης ανηλίκων, προσπάθειας ανεύρεσης των μελών της οικογενείας. Εν κατακλείδι, θέτει σε ενωσιακό επίπεδο την ανάγκη ανταπόκρισης σε θέματα πρόληψης, προστασίας και υποστηριζόμενης επιστροφής.

Αναφορικά με το ΚΕΣΑ, με δεδομένο πως το Δουβλίνο αποτελεί τον ακρογωνιαίο του λίθο για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, επισημαίνεται η ανάγκη συνεργασίας, αξιοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων για την ενίσχυση της εσωτερικής αλληλεγγύης, την αποφυγή της κατάχρησης των συστημάτων ασύλου, την αύξηση της εθνικής ικανότητας των κρατών-μελών σε ζητήματα ασύλου και την ενδυνάμωση της EASO.

Με τη λήξη του Προγράμματος της Στοκχόλμης το 2014, προ της έναρξης της μεταναστευτικής κρίσης, η ΕΕ εστίασε περισσότερο στην ανάγκη της συνεργασίας, της αλληλεγγύης και της εφαρμογής του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου. Άλλωστε, το

2016, η πρώτη προσπάθεια αναμόρφωσης του συστήματος Δουβλίνου έπεσε στο κενό λόγω αδυναμίας συναίνεσης μεταξύ των κρατών-μελών σε ζητήματα που άπτονται της εθνικής τους κυριαρχίας. Τα μέτρα που ελήφθησαν τα τελευταία χρόνια, για την αντιμετώπιση των μεικτών μεταναστευτικών ροών, βασίζονται σε ad hoc αποφάσεις και όχι σε μια ολιστική και ρεαλιστική στρατηγική αντιμετώπισης του ζητήματος. Τα αποτελέσματα αυτών των μέτρων δημιουργούν πληθώρα προβλημάτων για τις χώρες υποδοχής και επομένως της πρώτης γραμμής και βαθαίνουν το ρήγμα των διαφορών μεταξύ Βορρά και Νότου.

Στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ ή στην πορεία προς αυτό, έχουν δημιουργηθεί όπως είδαμε τα απαραίτητα νομοθετικά εργαλεία, έχουν υιοθετηθεί πολιτικές και έχουν ιδρυθεί οργανισμοί προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου. Οπωσδήποτε, καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει ο Κανονισμός του Δουβλίνου, ωστόσο υπάρχει πληθώρα Οδηγιών για το Άσυλο και τη θέσπιση κοινών διαδικασιών. Ο κανονισμός Eurodac και ο Κανονισμός για τις Θεωρήσεις Εισόδου VIS, η καταγραφή του αριθμού των μεταναστευτικών ροών στην ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία, τη Eurostat, η ίδρυση της EASO το 2010 και ο υποστηρικτικός της ρόλος στις χώρες που τα συστήματα ασύλου δέχονται μεγαλύτερη πίεση, ο ρόλος του Frontex στην προστασία των εξωτερικών ευρωπαϊκών συνόρων, μαρτυρούν το βάθος και το εύρος των ευρωπαϊκών μηχανισμών προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της μετανάστευσης και ταυτόχρονα να διασφαλιστεί η ασφάλεια των πολιτών της Ένωσης.

1.4. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

Ο ΧΘΔΕΕ, αποτελεί νομικά δεσμευτικό κείμενο μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας. Αυτό σημαίνει ότι οι πολιτικές της ΕΕ στον τομέα της Μετανάστευσης και του Ασύλου θα πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών τρίτων χωρών, όπως αυτά περιγράφονται στον Χάρτη (Nugent, 2012; σελ.118).

Στο προοίμιο του Χάρτη¹¹ επισημαίνονται οι αδιαίρετες και οικογενικές αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της ισότητας, καθώς και οι δημοκρατικές αρχές και το κράτος δικαίου πάνω στα οποία στηρίζεται το οικοδόμημα της ΕΕ.

¹¹ *Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/C 202/02).*

Θα αναφερθούμε σε μερικά από τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη και είναι σχετικά με τους σκοπούς της παρούσας εργασίας (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016).

Αξιοπρέπεια: απαραβίαστο ανθρώπινης αξιοπρέπειας, δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην σωματική και διανοητική ακεραιότητα, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας, καθώς και της εμπορίας των ανθρώπων.

Ελευθερίες: δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην εργασία, δικαίωμα στο άσυλο σύμφωνα με τη διεθνή σύμβαση της Γενεύης και τις Συνθήκες της ΕΕ, προστασία σε περιπτώσεις επαναπροώθησης, απέλασης προς κράτος που κινδυνεύει ένα πρόσωπο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή.

Ισότητα: έναντι του νόμου, απαγόρευση των διακρίσεων, προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, άρθρο 24: δικαίωμα στην προστασία και την φροντίδα που απαιτούνται για την καλή τους διαβίωση. Να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη τους στα ζητήματα που τα αφορούν σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους. Πρωταρχική σημασία να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού σε όλες τις πράξεις που τα αφορούν.

Αλληλεγγύη: δικαίωμα στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, στην κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική αρωγή, στην προστασία της υγείας.

Δικαιώματα των πολιτών: δικαίωμα χρηστής διοίκησης - αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του.

Δικαιοσύνη: Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών.

1.5. Εθνική Νομοθεσία (Ν.4636/2019) και αρμόδιοι φορείς

Σε εθνικό επίπεδο, ο νόμος που διέπει το Άσυλο είναι ο 4636/2019¹² με τις τροποποιήσεις που προκύπτουν με τον ν.4686/2020¹³ και αφορούν μεταξύ άλλων και στα ασυνόδευτα ανήλικα. Η εθνική νομοθεσία για το Άσυλο έχει ενσωματώσει την Οδηγία 2011/95/ΕΕ

¹² Νόμος υπ' αριθμ.4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις. Άρθρα που αναφέρονται στα ασυνόδευτα ανήλικα: 2, 20, 32, 39, 41, 48, 57, 58, 60, 75, 83, 90, 114.

¹³ Νόμος 4686/2020 (Α'' 12-5-2020. αρ.φ. 96). Βελτίωση της Μεταναστευτικής νομοθεσίας, Τροποποίηση Διατάξεων των Νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις.

(Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011), την Οδηγία 2013/33ΕΕ για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την Οδηγία 2013/32/ΕΕ σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Στα άρθρα του νόμου περιγράφεται η συνολική διαδικασία Ασύλου από την κατάθεση, την αξιολόγηση και την χορήγηση διεθνούς και επικουρικής προστασίας, τις κοινωνικές παροχές (εργασία, ιατρική περίθαλψη, εκπαίδευση), τις συνθήκες υποδοχής, την κράτηση, την ανάκληση, διαδικαστικές εγγυήσεις, ασφαλείς τρίτες χώρες, ένδικα μέσα και προσφυγές, διαδικασίες στα σύνορα, τις χρονικές προθεσμίες σε κάθε στάδιο ή περίπτωση.

Ειδικά στις διατάξεις που αφορούν στις ευάλωτες ομάδες, στο άρθρο 32 για τους ασυνόδευτους ανήλικους το νομοθετικό πλαίσιο είναι πλήρες σε ότι αφορά την εκπροσώπηση και την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών, τον διορισμό επιτρόπου ή εκπροσώπου που θα είναι υπεύθυνος για το κάθε ασυνόδευτο ανήλικο, τη διαμονή τους που ορίζει συγκεκριμένες συνθήκες φιλοξενίας, την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και την απαίτηση ύπαρξης προσωπικού κατάλληλα καταρτισμένου σχετικά με τις ανάγκες των ανηλίκων παιδιών. Παράλληλα, στο άρθρο 48 του ίδιου νόμου που αφορά στην κράτηση ευάλωτων ατόμων, στην παράγραφο 2 αναφέρεται ρητά πως *«οι ανήλικοι κρατούνται μόνο σε έσχατη ανάγκη, πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους, και εφόσον αποδειχθεί ότι δεν μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικά και λιγότερο περιοριστικά μέτρα. Η κράτηση είναι όσο το δυνατό συντομότερη και καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την άρση της κράτησης και την παραπομπή σε κέντρα φιλοξενίας κατάλληλα για ανήλικους και ποτέ σε σωφρονιστικά ιδρύματα... Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κρατούνται μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις κατά τους όρους των προηγούμενων εδαφίων και ποτέ δεν κρατούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα. Οι ανήλικοι κρατούνται χωριστά από ενήλικες. Οι ανήλικοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ασχολούνται με δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, συμπεριλαμβανομένων των παιχνιδιών και των εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που αρμόζουν στην ηλικία τους»*. Στα άρθρα 59 και 60, προστατεύεται το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, η πρόσβαση σε ψυχολογική φροντίδα για τα θύματα κάθε μορφής κακοποίησης, η πρόσβαση σε δραστηριότητες ανάλογα με την ηλικία και το φύλο τους, ορίζει τις αρχές που είναι υπεύθυνες για τα ασυνόδευτα ανήλικα και την μέριμνα των αρχών για την εξασφάλιση της εκπροσώπησής τους, της αναζήτησης των μελών της οικογένειας ενός ασυνόδευτου ανήλικου, την στέγαση και την εκπροσώπησή τους.¹⁴

¹⁴ Νόμος υπ' αριθμ.4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις. Άρθρα: 32, 48, 59, 60.

Οι αρμόδιοι φορείς για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, στην χώρα μας, εναλλάσσονται, ανάλογα με την κυβερνητική πολιτική και τις εναλλαγές των κυβερνήσεων. Μέχρι το 2016 τις περισσότερες αρμοδιότητες της είχε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη σε θέματα παράνομης μετανάστευσης και ασύλου. Το 2016 ιδρύθηκε το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, το Άσυλο όμως ως υπηρεσία παρέμεινε αρμοδιότητα του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Το 2019, με την αλλαγή κυβέρνησης, πέρασαν όλες οι αρμοδιότητες στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Αρχές του 2020, αποφασίστηκε πως τα ζητήματα Μετανάστευσης και Ασύλου θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ξεχωριστά από εκείνα που αφορούν την Δημόσια Τάξη και Ασφάλεια. Κατά συνέπεια, συστάθηκε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, στο οποίο μεταφέρθηκαν και οι υπηρεσίες Ασύλου που ήταν αρμοδιότητα του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Παρ' όλα αυτά η συνεργασία των δύο αυτών Υπουργείων είναι στενή λόγω της ιδιαίτερης φύσης και της πολυπλοκότητας του φαινομένου της μετανάστευσης: μεικτές ροές, εθνική ασφάλεια, έλεγχοι στις πύλες εισόδου, ταξιδιωτικά έγγραφα και άδειες διαμονής κ.λπ.

Ασφαλώς, σε πολλά ζητήματα που σχετίζονται τόσο με τη Μετανάστευση όσο και με το Άσυλο, υπάρχουν συναρμοδιότητες μεταξύ πολλών Υπουργείων: Εξωτερικών, Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Εσωτερικών κ.λπ.

Σε ό,τι αφορά στην προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, Αρμόδια Αρχή είναι η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Στην εν λόγω Γραμματεία, σύμφωνα με το ν.4686/2020¹⁵ άρθρο 4, μεταφέρονται οι αρμοδιότητες του ΕΚΚΑ σχετικά με την οργάνωση και τήρηση του Μητρώου Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων. Στη Γενική Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ανήκει η αρμοδιότητα για την εξασφάλιση της εκπροσώπησης/επιτροπείας που είναι αναγκαία για τα ασυνόδευτα ανήλικα, μέσω του αρμόδιου Εισαγγελέα. Τόσο το ΕΚΚΑ όσο και η Γενική Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης οφείλουν ανά τακτά διαστήματα να αξιολογούν την εκπροσώπηση των ασυνόδευτων παιδιών ως προς την καταλληλότητα, διαθεσιμότητα των αναγκαίων μέσων για την εκπροσώπησή τους, την ικανότητα (γνώσεις και εμπειρία) του εκπροσώπου ή επιτρόπου να διασφαλίσει το βέλτιστο συμφέρον και την ευημερία του ασυνόδευτου παιδιού.

¹⁵ Νόμος 4686/2020 (Α' 12-5-2020, αρ.φ. 96). Βελτίωση της Μεταναστευτικής νομοθεσίας, Τροποποίηση Διατάξεων των Νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα προβλήματα που έχουν ανακύψει από την εφαρμογή ή μη του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για τα ασυνόδευτα παιδιά

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, αναλύθηκε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη μετανάστευση και το άσυλο σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στα προβλήματα που έχουν προκύψει κατά την εφαρμογή του δεδομένου θεσμικού πλαισίου ή της αδυναμίας εφαρμογής του, ειδικά για την εξαιρετικά ευάλωτη ομάδα αιτούντων που είναι τα ασυνόδευτα παιδιά.

Παρά το γεγονός πως σε θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο προβλέπονται οι διαδικασίες και η μέριμνα για την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, στην πράξη αποδεικνύεται πως το δύσκολο ταξίδι των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν τελειώνει με την άφιξή τους σε ευρωπαϊκό έδαφος. Τα προβλήματα, οι αδυναμίες και οι γενικότερες δυσκολίες που παρατηρούνται έχουν πολλές παραμέτρους, οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους και θα ήταν λάθος να τις δει κανείς μεμονωμένα προκειμένου να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα. Κατά συνέπεια, βελτιώνοντας ή επιλύοντας κάποια εξ αυτών ουσιαστικά δεν επιλύεται το πρόβλημα της κατάστασης των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα μας.

Όπως θα δούμε αναλυτικά στις ενότητες του παρόντος κεφαλαίου, τα βασικότερα προβλήματα πηγάζουν από τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές σε συνδυασμό με το σύστημα του Δουβλίνου ως προς δύο βασικά σκέλη: το υπεύθυνο κράτος και το πρώτο κριτήριο που σχετίζεται με την οικογενειακή επανένωση, τις διαδικασίες ασύλου και ειδικότερα τις συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας.

Ταυτόχρονα, γίνεται μνεία στις εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες των παραπάνω για τα ασυνόδευτα ανήλικα που είναι οι περιπτώσεις κακοποίησης, βίας και εξαφάνισής τους και οι δευτερογενείς μετακινήσεις που παρατηρούνται εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών που βιώνουν κατά τη διαδικασία ασύλου.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική πτυχή αποτελούν οι διοικητικές αδυναμίες και τα γραφειοκρατικά εμπόδια που παρατηρούνται στην ελληνική δημόσια διοίκηση σε βάρος των ασυνόδευτων ανηλίκων αλλά ταυτόχρονα και εις βάρος της ίδιας της δημόσιας διοίκησης που καλείται να παράγει αποτελέσματα που συχνά υπερβαίνουν τις δυνατότητές της.

2.1. Αυξημένες μικτές μεταναστευτικές ροές – δυσανάλογο βάρος στις χώρες πρώτης υποδοχής

Τα έτη 2015 και 2016 κορυφώθηκε η μεταναστευτική κρίση, και σε αυτό το χρονικό διάστημα σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ευρώπη (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017). Τα κράτη-μέλη στα εξωτερικά νότια σύνορα της ΕΕ, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν τις ροές αυτές σε αριθμούς που ξεπερνούσαν τις αντοχές των συστημάτων ασύλου που διέθεταν. Η Ελλάδα κατέγραψε μέσα στα δύο αυτά χρόνια περισσότερες από ένα εκατομμύριο αφίξεις μεταναστών και προσφύγων (Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής, 2017), το 2016 σχεδόν 64.000 παιδιά έφτασαν στην χώρα μας εκ των οποίων το 8% ήταν ασυνόδευτα παιδιά, ελάχιστα από αυτά μεταφέρθηκαν σε άλλα κράτη της ΕΕ (UNHCR, UNICEF και IOM, 2017).

Η Ελλάδα, όπως και η Ευρώπη, βρέθηκε απροετοίμαστη απέναντι σε αυτές τις άνευ προηγούμενου ροές μεταναστών και προσφύγων. Πρώτα απ' όλα η χώρα βρισκόταν ήδη εν μέσω μνημονίων και ταλανιζόταν έντονα από την οικονομική κρίση. Αυτό είχε συνέπειες στις διοικητικές της ικανότητες και στα περιθώρια ευελιξίας που διέθετε σε οικονομικό επίπεδο. Έπειτα, όφειλε να ακολουθήσει τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις σε ό,τι αφορά το κανονιστικό πλαίσιο για το Άσυλο.

Το σύστημα του Δουβλίνου μεταθέτει ξεκάθαρα την ευθύνη εξέτασης ενός αιτήματος ασύλου στο κράτος-μέλος που για πρώτη φορά ο αιτών άσυλο θα βρεθεί σε ευρωπαϊκό έδαφος. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως τα κράτη στα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης, ειδικά αυτά που βρίσκονται στα νότια και νοτιοανατολικά (λεκάνη της Μεσογείου), καλούνται να διαχειριστούν την μεταναστευτική κρίση για λογαριασμό της Ευρώπης. Όπως επισημαίνεται στο άρθρο της Δημητριάδη (2020b), δεν μπορεί να κατηγορήσει κανείς το σύστημα Δουβλίνου γιατί δεν λειτούργησε «σωστά» κάτω από δυσμενείς μεταναστευτικές πιέσεις. Το Δουβλίνο δεν σχεδιάστηκε για να λειτουργήσει ως μηχανισμός επιμερισμού των βαρών, παρά μονάχα για να προσδιορίσει ποιο κράτος είναι υπεύθυνο. Κατά συνέπεια, υπεύθυνα κράτη για τις διαδικασίες ασύλου λόγω γεωγραφίας καταλήγουν να είναι εκείνα που ανήκουν στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Το Δουβλίνο δε σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει τέτοιου μεγέθους ροές, οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά το 2015 το κατέστησαν αναποτελεσματικό εργαλείο και αποτέλεσε

την αιτία ρήξης μεταξύ των κρατών-μελών με άξονα την αλληλεγγύη και τον δίκαιο επιμερισμό των βαρών.

Η μεταναστευτική κρίση επεσήμανε την ανάγκη αναμόρφωσης των κανόνων που διέπουν το Άσυλο στην ΕΕ και σηματοδότησε την πολιτική κρίση στους κόλπους της Ευρώπης. Το κλείσιμο της Βαλκανικής οδού προ της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, το 2016, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μη κοινής ευρωπαϊκής αντιμετώπισης στο πρόβλημα της μετανάστευσης και ταυτόχρονα σηματοδότησε τον εγκλωβισμό δεκάδων χιλιάδων μεταναστών στην Ελλάδα (Naftemporiki.gr, 2016), με αποτέλεσμα η χώρα μας έκτοτε να μετατραπεί από χώρα διέλευσης σε χώρα προορισμού. Σαφώς, μέσα στο διαμορφούμενο αυτό περιβάλλον, τα ασυνόδευτα παιδιά βρίσκονται υπό μια διαρκή απειλή. Ακριβώς γιατί είναι παιδιά και ασυνόδευτα, μόνα απέναντι σε ένα χαοτικό σύστημα, περιστοιχισμένα και εκτεθειμένα σε πολλαπλούς κινδύνους, σε μια διαρκή αναμονή και σε συνθήκες αβέβαιες που δεν εμπνέουν καμία εμπιστοσύνη.

2.2. Στατιστικά στοιχεία για την κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων στην Ελλάδα την τελευταία 5ετία

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτει πως τα δεδομένα για τον ακριβή αριθμό των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα είναι ελλιπή. Σύμφωνα με την Σπυροπούλου (2016; σελ.11), τα στατιστικά στοιχεία είναι σκοτεινά διότι ένας ασυνόδευτος ανήλικος καταγράφεται ως τέτοιος τη στιγμή που θα υποβάλλει αίτημα ασύλου. Ταυτόχρονα, σημειώνεται πως η Πολιτεία δεν προβαίνει σε ηλικιακό διαχωρισμό κατά τη σύλληψη ενός παράνομα εισερχόμενου προσώπου στα σύνορα ή αργότερα. Στην εθνική μελέτη των Σαράντου και Θεοδοροπούλου (2019), επισημαίνεται η απουσία ακριβών στατιστικών στοιχείων για τα ασυνόδευτα ανήλικα στη χώρα μας και λαμβάνει ως πιο έγκυρη πηγή το ΕΚΚΑ στο οποίο γίνεται συλλογή των στοιχείων σχετικά με τα αιτήματα στέγασης, επομένως και της προηγηθείσας αιτήσεως ασύλου.

Από τον παρακάτω πίνακα γίνεται αντιληπτό πως ο αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα αυξάνεται την τελευταία 5ετία, με εξαίρεση τα διαθέσιμα δεδομένα της φετινής χρονιάς που δείχνουν πτωτική τάση εξαιτίας παραγόντων όπως: η μείωση που παρατηρείται στις αφίξεις στα σύνορα και μέσω θαλάσσης στα νησιά, η μεταφορά ασυνόδευτων ανηλίκων που έχει λάβει χώρα μέσα στο έτος προς άλλα κράτη της Ευρώπης στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης της ΕΕ, στον ανασταλτικό ρόλο που έχει

ενδεχομένως διαδραματίσει η πανδημία του Covid-19, στην εντατικοποίηση της φύλαξης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και η γνώση πιθανότατα των συνθηκών διαβίωσης στα νησιά που λειτουργούν αποθαρρυντικά.

Πίνακας 1: Εκτιμώμενος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα

Έτη	Εκτιμώμενος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων	Πηγή/ Τελευταία Ενημέρωση
2020	4.190	EKKA - 15/10/2020 ¹⁶
2019	5.301	EKKA - 31/12/2019 ¹⁷
2018	3.741	EKKA - 31/12/2018 ¹⁸
2017	3.350	Reliefweb.int - 31/12/2017 ¹⁹
2016	2.352	Asylumineurope.org - 3/2017 ²⁰

Παράλληλα, οι κατάλληλες δομές φιλοξενίας για τα ευάλωτα άτομα όπως είναι τα ασυνόδευτα ανήλικα, το ίδιο χρονικό διάστημα, αυξήθηκαν με αργό ρυθμό και ακόμη και σήμερα δεν επαρκούν για την παροχή ασφαλούς και κατάλληλης στέγης για τα παιδιά αυτά. Για τις συνθήκες στέγασης, όμως, γίνεται αναφορά σε ενότητα που ακολουθεί.

Το προφίλ των ασυνόδευτων παιδιών, ως προς την ηλικιακή κατανομή, το φύλο και την χώρα προέλευσης σύμφωνα με την υπηρεσία Ασύλου, την Υ.Α., τη Unicef, τον ΔΟΜ, τον ΕΚΚΑ, αλλά και την ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία Eurostat, αναλύεται στη συνέχεια.

Για το 2016, οι δημοσιευμένες τάσεις σύμφωνα με τον ΔΟΜ, την Υ.Α. και την UNICEF (2017) για τα ασυνόδευτα ανήλικα στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι άγγιξαν τα 5.192 (σύμφωνα με αναφορές του ΕΚΚΑ αποτελούν το 8% του συνόλου των παιδιών που κατέφτασαν μέσα στο 2016 στην χώρα μας, συνολικά 63.920 παιδιά). Η πλειοψηφία των

¹⁶ ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2020). *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 15/10/2020.*

¹⁷ ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2019). *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 31/12/2019.*

¹⁸ ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2018). *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 31/12/2018..*

¹⁹ Government Greece and UNICEF (2018). *Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece (as of 31 December 2017) - Greece.*

²⁰ Greek Council for Refugees and AIDA-Asylum Information Database (2017). *Country Report - Greece / Asylum Information Database.*

ασυνόδευτων προέρχονταν από το Πακιστάν, το Αφγανιστάν και τη Συρία. Το 84% των ασυνόδευτων παιδιών ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα των 15-17 ετών, στη συντριπτική τους πλειοψηφία αγόρια και το υπόλοιπο 16% στην ηλικιακή ομάδα των 5-14 ετών.

Το μοτίβο των χωρών προέλευσης, ηλικιακή κατανομή αλλά και φύλο, δεν μεταβάλλονται ιδιαίτερα στα έτη που ακολούθησαν, σύμφωνα και με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του ΕΚΚΑ. Συγκεκριμένα το ΕΚΚΑ, αναφέρει στην επικαιροποιημένη κατάσταση για το έτος 2017 (Government Greece and UNICEF, 2018) πως για το χρονικό διάστημα από 1/1/2016 έως και 31/12/2017 καταγράφηκαν συνολικά 10.538 παραπομπές ασυνόδευτων ανηλίκων, εκ των οποίων το 94% αφορούσε αγόρια, το 6% κορίτσια και το 6% του συνόλου των ασυνόδευτων παιδιών ήταν μικρότερα από 14 ετών. Στην τελευταία επικαιροποιημένη κατάσταση για τα ασυνόδευτα ανήλικα (15/10/2020), ο συνολικός αριθμός παραπομπών των ασυνόδευτων ανηλίκων στον ΕΚΚΑ από τον 1/2016 ως και τον 9/2020 ανέρχεται σε 32.364.

Πίνακας 2: Ασυνόδευτα Ανήλικα και Χώρες Καταγωγής

Έτος:	2020*	2019	2018	2017
Χώρα Καταγωγής:				
Αφγανιστάν	39%	42%	32%	39%
Πακιστάν	23%	22%	30%	21%
Συρία	11%	12%	11%	14%
Άλλο	27%	24%	26%	26%
Εκτιμώμενος Αριθμός ΑΑ	4.190*	5.301	3.741	3.350

Πηγή: Ίδια επεξεργασία βασισμένη στα στατιστικά δεδομένα του ΕΚΚΑ

*διαθέσιμα στοιχεία ως 15/10/2020

Σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019) για τους ασυνόδευτους ανήλικους, που καλύπτουν χρονικά την δετία από τον Ιούνιο του 2013 ως και τον Οκτώβρη του 2019, έχουν καταγραφεί 10.557 ασυνόδευτα παιδιά εκ των οποίων τα 843 ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 0-13ετών και τα υπόλοιπα στην ηλικιακή ομάδα των 14-17 ετών. Επιπλέον, μόνο το 9% των περιπτώσεων είναι κορίτσια, εκ των οποίων το 41% προέρχονται από τη Συρία και το 17% από το Αφγανιστάν. Ταυτόχρονα, παρατηρείται αυξητική τάση για ασυνόδευτα παιδιά που

έχουν ως χώρα καταγωγής το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, την Αίγυπτο, το Κονγκό, το Μπαγκλαντές κ.λπ, σε αντίθεση με την πτωτική τάση που παρατηρείται σε ότι αφορά ασυνόδευτα παιδιά από τη Συρία.

Τέλος, η Eurostat (2020) στο Δελτίο Τύπου που εξέδωσε τον Απρίλιο του 2020 σχετικά με τους αιτούντες άσυλο στην Ευρώπη, αναφέρει πως οι αιτήσεις των ασυνόδευτων ανηλίκων για το 2019 ανέρχονται σε 14.000 εκ των οποίων μόνο το 11% αφορούν ασυνόδευτα παιδιά κάτω των 14ετών και το 85% του συνόλου είναι αγόρια. Στις χώρες καταγωγής παραμένουν τα υψηλά ποσοστά που βλέπουμε και στη χώρα μας ως προς το Αφγανιστάν (30%), το Πακιστάν(10%) και τη Συρία (10%), ενώ ακολουθούν η Σομαλία, η Γουινέα και το Ιράκ με ποσοστό 5% για κάθε χώρα. Επισημαίνεται πως 4 στις 10 αιτήσεις ασύλου από ασυνόδευτα παιδιά λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα και τη Γερμανία. Συγκεκριμένα για τη χώρα μας, το ποσοστό των αιτήσεων ανέρχεται σε ποσοστό 24% επί του συνόλου των αιτήσεων που πραγματοποιούνται στην ΕΕ και ακολουθεί η Γερμανία με ποσοστό 19%. Συγκρίνοντας αυτά τα τελευταία ποσοστά, εύλογα αναρωτιέται κανείς για το δυσανάλογο φορτίο που αναλογεί στην Ελλάδα σε ό,τι αφορά τις διοικητικές της δυνατότητες, την οικονομική της κατάσταση, τον πληθυσμό της και την ικανότητα ομαλής ενσωμάτωσης/ένταξης των ασυνόδευτων παιδιών στην ελληνική κοινωνία.

2.3. Συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας των ασυνόδευτων παιδιών: πρόσβαση σε ασφαλή στέγη-περίθαλψη-εκπαίδευση

Οι συνθήκες υποδοχής από το 2015 ως σήμερα δεν φαίνεται να έχουν βελτιωθεί. Αντιθέτως, ειδικά στα νησιά, η κατάσταση παραμένει βαθιά προβληματική για το σύνολο των αιτούντων και ειδικά για τα ασυνόδευτα παιδιά. Παιδιά που έχουν βιώσει και έχουν επιβιώσει από ένα πολύμηνο ταξίδι γεμάτο κινδύνους και κακουχίες, ώσπου να φτάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος, που χωρίστηκαν από τους γονείς του ή ταξίδεψαν μόνα ή με κάποιον άλλον συγγενή (Breen, 2019).

Στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), συνολικά υπάρχουν 6 ΚΥΤ, τα πέντε εξ αυτών βρίσκονται στα νησιά: Χίος, Σάμος, Λέσβος, Κως και Λέρος, συν ένα ΚΥΤ της Ορεστιάδας, στο Φυλάκιο του Έβρου (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020), γίνεται η καταγραφή των στοιχείων, η λήψη βιομετρικών δεδομένων, η ταυτοποίηση των αιτούντων, η εξακρίβωση της ιθαγένειας, ο απαραίτητος ιατρικός έλεγχος, η ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αιτούντων.

Η μελέτη της Υ.Α. σκιαγραφεί την κατάσταση που επικρατεί στην Ευρώπη, ειδικά για τα παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες, ως τον Σεπτέμβριο του 2019 (Breen, 2019). Σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα, έχουν φτάσει δια θαλάσσης παραπάνω από 12.900 παιδιά, εκ των οποίων τα 2.100 ήταν ασυνόδευτα. Από το σύνολο των 4.600 ασυνόδευτων ανηλίκων που βρίσκονταν στην χώρα ως τον Σεπτέμβριο του 2019, μόνο το 26% στεγαζόταν σε κατάλληλη δομή ανηλίκων. Στα υπερπλήρη κέντρα υποδοχής στα νησιά, στεγάζονται 1.600 ασυνόδευτα παιδιά, ενώ για το σύνολο του πληθυσμού που βρίσκεται στα ΚΥΤ οι συνθήκες είναι ακατάλληλες: 25.900 πρόσφυγες και μετανάστες βρίσκονται στα πέντε ΚΥΤ που έχουν μέγιστη χωρητικότητα για 5.400 ανθρώπους. Οι κίνδυνοι που υπάρχουν είναι πολλαπλοί λόγω ανεπαρκών συνθηκών υγιεινής, υπερσυνωστισμού, βίαιων επεισοδίων που ξεσπούν μεταξύ διαφορετικών εθνικοτήτων, σεξουαλική και έμφυλη βία. Σε αυτό το περιβάλλον καλούνται να επιβιώσουν και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, σε έναν αχανή καταυλισμό, με περιορισμένη πρόσβαση σε ιατρική και ψυχοκοινωνική στήριξη λόγω της ανεπάρκειας παροχής των κατάλληλων επαγγελματιών από το κράτος. Παραμένουν στα ΚΥΤ επί μήνες, βιώνοντας την ανασφάλεια, σε αναμονή μεταφοράς τους σε ξενώνες ανηλίκων στην ενδοχώρα.

Σε μια τέτοια χαοτική κατάσταση, τα περιστατικά κακοποίησης αυξάνονται, η εκδήλωση βίας και σοβαρών ψυχολογικών προβλημάτων επίσης. Ταυτόχρονα, η απογοήτευση και η πίεση που βιώνουν τα ασυνόδευτα παιδιά μπορεί να τα οδηγήσει σε φυγή ή σε αναζήτηση διακινητών και άλλων παράνομων δικτύων προκειμένου να ξεφύγουν. Συγκεκριμένα, περιγράφοντας την κατάσταση στα νησιά, η μελέτη της Υ.Α. αναφέρει πως είναι από τις πλέον ανησυχητικές της Ευρώπης. Τα παιδιά αναγκάζονται να κοιμούνται με βάρδιες στον διαθέσιμο περιορισμένο χώρο ώστε να νιώθουν ασφαλή, η αστυνομία συνοδεύει τα κορίτσια στο μπάνιο, άλλα παιδιά αναγκάζονται να διαμείνουν σε αυτοσχέδια καταλύματα εκτός της ασφαλούς ζώνης του ΚΥΤ δίχως πρόσβαση σε υπηρεσίες και ασφάλεια. Τα πρόσφατα γεγονότα στη Μόρια (TANEA Team, 2020) με την καταστροφική φωτιά στο ΚΥΤ, αποτελεί σημαντική ένδειξη του πόσο εκτός ορίων είναι η κατάσταση, σε έναν συνδυασμό πολιτικής βούλησης, καταπάτησης των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μη τήρησης του ευρωπαϊκού κεκτημένου για το άσυλο, κοινωνικής κόπωσης.

Η νομοθεσία ορίζει πως βασικό μέλημα των αρχών θα πρέπει να είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Ειδικά για τα παιδιά που είναι θύματα κακοποίησης, βασανιστηρίων, εκμετάλλευσης ή απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης θα

πρέπει να υπάρχει άμεση πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες. Βασικό μέλημα των αρχών είναι η εξασφάλιση στέγασης κατάλληλης για τους ανήλικους, είτε αυτή μπορεί να είναι σε δομή φιλοξενίας, είτε σε κάποιον συγγενή, είτε σε ανάδοχο οικογένεια (Σαράντου και Θεοδοροπούλου, 2019).

Το ζήτημα στέγασης για τα ασυνόδευτα παιδιά παραμένει διαχρονικά δυσλειτουργικό. Ενώ, όπως είδαμε σε προηγούμενη ενότητα, ο αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών αυξάνεται μέσα στην τελευταία 5ετία, δεν ισχύει το ίδιο και για τις δομές φιλοξενίας ή τουλάχιστον όχι με τους ίδιους ρυθμούς. Παρακάτω, στον πίνακα 3, αποτυπώνεται διαχρονικά η ικανότητα στέγασης για τα ασυνόδευτα παιδιά.

Πίνακας 3: Δυναμικότητα θέσεων φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Έτος	Εκτιμώμενος Αριθμός Ασυνόδευτων Παιδιών	Θέσεις Φιλοξενίας Συνολικά	Θέσεις Μακροχρόνιας Φιλοξενίας (Δομές/Διαμερίσματα)	Θέσεις Προσωρινής Φιλοξενίας (Ασφαλείς Ζώνες/ Ξενοδοχεία)
2020	4.190	2.659	1.513	1.146
2019	5.301	2.034	1.286	748
2018	3.741	1.758	981	777
2017	3.350	1.386	1.101	285
2016	2.352 ²¹	1.256 ²²	N/A	N/A

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στοιχείων βασισμένα στα διαθέσιμα δεδομένα από τον ΕΚΚΑ, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και την Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής

2.4. Ζητήματα Ανηλικότητας και Επιτροπείας

Εφόσον, ένα παιδί διαπιστωθεί ότι είναι παιδί και ασυνόδευτο, δύο πράγματα πρέπει να συμβούν, η ενημέρωση του Εισαγγελέα για την νομική εκπροσώπηση του παιδιού και η ενημέρωση του ΕΚΚΑ ώστε να μεριμνήσει για την πρόσβαση του παιδιού σε κατάλληλη στέγαση. Δυστυχώς και τα δύο ζητήματα παραμένουν προβληματικά, τόσο το ζήτημα

²¹ Greek Council for Refugees and AIDA-Asylum Information Database (2017). *Country Report - Greece / Asylum Information Database*.

²² Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής (2017). *Προσφυγική Κρίση 2015-2016*.

της επιτροπείας που προβλέπεται νομοθετικά, όσο και εκείνο του προσδιορισμού της ανηλικότητας.

Σε ό,τι αφορά στον προσδιορισμό της ηλικίας, όταν υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την ανηλικότητα, η νομοθεσία σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αναφέρει ότι θα πρέπει να υπάρχει ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση. Στην πράξη όμως, τόσο στην χώρα μας, όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι διαδικασίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα, όταν υπάρχει αμφιβολία για το αν ένα παιδί είναι παιδί ή ενήλικας παραπέμπεται για ακτινογραφίες καρπού ή οδοντιατρικό έλεγχο, μια εξέταση που δεν μπορεί να είναι ακριβής και μπορεί να αποκλίνει ως και τέσσερα έτη. Σύμφωνα με την Υ.Α. (Breen, 2019) αυτό συμβαίνει τόσο στον Έβρο, όσο και στα νησιά, δίχως να υπάρχει ιατρική και ψυχολογική εκτίμηση, να λαμβάνονται δηλαδή υπόψη και άλλοι παράγοντες για τον προσδιορισμό της ηλικίας ενός παιδιού όπως ορίζεται στην νομοθεσία. Όπως επισημαίνεται και από την μελέτη των Σαράντου και Θεοδωροπούλου (2019) για τα ασυνόδευτα ανήλικα στην Ελλάδα, ο προσδιορισμός της ηλικίας είναι εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας καθώς από αυτό εξαρτάται ποια διαδικασία θα πρέπει να ακολουθηθεί για το αίτημα ασύλου. Τα ασυνόδευτα παιδιά εξαιρούνται από τις Διαδικασίες των Συνόρων, το νομικό καθεστώς διαφέρει με στόχο να λειτουργήσει το σύστημα προστασίας που προβλέπεται για τα παιδιά ως προς την εκπροσώπηση, τη φιλοξενία κ.λπ. Ωστόσο, μέχρι να εκδοθεί απόφαση σχετικά με την ανηλικότητα, υπερισχύει το τεκμήριο της ανηλικότητας και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται το άτομο ως ανήλικο. Στην ίδια μελέτη, αναφέρεται ταυτόχρονα πως υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών που δηλώνουν ενήλικοι προκειμένου να μην εγκλωβιστούν στο σύστημα π.χ. σε μια δομή φιλοξενίας ή σε κέντρο κράτησης, πιστεύοντας πως με τον τρόπο αυτό θα τα καταφέρουν καλύτερα.

Το ζήτημα της ανηλικότητας έχει επισημανθεί από διάφορους ακόμη οργανισμούς, από τους Γιατρούς του Κόσμου (Πουλαράκης, 2016) ως προς την περιορισμένη αξιοπιστία που προσφέρουν οι ακτινογραφίες άκρων, από ΜΚΟ και από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (EASO, 2013). Αυτό συμβαίνει πρωτίστως γιατί δεν ακολουθείται κοινή διαδικασία από όλα τα κράτη μέλη και είναι ελάχιστα τα κράτη που υιοθετούν την ολιστική/διεπιστημονική προσέγγιση (παιδίατρος, ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός). Η διαδικασία θα πρέπει να ακολουθείται μονάχα σε περίπτωση αμφιβολίας και απουσία άλλων αποδεικτικών στοιχείων (εγγράφων, πιστοποιητικών), θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η εξέταση θα πρέπει να γίνεται από ειδικά

καταρτισμένο ιατρικό προσωπικό σε θέματα που αφορούν τα παιδιά και οπωσδήποτε θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πιθανές αποκλίσεις λόγω διαφορετικής εθνικότητας ή φυλής, με σεβασμό στην ιδιωτική ζωή και την αξιοπρέπεια του ατόμου.

Σε ό,τι αφορά στο ζήτημα της επιτροπείας, στην Ελλάδα, είναι επίσης ένας τομέας που δεν λειτουργεί αποτελεσματικά. Ο κατά τόπον αρμόδιος Εισαγγελέας λειτουργεί ως προσωρινός επίτροπος ώσπου να βγει δικαστική απόφαση για τον ορισμό μόνιμου επιτρόπου. Αυτό στην πράξη σημαίνει πως ένας Εισαγγελέας καλείται να εκπροσωπήσει εκατοντάδες παιδιά με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πραγματική δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις που τα αφορούν και να καθίσταται ανέφικτη η διαχείριση των καθημερινών τους προβλημάτων (Σαράντου και Θεοδοροπούλου, 2019). Το τόσο σημαντικό ζήτημα της επιτροπείας φαίνεται να βρίσκει ως ένα βαθμό λύση μέσα από την συνεργασία των ελληνικών αρχών με την Υ.Α. και την ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση, αναλαμβάνοντας τον ορισμό επιτρόπων για 2.000 από τα 4.600 ασυνόδευτα παιδιά που βρίσκονταν στην χώρα μας ως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2019 (Breen, 2019). Η συγκεκριμένη ΜΚΟ, με αφετηρία το 2014 δημιούργησε ένα δίκτυο εκπαιδευόμενων επιτρόπων το οποίο βρίσκεται σε στενή συνεργασία με την Εισαγγελία Ανηλίκων με σκοπό να καλύψει το κενό της πολιτείας. Κατά εξουσιοδότηση των Εισαγγελικών Αρχών, ο οργανισμός ενεργεί προς όφελος των ασυνόδευτων ανηλίκων σε όλο το φάσμα που διέπει τις διαδικασίες ασύλου, τις διαδικασίες για τις περιπτώσεις οικογενειακής επανένωσης, την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την ψυχοκοινωνική τους στήριξη και ανάπτυξη (ΜΕΤΑδραση, 2018). Παρ' όλα αυτά, το ζήτημα της επιτροπείας, το μείζον θέμα δηλαδή της εκπροσώπησης των ασυνόδευτων παιδιών πάσχει από άποψη πολιτικής αναποτελεσματικότητας. Η κυβερνητική εναλλαγή των τελευταίων χρόνων και η διαφοροποίηση ως προς τις αποφάσεις πολιτικής της εκάστοτε κυβερνητικής ηγεσίας δημιουργεί περαιτέρω αστάθεια και αδράνεια στον τομέα αυτό. Με τον ν.4554/2018²³ (άρθρο 13) αρμόδιος φορέας για την επιτροπεία είναι ο ΕΚΚΑ, όμως σύμφωνα με ανακοίνωση που εκδόθηκε από την ΜΕΤΑδραση (2020), οι ικανότητες του οργανισμού δεν ήταν αρκετές ώστε να ανταποκριθούν στις πραγματικές και επείγουσες ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών. Για τον λόγο αυτό, επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ του Υπουργείου Εργασίας, της Ύπατης Αρμοστείας και της ΜΚΟ ώστε η τελευταία να μειώσει τον αριθμό των επιτρόπων της (από 80 επιτρόπους σε 40)

²³ Νόμος 4554/2018 - ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018 (Κωδικοποιημένος).Μέρος Γ'-Ρυθμιστικό Πλαίσιο για την Επιτροπεία των Ασυνόδευτων Παιδιών.

και ταυτόχρονα να προσφέρει την τεχνογνωσία και την εμπειρία της στον ΕΚΚΑ σε μια μεταβατική περίοδο, ώσπου να αποκτήσει ο ΕΚΚΑ το δικό του προσωπικό – επαγγελματίες επιτρόπους. Το αποτέλεσμα είναι δυσμενές για τους ασυνόδευτους ανηλίκους καθώς με το πέρας της μεταβατικής περιόδου, το ΕΚΚΑ δεν ήταν έτοιμο να αναλάβει τις ευθύνες του, η ΜΚΟ είχε απομείνει με τους μισούς επιτρόπους και περισσότεροι από χίλιοι ασυνόδευτοι ανήλικοι βρέθηκαν στον αέρα χωρίς δυνατότητα εκπροσώπησης από κανέναν αρμόδιο φορέα. Στο σημείο αυτό, εύλογα γεννάται το ερώτημα, σε ένα τόσο σοβαρό θέμα που άπτεται της παιδικής προστασίας, σε ποιον βαθμό επιτρέπεται η δράση του κράτους να υποκαθίσταται από μια ΜΚΟ. Παρά το γεγονός πως η δράση των ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα σημαντική σε ζητήματα ανθρωπιστικών κρίσεων, τα κίνητρα, η δράση και η ταυτότητα αυτών πολλές φορές έχουν αμφισβητηθεί δεδομένου πως οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις είναι πολύ μεγάλες και το ιδιωτικό συμφέρον επίσης (Μουτούση, 2020). Είναι απολύτως θεμιτό η δράση των οργανώσεων να συμπληρώνουν τα κενά του κράτους, όμως σε καμία περίπτωση δεν νοείται να αναλαμβάνουν τη δράση και η πολιτεία να αδρανεύει. Η πολιτεία θα πρέπει να διαθέτει τους μηχανισμούς ώστε να μπορεί να ελέγχει/εποπτεύει και να διασφαλίζει πως η παιδική προστασία λειτουργεί απρόσκοπτα και δεν αποτελεί σημαία πίσω από την οποία συμβαίνουν άλλα πράγματα, όπως για παράδειγμα οι πρόσφατες κατηγορίες σε μέλη ΜΚΟ για ενεργή συμμετοχή περιπτώσεων trafficking (Naftemporiki online, 2020).

Παράλληλα, έχουμε την μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από τον ΕΚΚΑ στην νεοσυσταθείσα Ειδική Γραμματεία Ασυνόδευτων Ανηλίκων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, γεγονός που περιπλέκει ακόμη περισσότερο μια ήδη περίπλοκη και δύσκολη κατάσταση, δυσχεραίνοντας την θέση στην οποία βρίσκονται τα ασυνόδευτα παιδιά. Δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν στοιχεία για το αν το ζήτημα της επιτροπείας έχει προχωρήσει, ωστόσο η δαπάνη για την επαγγελματική επιτροπεία από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, ύψους 4.809.140,48€ με χρηματοδότηση κατά 75% από την ΕΕ και το υπόλοιπο 25% από τον κρατικό προϋπολογισμό βρίσκεται αναρτημένη στη σελίδα του ΕΚΚΑ και αφορά χρονικό διάστημα υλοποίησης από 1/9/2019 έως 31/12/2020.

2.5. Τα εξαφανισμένα παιδιά

Το 2016, τέθηκε ερώτημα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ανδρουλάκης, 2016), σχετικά με τις εξαφανίσεις ασυνόδευτων παιδιών και τις δηλώσεις του επικεφαλής της Europol πως το 2015 περίπου 10.000 ασυνόδευτοι

ανήλικοι αγνοούνται, παρότι είχαν αρχικά καταγραφεί στα διάφορα κράτη-μέλη. Επίσης, επισημαίνεται η σύνδεση των εξαφανίσεων με το οργανωμένο έγκλημα και ειδικότερα με την εμπορία ανθρώπων. Η κοινή δήλωση εξ ονόματος της Επιτροπής (European Commission and Jurova, 2016), όσο και μέσω δηλώσεων της ΕΛ.ΑΣ. (ΤΟ ΒΗΜΑ Team, 2016) σχετικά με τις εξαφανίσεις ασυνόδευτων προσφυγόπουλων στην Ευρώπη, αποσαφηνίζουν πως πρόκειται για εκτίμηση καθώς δεν υπήρχε δυνατότητα να γνωρίζουν με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα και τον τρόπο που αυτά καταχωρούνται στις βάσεις δεδομένων (απουσία κατηγοριοποίησης σε σχέση π.χ. με γονικές αρπαγές και περισσότερες των μία εγγραφών στο σύστημα) τον ακριβή αριθμό των ασυνόδευτων παιδιών που είναι όντως εξαφανισμένα. Το πρόβλημα των αγνοούμενων ασυνόδευτων παιδιών εγείρει σοβαρές ανησυχίες για τα συστήματα προστασίας τους, τους σχετικούς κινδύνους και τις δράσεις της Ένωσης κατά της εμπορίας ανθρώπων και του οργανωμένου εγκλήματος.

Παράλληλα, η ευρωπαϊκή ομοσπονδία “Missing Children Europe” της οποίας μέλος είναι το «Χαμόγελο του Παιδιού», αναφέρει πως σύμφωνα με τα δεδομένα από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (EMN - European Migration Network) για την τριετία 2014-2017 περισσότερα από 30.000 παιδιά εξαφανίστηκαν. Ο αριθμός αυτός είναι κατά προσέγγιση και πιστεύεται πως στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερος εξαιτίας των δυσκολιών που σχετίζονται με την μη συστηματική συλλογή δεδομένων, τον βαθμό συνοχής και τη δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ των κρατών-μελών (Missing Children Europe, 2020).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ. (ΤΟ ΒΗΜΑ Team, 2016), ο αριθμός των αγνοούμενων ασυνόδευτων παιδιών για τα έτη 2014 και 2015 ανήλθε σε 1.481 περιπτώσεις, εκ των οποίων εντοπίστηκαν μονάχα 385. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν αγόρια, ηλικίας 14-18 ετών. Ταυτόχρονα, επισημαίνεται από τις ελληνικές αρχές πως ο αριθμός των εξαφανίσεων δεν ταυτίζεται με τον αριθμό των προσώπων, δεδομένου ότι ένα ασυνόδευτο παιδί μπορεί να διαφύγει περισσότερες από μία φορές και να δηλωθεί η εξαφάνισή του. Πολλές από τις ανευρέσεις πραγματοποιούνται στην Πάτρα, καθώς τα παιδιά επιχειρούν να διαφύγουν στην Ιταλία. Το 2018, οι καταγεγραμμένες εξαφανίσεις ασυνόδευτων παιδιών ανήλθαν σε 1.110 και οι ανευρέσεις σε 421, ενώ στο πρώτο τετράμηνο του 2019 οι εξαφανίσεις ήταν 404 και οι ανευρέσεις 137 (Μπόλαρη, 2019).

Οι λόγοι για τους οποίους πιστεύεται ότι ο αριθμός των εξαφανισμένων ασυνόδευτων παιδιών μόνο κατ' εκτίμηση μπορεί να δοθεί σχετίζονται με το γεγονός πως δεν υπάρχει ακριβής καταγραφή των ασυνόδευτων παιδιών, κατά συνέπεια όταν δεν ξέρεις πόσα ακριβώς ασυνόδευτα παιδιά βρίσκονται στο έδαφός σου, δεν μπορείς να γνωρίζεις και πόσα αγνοούνται. Σύμφωνα με την Υ.Α., το Χαμόγελο του Παιδιού, αλλά και όσους ασχολούνται με την παιδική προστασία, μονάχα ένα μικρός αριθμός εξαφανισμένων παιδιών δηλώνεται επίσημα και, στην πραγματικότητα, ο αριθμός των αγνοούμενων ασυνόδευτων παιδιών είναι μεγαλύτερος (UNHCR The UN Refugees Agency, 2020).

Οι αιτίες για τις εξαφανίσεις των ασυνόδευτων παιδιών είναι πολλές. Λαμβάνοντας υπόψη τις πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες της οικογενειακής επανένωσης βάση του κανονισμού του Δουβλίνου, η οποία περιγράφεται στην επόμενη ενότητα, πολλά παιδιά εγκαταλείπουν τις δομές φιλοξενίας με σκοπό να φτάσουν στον προορισμό τους ή γιατί πιέζονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον να συνεχίσουν το ταξίδι τους (Παπαδόπουλος, 2016). Επιπλέον, η έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα προστασίας και οι μακρές γραφειοκρατικές διαδικασίες, ο φόβος απέλασης, οι απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης σε δομές ακατάλληλες για ανηλίκους (Missing Children Europe, 2020), όπως αυτές που διαμένουν ασυνόδευτα παιδιά στα νησιά, η παράνομη κράτηση, η ανασφάλεια ως προς το τι μπορούν να περιμένουν από μια χώρα στην οποία αισθάνονται και είναι εγκλωβισμένα.

Ταυτόχρονα, για λόγους που σχετίζονται με όλα τα παραπάνω και δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν αποτελεί χώρα προορισμού, αλλά χώρα διέλευσης για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, γίνεται αντιληπτό γιατί δεν υποβάλλουν όλα τα ασυνόδευτα παιδιά αίτημα ασύλου στη χώρα μας και ακόμη περισσότερο, γιατί μόλις διαπιστώσουν πως η κατάστασή τους δεν πρόκειται να βελτιωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα, ωθούνται σε εναλλακτικούς τρόπους οι οποίοι εμπεριέχουν πολλούς κινδύνους για αυτά. Τα ασυνόδευτα παιδιά που επιλέγουν την οδό της φυγής, κινδυνεύουν να γίνουν θύματα στα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων, σεξουαλικής και εργασιακής εκμετάλλευσης, λαθρεμπορίας ναρκωτικών και χρήσης αυτών (Missing Children Europe, 2020).

2.6. Οικογενειακή επανένωση στο πλαίσιο του Δουβλίνου

Η οικογενειακή επανένωση στο πλαίσιο του Δουβλίνου, μάλιστα αποτελεί και το πρώτο από τα κριτήρια καθορισμού του υπεύθυνου κράτους σύμφωνα με το άρθρο 8 του κανονισμού 604/2013 για τους ανήλικους αιτούντες, δεν αποδεικνύεται στην πράξη απλή

διαδικασία. Αντίθετα, πρόκειται για μια πολύμηνη διαδικασία που σχετίζεται με τις διοικητικές και πολιτικές πρακτικές των κρατών-μελών εντείνοντας τα γραφειοκρατικά εμπόδια. Από την μία πλευρά υπάρχουν οι προθεσμίες που προβλέπονται στον κανονισμό, 3μηνη προθεσμία για την αποστολή του αιτήματος επανένωσης και 2μηνη προθεσμία μέσα στην οποία καλείται το κράτος-μέλος που του απευθύνεται το αίτημα να απαντήσει. Επιπλέον απαιτείται διάστημα αρκετών μηνών για να εκδοθεί εισιτήριο και να φύγει ένας ασυνόδευτος ανήλικος από την Ελλάδα ώστε να επανενωθεί με συγγενικό του πρόσωπο σε άλλο κράτος-μέλος. Τόσο στην εθνική μελέτη των Σαράντου και Θεοδωροπούλου (2019) για τα Ασυνόδευτα Παιδιά στην Ελλάδα, όσο και σε άρθρο της προέδρου της ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση (Kathimerini.gr, 2019), αποτυπώνονται γλαφυρά οι δυσκολίες και οι πρακτικές που εφαρμόζουν τα κράτη-μέλη προκειμένου να καθυστερήσουν, αν όχι να αποφύγουν την ανάληψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον κανονισμό.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Γερμανίας, η οποία έθεσε, το 2017, ανώτατο όριο τα 70 άτομα ανά μήνα που θα μπορούσαν να μεταφερθούν στο έδαφός της, επικαλούμενη λόγους διοικητικούς. Πέραν τούτου, η προετοιμασία του φακέλου για την επανένωση ενός ασυνόδευτου ανήλικου, είναι χρονοβόρα, απαιτητική και έντονα γραφειοκρατική. Επισημαίνεται, πως οι απορρίψεις των αιτημάτων επανένωσης τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί. Το γεγονός αυτό μαρτυρά τα προβλήματα συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, τις πρακτικές δυσκολίες που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα της ίδιας της διαδικασίας (ανεύρεση συγγενών, δικαιολογητικά, μεταφράσεις, DNA, καταλληλότητα και συναίνεση συγγενή, ετοιμασία και πληρότητα φακέλου, προθεσμίες που δυσκολεύουν αν δεν ακυρώνουν την ίδια την προσπάθεια κ.λπ) και τον βαθμό που το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, η οικογενειακή ενότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα μπαίνουν σε προτεραιότητα.

Σύμφωνα με την έρευνα για την οικογενειακή επανένωση που διεξήγαγαν οι ΜΚΟ Praksis και Safe Passage (Δημητρόπουλος, 2019), τα μεγαλύτερα προβλήματα που προκύπτουν είναι η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για τον χειρισμό των υποθέσεων οικογενειακής επανένωσης που προκαλεί καθυστερήσεις, οι πολύπλοκες και χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες, οι υπερβολικές απαιτήσεις αποδεικτικών στοιχείων, η μη ομοιογενής ερμηνεία της νομοθεσίας και το γεγονός πως το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού δεν αποτελεί πρώτη προτεραιότητα. Επιπρόσθετα, σε ότι αφορά τις διοικητικές πρακτικές, τονίζουν την έλλειψη επαρκούς αιτιολόγησης στις απορρίψεις, την μη

αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων, τους ασαφείς λόγους απόρριψης. Ως προς τους χρόνους ολοκλήρωσης, η έρευνα ανέδειξε πως το 82% των 45 περιπτώσεων οικογενειακής επανένωσης είχε αναμονή μεγαλύτερη του έτους και το 30% των περιπτώσεων η αναμονή αυτή ξεπέρασε τον ενάμισι χρόνο. Τονίζονται η απουσία ευελιξίας μεταξύ των κρατών-μελών και σε ότι αφορά την Ελλάδα, πέρα από την έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, την απουσία συντονισμού και αποτελεσματικότητας μεταξύ των φορέων.

2.7. Διοικητικές αδυναμίες και γραφειοκρατικά εμπόδια

Η προσφυγική κρίση ανέδειξε με τη σειρά της την διαχειριστική κρίση σε ό,τι αφορά την ελληνική πολιτεία. Η χώρα μας, το 2015, βρισκόταν βυθισμένη στην οικονομική κρίση, στα μνημόνια και στις συνέπειες αυτών όπως οικονομική ύφεση, υψηλή ανεργία, συρρίκνωση δημόσιου τομέα, κοινωνικό αναβρασμό. Οι μαζικές αφίξεις μεταναστών στα σύνορα, τόσο στον Έβρο αλλά και μέσω θαλάσσης στα νησιά, πρόσθεσαν πολλά διοικητικά και διαχειριστικά προβλήματα.

Χαρακτηριστικά, στον πίνακα 3, μπορούμε να δούμε ενδεικτικά για το έτος 2015 το πλήθος των αφίξεων ανά μήνα δια θαλάσσης στα νησιά. Αξίζει να αναφερθεί πως μόνο σε μία μέρα, στις 20/10/2015, 10.000 ανθρώπινες ζωές διέσχισαν τα θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα και να συγκριθεί με τον μέχρι σήμερα υπολογισμό των αφίξεων για το 2020 που ανέρχονται περίπου στις 14.000²⁴.

Πίνακας 4: Αφίξεις μεταναστών-προσφύγων μέσω θαλάσσης το 2015

2015	Πλήθος Αφίξεων
Μάιος	17.889
Ιούνιος	31.318
Ιούλιος	54.899
Αύγουστος	107.843
Σεπτέμβριος	147.123
Οκτώβριος	211.663
Νοέμβριος	151.249
Δεκέμβριος	108.742

Πηγή: Υ.Α. του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR, 2020)

²⁴ Τελευταία ενημέρωση στη σελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον αριθμό των αφίξεων, στις 25/10/2020 και ο ακριβής αριθμός ανερχόταν στις 13.787 συνολικά (δια θαλάσσης και χερσαία σύνορα).

Αναμφίβολα, το πλήθος των προβλημάτων οφείλεται τόσο στον άνευ προηγουμένου αριθμό αφίξεων, όσο και στην μη υπαρκτή υποδομή-ετοιμότητα του κρατικού μηχανισμού. Αρμόδιο Υπουργείο το 2015 ήταν το Προστασίας του Πολίτη, στο οποίο ανήκε και η υπηρεσία Ασύλου. Στην έκτακτη κατάσταση που διαμορφώθηκε, ο κρατικός μηχανισμός από μόνος του δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στην προσφυγική-ανθρωπιστική-διαχειριστική κρίση. Η ΕΕ (θεσμικά όργανα, EASO, FRONTEX), ΜΚΟ, η Υ.Α., οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και άλλοι οργανισμοί, καθώς και η άμεση κινητοποίηση των τοπικών κοινωνιών πρόσφεραν αμέσως την στήριξη, τις επιχειρησιακές τους γνώσεις, υλική και διοικητική υποστήριξη, ένα χέρι βοήθειας τόσο προς το κράτος, όσο και προς τους μετανάστες. Ωστόσο, όλο αυτό απαιτεί συντονισμό, αρμοδιότητες, φορείς υπεύθυνους, επαρκές και κατάλληλα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, ένα σχέδιο δράσης και εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου, εναρμόνιση της νομοθεσίας στις ευρωπαϊκές οδηγίες και τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις που διέπουν το Άσυλο (Σαράντου και Θεοδωροπούλου, 2019).

Οι διοικητικές αδυναμίες συνεχίζουν να υφίστανται. Για τα ασυνόδευτα ανήλικα δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη λύση/προσέγγιση. Οι δομές φιλοξενίας αναπτύσσονται με αργούς ρυθμούς, ακόμη και στις υπάρχουσες όμως, δεν υπάρχει ένα οριζόντιο καθεστώς λειτουργίας, το προσωπικό δεν είναι παντού κατάλληλα εκπαιδευμένο σε ζητήματα παιδιών, ούτε είναι επαρκές, λαμβάνονται ημίμετρα και πυροσβεστικές λύσεις. Ότι συνοδεύει την γραφειοκρατία: κακοδιοίκηση, έλλειψη εκπαίδευσης ή μη κατάλληλο προσωπικό, χρονοβόρες διαδικασίες, πολυνομία, πολλοί συναρμώδιοι φορείς, κατάργηση και επανασύσταση υπουργείων και φορέων που προκαλούν σημαντικές καθυστερήσεις, μη τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και των προθεσμιών, μακρές διαδικασίες προμηθειών και πρόσληψης εξειδικευμένου προσωπικού, έχει σοβαρό αντίκτυπο στην καθημερινότητα, στην ψυχολογία και στο μέλλον των ασυνόδευτων παιδιών.

Παρατηρώντας την πρόοδο που σημειώνεται στο νέο πρόγραμμα μετεγκατάστασης των ασυνόδευτων παιδιών προς άλλα κράτη της Ευρώπης, την διαρκή ενημέρωση που υπάρχει σχετικά με τις αναχωρήσεις των παιδιών, δημιουργείται το εύλογο ερώτημα του τι γίνεται και τι έργο επιτελείται με εκείνα που μένουν και παραμένουν ευθύνη της ελληνικής πολιτείας. Διότι ένα ζήτημα είναι να ζητάς την αλληλεγγύη των άλλων κρατών και άλλο ζήτημα να διαχειρίζεσαι αποτελεσματικά το κομμάτι της πίτας που σου αναλογεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η Μόρια, μέσα σε λίγες ώρες από την ολοσχερή καταστροφή του ΚΥΤ, 400 ασυνόδευτα παιδιά μεταφέρθηκαν στην ενδοχώρα

με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οργάνωση από τον ΔΟΜ και τον συντονισμό της Ειδικής Γραμματείας για τα Ασυνόδευτα Ανήλικα (TANEA Team, 2020). Δεν μπορούν και δεν επιτρέπεται η ευάλωτη ομάδα των παιδιών και δη των ασυνόδευτων να αποτελούν παράπλευρη απώλεια των πολιτικών αποφάσεων και της διοικητικής αδυναμίας ή στην χειρότερη περίπτωση να γίνονται «εργαλείο» άσκησης πίεσης προς την Ευρώπη και από κοινού ή με την ανοχή της να μετατρέπονται σε «εργαλείο» αποτροπής νέων αφίξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Λύσεις που έχουν υιοθετηθεί προσωρινά για τα ασυνόδευτα παιδιά – Προτάσεις για την ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος

3.1. Διακρατικές συμφωνίες για την μετεγκατάσταση ασυνόδευτων ανηλίκων

Η δυσμενής κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην Ελλάδα για τα ασυνόδευτα ανήλικα αντιμετωπίστηκε ως επί το πλείστον σε ad hoc βάση και στηρίχτηκε στην εθελοντική αλληλεγγύη που επέδειξαν ορισμένα κράτη-μέλη. Αυτό σημαίνει πρακτικά πως συνάπτονται συμφωνίες μετεγκατάστασης μεταξύ των κρατών-μελών για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων που δέχονται να αναλάβουν με σκοπό την εξομάλυνση της κατάστασης και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης αυτών των παιδιών, ειδικά όσων παραμένουν σε ακατάλληλες δομές φιλοξενίας στα νησιά. Οι συμφωνίες μετεγκατάστασης δε σχετίζονται με τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου, όπου σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα ανέρχονται στο 35% του συνόλου των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα μας (Kathimerini.gr, 2019). Ταυτόχρονα, αποτελούν μια πυροσβεστική λύση απουσία μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής που να προάγει και να διασφαλίζει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών όπως η αξιοπρεπής διαβίωση, οι κοινωνικές παροχές, η επαρκής υγειονομική περίθαλψη, το ασφαλές περιβάλλον.

Η ανταπόκριση των κρατών-μελών στο κάλεσμα για την μετεγκατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων από την Ελλάδα δεν ήταν δεδομένη, ούτε και η αναμενόμενη. Σύμφωνα με την Πέμπτη Ετήσια Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2016a) σχετικά με το ζήτημα της μετεγκατάστασης, είναι εμφανής η απροθυμία των άλλων κρατών να δεχτούν μεταφορές ασυνόδευτων ανηλίκων στο έδαφός τους. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται πως μόλις έξι ασυνόδευτοι ανήλικοι μεταφέρθηκαν σε διάστημα ενός μήνα προς τη Φινλανδία και την Ιρλανδία, ενώ ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα μας το ίδιο διάστημα ανερχόταν σε 2.390 με μόνο τα 531 εξ αυτών να βρίσκονται σε ειδικές εγκαταστάσεις.

Η ελληνική πολιτεία, τον τελευταίο χρόνο δείχνει να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες προκειμένου να μοιραστεί το βάρος της διαχείρισης αυτής της ιδιαίτερα ευάλωτης κατηγορίας αιτούντων με άλλα όμορα κράτη της Ευρώπης. Το νέο πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων παιδιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βρίσκεται σε ισχύ, στόχος είναι να μεταφερθούν 1.600 ασυνόδευτα παιδιά από την Ελλάδα από τα συνολικά 5.300 ασυνόδευτα παιδιά που είχαν καταγραφεί ως το τέλος 2019 (iefimerida.gr, 2020). Πρόκειται για μια προσπάθεια που υλοποιείται αργά και σταδιακά, ανάλογα με τις δεσμεύσεις των κρατών μελών, καθώς δεν αρκεί η πολιτική βούληση της ελληνικής κυβέρνησης και η έκκληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διευθέτηση της κατάστασης των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα μας, αλλά και η έμπρακτη διάθεση αλληλεγγύης των υπολοίπων κρατών της Ευρώπης (Capital.gr, 2020b).

Σύμφωνα με την Υ.Α. (2020), συνολικά έχουν δεσμευτεί 11 κράτη (Πορτογαλία, Φινλανδία, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Ελβετία, Γερμανία, Λιθουανία, Σλοβενία, Ιρλανδία, Βέλγιο) να μετέχουν στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων παιδιών και άλλων ευάλωτων προσώπων. Η μεταφορά είναι μια πολύμηνη και σταδιακή διαδικασία, απαιτείται χρόνος για τη χώρα προορισμού να ετοιμαστεί καταλλήλως ώστε να δεχτεί τα παιδιά αυτά, κατά συνέπεια οι αναχωρήσεις γίνονται ανά ομάδες σε τακτά χρονικά διαστήματα. Για παράδειγμα η Πορτογαλία που έχει δεσμευτεί να δεχτεί συνολικά 500 ασυνόδευτα παιδιά από την Ελλάδα, τον Ιούλιο δέχτηκε τα πρώτα 25 και η Γαλλία δέχτηκε τα πρώτα 16 ασυνόδευτα παιδιά εκ των 350 που έχει σκοπό να αναλάβει (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b). Ο ΔΟΜ, δημοσίευσε τον «χάρτη» με τις χώρες προορισμού και τον ακριβή αριθμό ασυνόδευτων παιδιών που έχουν μεταφερθεί σε άλλα κράτη μέλη από την Ελλάδα (ως τις 11/11/2020), στο πλαίσιο του ενεργού προγράμματος μετεγκατάστασης και τις διαδικασίες που απαιτούνται προκειμένου να υλοποιηθεί η μεταφορά ενός ευάλωτου ατόμου. Από τον συνολικό αριθμό των 1622 ευάλωτων ατόμων, τα 460 αφορούν σε ασυνόδευτα ανήλικα με την πλειοψηφία αυτών να είναι αγόρια (94%) (IOM UN Migration, 2020). Παρά τους αργούς ρυθμούς μετεγκατάστασης, εκφράζεται η ικανοποίηση ότι με τον τρόπο αυτό γίνεται απτή η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και η μοίρα εκατοντάδων ασυνόδευτων παιδιών που ζουν σε επισφαλείς συνθήκες στα νησιά μπορεί να αλλάξει. Οπωσδήποτε, οποιαδήποτε θετική κίνηση θεωρείται επιτυχία εν αντιθέσει με την απουσία ανάληψης δράσης.

3.2. Εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου

Το ζήτημα της εφαρμογής της νομοθεσίας δεν είναι καινούριο και δεν αφορά μονάχα την πτυχή της μετανάστευσης και του άσυλου στη χώρα μας. Η εθνική νομοθεσία για τα ασυνόδευτα παιδιά υπάρχει, καλύπτει τα σημαντικά ζητήματα προστασίας του παιδιού, έχει ενσωματώσει το ευρωπαϊκό δίκαιο για το άσυλο, λαμβάνει υπόψη της τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού που είναι άλλωστε και συνταγματικά κατοχυρωμένα (Σαράντου και Θεοδωροπούλου, 2019). Το αν τηρείται η αρχή της καλής νομοθέτησης, η ποιότητα, σαφήνεια και πληρότητα των νομοθετικών κειμένων που σχετίζονται με τα ασυνόδευτα παιδιά ενώ δεν εντάσσεται στο ερευνητικό πεδίο της παρούσας εργασίας, ωστόσο αξίζει να αναφερθεί ότι τα νομοθετικά κείμενα κρίνεται ότι χρήζουν βελτιώσεων.

Η πληθώρα των προβλημάτων που έχουν ανακύψει την τελευταία πενταετία για τα ασυνόδευτα ανήλικα σχετίζονται με την μη εφαρμογή των όσων προβλέπει η νομοθεσία για αυτά τα παιδιά. Οι καταδικαστικές αποφάσεις του ΔΕΕ σε υποθέσεις προσφυγής ασυνόδευτων ανηλίκων κατά της χώρα μας (Lawspot.gr, 2019a) την κατατάσσουν στην τρίτη θέση στην ΕΕ σε καταδίκες για το 2018 σχετικά με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως για τις συνθήκες κράτησης και το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής (Lawspot.gr, 2019b). Η διεθνής κατακραυγή για την απάνθρωπη και εξευτελιστική κατάσταση στα νησιά και ειδικά στο ΚΥΤ της Μόριας στο νησί της Λέσβου όσο και στο ΚΥΤ της Σάμου, οι παράνομες κρατήσεις παιδιών, η μη πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές ή η μη ισότιμη πρόσβαση σε αυτές (Κλώντζα, 2019), η μη τήρηση των προθεσμιών που θέτει ο νόμος για την παραμονή στα ΚΥΤ ως 25 ημέρες ενώ στην πράξη ο χρόνος παραμονής, κάτω από συνθήκες που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ξεπερνά τον έναν χρόνο (Σταματούκου, 2019), οι καταγγελίες ανθρωπιστικών οργανώσεων πως η Ελλάδα παραβιάζει συστηματικά το ευρωπαϊκό κεκτημένο για το άσυλο και τη Σύμβαση της Γενεύης με παράνομες επαναπροωθήσεις (push-backs) γεγονός το οποίο στερεί το δικαίωμα πρόσβασης στο άσυλο (Το Βήμα Team, 2020b), αποτελούν απτές αποδείξεις πως δεν εφαρμόζονται όσα προβλέπει η νομοθεσία. Στο ίδιο πνεύμα, ο ΣτΠ, έχει επισημάνει την παραβίαση των άρθρων της ΕΣΔΑ (άρθρα 3,5) και την καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ σχετικά με την κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε αστυνομικά τμήματα ως μέτρο προστατευτικής φύλαξης, την έλλειψη δομών φιλοξενίας κατάλληλων για τα ανήλικα και τις εντελώς ακατάλληλες συνθήκες που διαπιστώθηκαν μετά από αυτοψίες σε αστυνομικά τμήματα και

προαναχωρησιακά κέντρα (πχ. της Αμυγδαλέζας) που δεν εγγυώνται την ασφάλεια και την προστασία των δικαιωμάτων τους (Συνήγορος του Πολίτη, 2019).

3.3. Άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων – Πολιτική βούληση για την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα σε εθνικό επίπεδο είναι η ανεπάρκεια του κρατικού μηχανισμού, η μη συντονισμένη δράση, η ανομοιομορφία στην εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και η απουσία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης σε ότι αφορά τα ασυνόδευτα ανήλικα και την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού εν γένει. Πέντε χρόνια μετά την μεταναστευτική-προσφυγική κρίση, με τις ροές να μην αγγίζουν πια τα δυσθεώρητα νούμερα του 2015, τα ασυνόδευτα ανήλικα θα έπρεπε να είχαν λάβει την αρωγή και την προστασία της πολιτείας που προβλέπεται. Πάρα ταύτα συνεχίζει να γίνεται λόγος για έλλειψη μακροχρόνιων δομών φιλοξενίας που παρέχουν κατάλληλη στέγαση και φροντίδα των ασυνόδευτων παιδιών, μη ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση, μη κοινής και ολοκληρωμένης προσέγγισης στο ζήτημα της ανηλικότητας ανά την επικράτεια, ανεπάρκειας κατάλληλου και εκπαιδευμένου προσωπικού, μη λειτουργικό θεσμό της επιτροπείας, υποστελεχωμένων αρμόδιων υπηρεσιών, ελλείψεις σε υλικούς πόρους, παράνομης κράτησης ως μέτρο προστατευτικής φύλαξης, μακρές και χρονοβόρες διαδικασίες ασύλου (Παγώνα, Αγκόλλη και Κουφονικολάκου, 2018). Σε ότι αφορά στο ζήτημα της παράνομης κράτησης, πολύ πρόσφατα ψηφίστηκε στη Βουλή η απαγόρευση της κράτησης των ανηλικών στα αστυνομικά τμήματα ως μέτρο προστατευτικής φύλαξης (Capital.gr, 2020a). Η Υ.Α. χαιρέτησε αυτή την ιδιαίτερα σημαντική απόφαση, καθώς πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα προς την επιθυμητή κατεύθυνση σε ότι αφορά κυρίως τα ασυνόδευτα παιδιά και επισήμανε την ανάγκη στενής συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b).

Αναφορικά με την παράμετρο του μη επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού με αποτέλεσμα να μεγαλώνει το διοικητικό βάρος των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και ειδικότερα των υπηρεσιών που σχετίζονται με το Άσυλο, η κυβερνητική πολιτική παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από την υιοθέτηση ημίμετρων. Η έλλειψη προσωπικού αντιμετωπίζεται με την πρόσληψη συμβασιούχων, που αυτό με τη σειρά του γεννά άλλα προβλήματα σε σχέση με την εκπαίδευση, τις αρμοδιότητες, την απώλεια πολύτιμης εμπειρίας και γνώσης. Παράλληλα η απουσία

επαρκούς επιστημονικού προσωπικού όπως π.χ. κοινωνικοί λειτουργοί καθιστά αναποτελεσματική την ουσιαστική στήριξη της αυτής ευάλωτης ομάδας αιτούντων που είναι τα ασυνόδευτα παιδιά δεδομένων όσων έχουν ήδη βιώσει ώσπου να φτάσουν στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα, η υποστελέχωση της υπηρεσίας αύξησε τον ρόλο της EASO στις διαδικασίες ασύλου, το προσωπικό της οποίας πραγματοποιεί συνεντεύξεις για τις περιπτώσεις οικογενειακής επανένωσης, μετεγκατάστασης, όπως και επιτροπείας. Έχει επισημανθεί, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ΣτΠ (2018), ότι υπάρχουν ενστάσεις από ΜΚΟ σχετικά με την ποιότητα των γνωμοδοτήσεων της EASO, τον τρόπο πραγματοποίησης των συνεντεύξεων και το αν λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία ευαλωτότητας των αιτούντων ασυνόδευτων παιδιών. Παρόμοιες ενστάσεις διατυπώνονται και για τον FRONTEX που συνδράμει στη φύλαξη των εξωτερικών ευρωπαϊκών συνόρων, με αναφορά περιστατικών καταγραφής ανηλίκων ως ενηλίκων, λάθη στην ιθαγένεια και σε άλλα στοιχεία κρίσιμα για την μετέπειτα πορεία της διαδικασίας ασύλου.

Η έλλειψη επαρκούς, έγκαιρης και κατάλληλης στελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών λειτουργεί ανασταλτικά σε όλο το φάσμα της διαδικασίας ασύλου, καθώς επιφέρει τρομερές χρονικές καθυστερήσεις δεδομένης της συσσώρευσης χιλιάδων εκκρεμών υποθέσεων, η πρόσβαση στην ενημέρωση είναι ανεπαρκής τόσο στο στάδιο της ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα και τις διαδικασίες που προβλέπονται, όσο και σχετικά με την πορεία της υπόθεσής τους (Παγώνα, Αγκόλλη και Κουφονικολάκου, 2018).

Η πολιτεία οφείλει και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της σχετικά με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οφείλει να υιοθετήσει έναν πιο δραστικό, συντονισμένο και αποτελεσματικό τρόπο, να ασκήσει τον έλεγχο και την εποπτεία όπου απαιτείται, να απλοποιήσει τις διαδικασίες χρησιμοποιώντας την τεχνολογία όπου αυτό είναι εφικτό, να συνεργαστεί στενά με τους οργανισμούς που διαθέτουν την γνώση και την εμπειρία σε ζητήματα που άπτονται της παιδικής προστασίας, να γίνει πιο ευέλικτη και αποτελεσματική. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον πολυσυζητημένο και αναποτελεσματικό θεσμό της επιτροπείας, να δοθεί έμφαση και να υποστηριχθούν οι εναλλακτικές μορφές φροντίδας όπως η αναδοχή των ασυνόδευτων παιδιών ως λύση που συνεισφέρει θετικά στην ψυχосύνθεση και κοινωνική ανάπτυξη και μετέπειτα ένταξη και αποδοχή των παιδιών στην και από την κοινωνία, καθώς η ιδρυματοποίηση των παιδιών δεν αποτελεί

μακροχρόνια επωφελή λύση ούτε για τα ίδια τα παιδιά, αλλά ούτε και για την κοινωνία (Κουβαριτάκη, Στρατιδάκη και Τσάγκαρη, 2020).

3.4. Αναμόρφωση του Δουβλίνου – Ολοκλήρωση του ΚΕΣΑ – Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο

Αποτελεί γενική παραδοχή ότι το σύστημα του Δουβλίνου απέτυχε να λειτουργήσει αποτελεσματικά κάτω από τις πρωτοφανείς μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές του 2015. Απέτυχε διότι, ενώ ο ορισμός του υπεύθυνου κράτους για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου θεσπίστηκε προκειμένου να αποφευχθούν οι δευτερογενείς μετακινήσεις και το λεγόμενο “asylum shopping”, αποδείχτηκε στην πράξη ότι, κάτω από τις ασφυκτικές συνθήκες πίεσης των συστημάτων ασύλου των χωρών της πρώτης γραμμής, οι δευτερογενείς μετακινήσεις δεν αποφεύχθηκαν (Wagner et al, 2016). Το ΚΕΣΑ δεν είναι ολοκληρωμένο, δεδομένου ότι στην πράξη δεν εφαρμόζεται ένα κοινό σύστημα ασύλου και, κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει το δικό του σύστημα ασύλου ενσωματώνοντας τις οδηγίες της ΕΕ για το άσυλο και τους Κανονισμούς για το Δουβλίνο, το Eurodac κ.λπ. Οι οδηγίες για το άσυλο παρέχουν την διακριτική ευχέρεια στα κράτη να τις προσαρμόσουν στα μέτρα τους, δημιουργώντας αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών ως προς τα δομημένα συστήματα ασύλου, τις διαδικασίες και ως εκ τούτου και στα αποτελέσματα (European Commission, 2018) όπως π.χ. τα ποσοστά αναγνώρισης, τις ασφαλείς τρίτες χώρες, τον χρόνο ολοκλήρωσης της διαδικασίας, τις συνθήκες υποδοχής, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα συστήματα ένταξης και τις προοπτικές που σχετίζονται με το μέλλον τους, με αποτέλεσμα οι δευτερογενείς μετακινήσεις να μην αποτρέπονται. Το ΚΕΣΑ δεν είναι κοινό, όταν υπάρχουν κράτη που τα συστήματα ασύλου δεν πιέζονται και κράτη που αντιθέτως έχουν υπερβεί τις δυνατότητές τους, όταν δεν υπάρχει επιμερισμός της ευθύνης απέναντι στο φαινόμενο της μετανάστευσης και τις έκτακτες συνθήκες, όταν η αλληλεγγύη αποτελεί επιλογή και όχι υποχρέωση. Το σύστημα Δουβλίνου, που αποτελεί βασικό πυλώνα του ΚΕΣΑ, πράγματι ορίζει το υπεύθυνο κράτος και ανιχνεύει τις πολλαπλές αιτήσεις όταν αυτές συμβούν μέσω του Eurodac, ωστόσο δεν λύνει τις συνθήκες χάους που δημιουργούνται στα κράτη πρώτης γραμμής (Maiani, 2019). Οποσδήποτε, δεν μπορεί να θεωρηθεί πως το ΚΕΣΑ είναι εν τέλει κοινό, όταν μεμονωμένα κράτη εντός των συνόρων της ΕΕ υψώνουν φράχτες προκειμένου να απωθήσουν όσους αναζητούν άσυλο, αρνούμενα ουσιαστικά να επιδείξουν αλληλεγγύη στάση. Ταυτόχρονα, τα κράτη που πιέζονται ωθούνται να υιοθετήσουν στρατηγικές που καταστρατηγούν το σύστημα Δουβλίνου και

το ΚΕΣΑ, καθώς επίσης τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως για παράδειγμα η μη λήψη βιομετρικών δεδομένων προκειμένου να μην καταστεί ως υπεύθυνο κράτος όταν ο αιτών θα βρεθεί σε άλλο κράτος της Ευρώπης ή τη συντήρηση ενός αναποτελεσματικού συστήματος ασύλου προκειμένου να μην έχει επανεισδοχές αιτούντων από τα άλλα κράτη-μέλη λόγω κινδύνου απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης του αιτούντος (Armstrong, 2020).

Το 2016, η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναμόρφωση του Κανονισμού του Δουβλίνου ήταν ανεπιτυχής, δεν κατέστη εφικτό να βρεθεί κοινή συνισταμένη στα θέματα που άπτονται του Ασύλου, όπως το ζήτημα της αλληλεγγύης και του δίκαιου επιμερισμού των βαρών μέσα από τη δημιουργία ενός διορθωτικού μηχανισμού μετεγκατάστασης των αιτούντων όταν ένα κράτος έχει φτάσει το 100% (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) ή το 150% (όπως πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) των αιτήσεων που μπορεί να διαχειριστεί που θα καθιστούσε το ΚΕΣΑ αποτελεσματικό, θα μείωνε τις ανισοροπίες και τις δευτερογενείς μετακινήσεις στα κράτη μέλη (Γεωργιοπούλου, 2017). Είναι φανερό ότι πρόκειται για αγεφύρωτο χάσμα σε επίπεδο πολιτικών αποφάσεων των κρατών-μελών. Τα κράτη πρώτης γραμμής ζήτησαν έμπρακτη αλληλεγγύη και δίκαιο επιμερισμό των βαρών, ένα πιο δίκαιο και βιώσιμο Δουβλίνο. Ορισμένα από τα κράτη που βρίσκονται σε πλεονεκτική γεωγραφική θέση αρνήθηκαν να δεσμευτούν ώστε να αναλάβουν περισσότερες ευθύνες και κατά συνέπεια να εκχωρήσουν περαιτέρω αρμοδιότητες σε ζητήματα που άπτονται της εθνικής τους κυριαρχίας (Nielsen, 2020). Ταυτόχρονα, η μη επίδειξη αλληλεγγύης μέσω της συμμετοχής στα προγράμματα μετεγκατάστασης των αιτούντων άσυλο, θα συνοδευόταν από οικονομικές κυρώσεις, όπως για παράδειγμα η περιορισμένη πρόσβαση σε ευρωπαϊκά κονδύλια, ήταν μια από τις προτάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβούλιο σχετικά με την δίκαιη κατανομή ευθυνών μεταξύ των κρατών της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - LIBE, 2017).

Στο πλαίσιο αυτό και απουσία συμφωνίας αναμόρφωσης του Κανονισμού του Δουβλίνου, η ΕΕ υιοθέτησε μια σειρά έκτακτων μέτρων, ώσπου να ωριμάσουν οι συνθήκες και τα κράτη μέλη να ξεκινήσουν ξανά τις διαπραγματεύσεις επί του θέματος. Τα μέτρα, μεταξύ άλλων, σχετίζονταν με τα προγράμματα εθελοντικής μετεγκατάστασης εκτός πλαισίου Δουβλίνου που σχεδιάστηκαν ειδικά για τις ευάλωτες ομάδες αιτούντων (μεταξύ αυτών και τα ασυνόδευτα ανήλικα), την επιχειρησιακή ενίσχυση των κρατών μελών της πρώτης γραμμής μέσω των ευρωπαϊκών υπηρεσιών (EASO σχετικά με τη

διοικητική υποστήριξη στις διαδικασίες του Ασύλου, FRONTEX σχετικά με την φύλαξη των συνόρων), αύξηση της χρηματοδότησης προς τα κράτη των οποίων τα συστήματα ασύλου δέχονται μεγαλύτερη πίεση. Το χρονικό διάστημα 2015-2017 περίπου 22.000 αιτούντες έφυγαν από την Ελλάδα για να μετεγκατασταθούν σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, ουσιαστικά σε εκείνα που έδειξαν την προθυμία να συνεργαστούν με τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Radjenovic, 2020). Επιπλέον, τα προβλήματα που αναδύονται και αφορούν την εξωτερική διάσταση της μετανάστευσης, αυξάνονται και απαιτούν μια βιώσιμη λύση τόσο εντός, όσο και εκτός της ΕΕ. Ενδεικτικά, από τα πιο σημαντικά θέματα είναι η μη αξιόπιστη πλέον συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, τόσο μετά τα γεγονότα του Φεβρουαρίου του 2020 που διαδραματίστηκαν στα ελληνοτουρκικά σύνορα στην περιοχή του Έβρου και που αποδεικνύει την αυξανόμενη τάση της Τουρκίας να μετατρέπει το μεταναστευτικό ζήτημα σε εργαλείο πολιτικής προκειμένου να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της, όσο και εξαιτίας της ιδιαίτερα αρνητικά φορτισμένης σχέσης ανάμεσα στην ΕΕ και την Τουρκία σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε μόλις τον Σεπτέμβριο του 2020 την πρότασή της για το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Το προσεχές διάστημα πρόκειται να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η νέα πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προσπαθεί να εδραιώσει την εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών και να ισορροπήσει στο δίπολο μεταξύ ευθύνης και αλληλεγγύης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Η παράμετρος της ευθύνης σχετίζεται με τις διαδικασίες ασύλου που εστιάζουν στον νέο υποχρεωτικό έλεγχο πριν την είσοδο στο έδαφος της ΕΕ μέσα από ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο σύστημα διαχείρισης των ροών στην βάση δεδομένων Eurodac, την ταχύτερη διαδικασία ασύλου στα σύνορα ώστε να είναι εφικτή και η ταχύτερη επιστροφή όσων δεν έχουν δικαίωμα εισόδου και επομένως, δεν θεμελιώνουν δικαίωμα αίτησης για διεθνή ή επικουρική προστασία. Επιπλέον, προβλέπονται νομικές εγγυήσεις μέσα από την δημιουργία ανεξάρτητου μηχανισμού για την παρακολούθηση ώστε να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και νομικές εγγυήσεις για την ατομική αξιολόγηση κάθε αίτησης ασύλου με στόχο και πάλι την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το δικαίωμα στο άσυλο και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Σε ό,τι αφορά την παράμετρο της αλληλεγγύης, γίνεται λόγος για μηχανισμό σταθερής αλληλεγγύης, μιας ευέλικτης αλληλεγγύης μέσα από επιλογές που θα έχουν τα κράτη μέλη να την εκφράσουν, όπως: μετεγκατάσταση νέων αφίξεων, χορηγία από κράτος

μέλος για την επιστροφή ενός ατόμου που δεν έχει δικαίωμα να βρίσκεται στο έδαφος της ΕΕ – ανεξάρτητα από το κράτος που θα βρίσκεται ο προς επιστροφή μετανάστης, άμεση επιχειρησιακή στήριξη είτε στις διαδικασίες ασύλου, είτε στην υποδοχή, είτε στις επιστροφές, είτε στην αντιμετώπιση μεταναστευτικών τάσεων και συνεργασία με τρίτες χώρες για την αποφυγή δημιουργίας κρίσεων για ορισμένα κράτη μέλη, εκείνα της πρώτης γραμμής. Ο μηχανισμός αλληλεγγύης θα ενεργοποιείται όταν λαμβάνουν χώρα τρεις συνθήκες: περιπτώσεις μεταναστευτικής πίεσης, περιπτώσεις μεταναστευτικής κρίσης και περιπτώσεις διασώσεων στη θάλασσα (Παλαιολόγος, 2020). Ο υποχρεωτικός έλεγχος πριν από την είσοδο, που περιλαμβάνει ταυτοποίηση, έλεγχο υγείας και ασφάλειας, λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων και καταχώρηση στη βάση Eurodac, θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε 5 ημέρες. Η ταχεία διαδικασία ασύλου στα σύνορα, θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε 12 εβδομάδες. Από την διαδικασία αυτή εξαιρούνται, όπως και με το ισχύον πλαίσιο, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και οι οικογένειες με παιδιά κάτω των 12 ετών (European Commission, 2020).

Το Νέο Σύμφωνο για το Άσυλο και τη Μετανάστευση οικοδομείται πάνω στους άξονες των ταχύτερων διαδικασιών ασύλου στα σύνορα, τις επιστροφές που ομολογουμένως μέχρι σήμερα δεν έχουν αποδώσει τα επιθυμητά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά την παράτυπη μετανάστευση και την αλληλεγγύη ως νομική υποχρέωση και όχι ως επιλογή, παρότι αυτή θα μπορεί να εκφράζεται μέσα από διαθέσιμες επιλογές. Ωστόσο, η μελέτη της πρότασης από την επιτροπή πολιτικών ελευθεριών, δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, φέρνει στο προσκήνιο την ικανότητα πρακτικής εφαρμογής και τον βαθμό αποτελεσματικότητας του Νέου Συμφώνου. Δεδομένου ότι δίνεται η επιλογή σε ένα κράτος, είτε να δεχτεί έναν πρόσφυγα είτε να χρηματοδοτήσει μια επιστροφή παράτυπα εισερχομένου και εφόσον δεν υπάρχει υποχρεωτική ποσόστωση μετεγκατάστασης, τίθεται το εύλογο ερώτημα του τι θα συμβεί αν τα περισσότερα κράτη επιλέξουν την χρηματοδότηση επιστροφής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020).

Βασικό ζητούμενο παραμένει εάν οι νέες διαδικασίες ασύλου στα σύνορα εγγυώνται τον σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αν προστατεύεται το δικαίωμα στο άσυλο, αν και τι είδους κυρώσεις θα υπάρχουν για τα κράτη μέλη που δεν θα συμμορφωθούν με τις νομικές τους υποχρεώσεις, όπως η ιδιαίτερως σημαντική αρχή της αλληλεγγύης. Στην δημόσια διαδικτυακή συζήτηση για το Νέο Σύμφωνο που διοργάνωσε το ΕΛΙΑΜΕΠ προκύπτουν εύλογα και σημαντικά ερωτήματα, όπως και

διαπιστώσεις (EliamepOfficial and Hanns Seidel Foundation - Athens Office, 2020). Σύμφωνα με τον Αναπληρωτή Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου, οι συνοριακές διαδικασίες βαρύνουν και πάλι τα κράτη πρώτης γραμμής, άλλωστε αυτό από μόνο του δεν φέρνει ισορροπία μεταξύ της ευθύνης και της αλληλεγγύης των κρατών μελών και δεν διασφαλίζει σωστές συνθήκες εισδοχής, σωστές διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων και επιστροφή των απορριπτέων. Το ζητούμενο είναι πως θα επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα χωρίς να χαθεί ο ανθρωπισμός. Πώς για παράδειγμα θα ευδοωθεί το δύσκολο εγχείρημα των επιστροφών, καθώς, σύμφωνα με τον Υφυπουργό Εσωτερικών της Γερμανίας, τα 2/3 των αιτούντων άσυλο δεν έχουν προσφυγικό προφίλ. Αντίστοιχα, επισημαίνεται η δυσκολία του εγχειρήματος που είναι η συναίνεση σε μια σειρά βασικών στοιχείων που αφορούν στη διαδικασία στα σύνορα, στην αλληλεγγύη, στις επιστροφές, στην νέα ευρωπαϊκή υπηρεσία ασύλου, στον μηχανισμό ετοιμότητας, στον Eurodac, στην αποφυγή κατάχρησης των συστημάτων και διαδικασιών ασύλου. Επισημαίνεται, ως προς την Ελλάδα, η έντονη κριτική για τις συνθήκες υποδοχής και η ισορροπία μεταξύ αλληλεγγύης και ικανότητας/υποχρέωσης να τακτοποιήσει τα του οίκου της – χαρακτηριστική η περίπτωση της καταστροφικής πυρκαγιάς στο ΚΥΤ της Μόριας. Το ζήτημα της αλληλεγγύης παραμένει εν αμφιβολία διότι στην πράξη θα φανεί αν υφίσταται και αν είναι αρκετή. Τέλος, η πολιτική των επιστροφών, η κοινή βούληση και σύγκλιση των κρατών ως προς αυτό το ζήτημα υπερτερεί έναντι των μετεγκαταστάσεων και της προστασίας των δικαιωμάτων των αιτούντων.

Η στάση των ΜΚΟ απέναντι στο Νέο Σύμφωνο είναι πως παραμένει η λογική μιας Ευρώπης-Φρούριο, υποκύπτοντας στις πιέσεις των κρατών που υιοθετούν αντιμεταναστευτική πολιτική και καλλιεργούν την ξενοφοβία, ενώ ταυτόχρονα δεν μειώνει το βάρος για τις χώρες της πρώτης γραμμής καθώς απουσία αποτελεσματικών επιστροφών μη δικαιούχων διεθνή προστασία θα κληθούν να τους κρατήσουν στο έδαφός τους (Το Βήμα Team, 2020a). Η Ευρώπη προωθεί την εσωστρέφεια και ενισχύει την πολιτική της αποτροπής. Καθιστά πιο δύσκολο, με τις ταχύτερες διαδικασίες ασύλου που θα λαμβάνουν χώρα στα σύνορα, το θετικό της έκβασης μιας αίτησης ασύλου (πχ λόγω χαμηλών ποσοστών αναγνώρισης της χώρας καταγωγής) και δύσκολο για μια χώρα να το διαχειριστεί στα χρονικά περιθώρια που ορίζονται. Το παράδειγμα της Ελλάδας ως χώρας πρώτης γραμμής αποδεικνύει πολλά για τις διοικητικές ικανότητες και υποδομές που απαιτούνται. Παρ' όλα αυτά, ως θετικά βήματα προς τα εμπρός αναγνωρίζονται ο μηχανισμός επιτήρησης για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ενίσχυση

της οικογενειακής επανένωσης και το όραμα μιας πιο απλοποιημένης διαδικασίας. Στην περίπτωση δε, των ασυνόδευτων ανηλίκων, πιθανότατα θα βελτιωθεί η κατάστασή τους δεδομένου πως αποτελούν πρώτη προτεραιότητα – όπως και πριν άλλωστε χωρίς τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ωστόσο η χρηματοδότηση για κάθε κράτος που θα αναλαμβάνει ένα ασυνόδευτο παιδί ανέρχεται στις 12.000 ευρώ (Παλαιολόγος, 2020).

Ουσιαστικά, το Νέο Σύμφωνο προσπαθεί να γεφυρώσει τις διαφορετικές θέσεις των κρατών μελών, να αμβλύνει τις γωνίες και να περιορίσει τα αδιέξοδα (Dimitriadi, 2020a). Υπό αυτό το πρίσμα, προκειμένου να εμπλακούν περισσότερες χώρες στη διαχείριση κρίσεων ή πιέσεων των συστημάτων ασύλου των χωρών πρώτης γραμμής, θα πρέπει να έχουν ελκυστικές επιλογές προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία.

3.5. Προτάσεις πολιτικής προς αναζήτηση βιώσιμων λύσεων για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος σε επίπεδο ΕΕ

Οποσδήποτε δεν υπάρχει μαγική συνταγή για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου. Το ζητούμενο είναι οι λύσεις που προκρίνονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που γεννά αυτό το φαινόμενο να στηρίζονται στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να παρέχουν ταυτόχρονα ασφάλεια στους πολίτες της Ένωσης. Μετά την προσφυγική/μεταναστευτική κρίση του 2015, η ΕΕ απέκτησε την γνώση για τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν και δεν επέφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα, αλλά και για την ανάγκη εφικτών αλλαγών προς την επιθυμητή κατεύθυνση ώστε το ΚΕΣΑ να μεταρρυθμιστεί, το δικαίωμα στο άσυλο να μην παρεμποδίζεται, τα ανθρώπινα δικαιώματα να μην καταπατώνται και η ασφάλεια των πολιτών της Ένωσης να παραμένει προτεραιότητα. Η παρούσα ενότητα παρά το γεγονός πως εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της μετανάστευσης και του ασύλου, σχετίζεται και με τα ασυνόδευτα ανήλικα καθώς κάθε απόφαση πολιτικής που αφορά τους αιτούντες άσυλο επηρεάζει και αυτή την ιδιαίτερα ευάλωτη κατηγορία αιτούντων είτε άμεσα, είτε έμμεσα.

Καθώς το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι σύνθετο, πολυεπίπεδο και διαρκώς μεταβαλλόμενο, οι πολιτικές που εφαρμόζονται για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκύπτουν δεν αφορούν μονάχα την εσωτερική διάσταση της μετανάστευσης (εντός ΕΕ) αλλά και την εξωτερική της διάσταση, προκειμένου να μειωθούν οι ροές

ανθρώπων που φτάνουν στα σύνορα της Ευρώπης θέτοντας τις ζωές τους σε πολλαπλούς κινδύνους για να βιώσουν άλλη μία ματαιώση.

Το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο δεν γνωρίζουμε στην πράξη τι αποτελέσματα θα παράγει, εφόσον οι ενωσιακές διαπραγματεύσεις αποβούν θετικές. Δεδομένου ότι ο κανονισμός του Δουβλίνου δεν αλλάζει και η ευθύνη παραμένει στα κράτη της πρώτης γραμμής, οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν θα πρέπει να μην θέτουν σε κίνδυνο τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικά το δικαίωμα στο άσυλο. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, πως θα πρέπει να διασφαλιστεί πως δεν παραβιάζεται η αρχή της μη επαναπροώθησης, η κράτηση θα πρέπει να αποτελέσει την εξαίρεση και όχι τον κανόνα και αποκλειστικά μέσα στο πλαίσιο που προβλέπει η νομοθεσία (Dimitriadi, 2020b). Ειδικά σε ό,τι αφορά στα ασυνόδευτα ανήλικα θα πρέπει να τερματιστούν οι παράνομες και αναιτιολόγητες πρακτικές κράτησης στην χώρα μας. Επιπλέον, η αλληλεγγύη θα πρέπει να είναι έμπρακτη και να υπάρξει επιβολή κυρώσεων στα κράτη που δεν συμμορφώνονται με τον μηχανισμό αλληλεγγύης. Να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη θα συμμετάσχουν στον επιμερισμό του βάρους για τη διαχείριση του μεταναστευτικού (Radjenovic, 2020). Η μετεγκατάσταση θα πρέπει να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο, ώστε οι χώρες της πρώτης γραμμής να μην γίνουν ένα πάρκινγκ αιτούντων άσυλο όπου θα παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα ενθαρρύνονται οι δευτερογενείς μετακινήσεις (Ραβανός, 2020). Η αλληλεγγύη με τη μορφή της χρηματοδότησης ή με την ανάληψη της ευθύνης των επιστροφών δεν επιλύει τα ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης στις τοπικές κοινωνίες και στις πολιτικές κοινωνικής συνοχής σε εθνικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, η δυνατότητα που έχει ένα κράτος να εντάξει τους αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στο έδαφός του, να τους προσφέρει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και να τους προσφέρει ένα «ασφαλές» μέλλον χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς.

Επιπρόσθετα, είναι επιτακτική η κοινή πολιτική αντιμετώπισης των επιστροφών για τα άτομα που δεν έχουν δικαίωμα παραμονής στο ευρωπαϊκό έδαφος. Δεδομένου ότι κάθε κράτος μέλος έχει διαφορετικό επίπεδο σχέσεων/δεσμών με τις χώρες καταγωγής των αιτούντων ή με ασφαλείς τρίτες χώρες, άρα και διαφορετική επιρροή ως προς την αποτελεσματικότητα επιστροφής. Για τα ασυνόδευτα ανήλικα θα πρέπει να εφαρμόζεται η προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος, αν δηλαδή είναι προς το συμφέρον του παιδιού και οι συνθήκες είναι κατάλληλες για να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του, ώστε να μην καταλήξει να επαναλάβει αυτό το απελπιστικό ταξίδι ως την αυλή της Ευρώπης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη χώρα μας αποτελεί η εξαιρετικά τεταμένη σχέση με την Τουρκία, η προβληματική στην πράξη Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας που επιβάλλει τον γεωγραφικό περιορισμό των αιτούντων στα νησιά με αποτέλεσμα τον περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την παραβίασή τους. Σε ότι αφορά στις επιστροφές, η Τουρκία παρά την κοινή δήλωση δεν δέχεται επιστροφές από την Ελλάδα μετά τα γεγονότα στον Έβρο, τον περασμένο Μάρτιο (EliamepOfficial and Hanns Seidel Foundation - Athens Office, 2020).

Ταυτόχρονα, η ενίσχυση των νόμιμων οδών μετανάστευσης είναι μια πολιτική που θα επισημαίνεται διαρκώς ώστε να αποδυναμωθεί το οργανωμένο έγκλημα διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, στην προσπάθεια των ατόμων και ειδικά των ασυνόδευτων παιδιών να φτάσουν στην Ευρώπη (ή με την υπόσχεση αυτή πως θα τα οδηγήσουν στην χώρα που επιθυμούν) θέτοντας τις ζωές τους σε πληθώρα κινδύνων ή εγκλωβίζοντάς τα στην Ελλάδα (Σαράντου και Θεοδωροπούλου, 2019).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το φαινόμενο του εκτοπισμού των ανθρώπων για λόγους όπως οι εμπόλεμες συρράξεις, η κλιματική αλλαγή, ή η ένδεια σε συνδυασμό με την αναζήτηση καλύτερων εργασιακών και οικονομικών συνθηκών και επομένως της ανάγκης τους να αναζητήσουν ασφαλές καταφύγιο στην Ευρώπη θα συνεχίσει να υφίσταται και να αναζωπυρώνεται κατά ιστορική συγκυρία.

Η ανάγκη για νομική πλαισίωση αυτού του διαχρονικού φαινομένου έχει προκύψει προ πολλού και έχουν θεσπιστεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, νομοθετικά εργαλεία που διέπουν το άσυλο, με κυρίαρχο τον Κανονισμό του Δουβλίνου που ορίζει ποιο είναι το υπεύθυνο κράτος για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου, αλλά και τον Κανονισμό Eurodac, καθώς και Οδηγίες για τις Διαδικασίες Ασύλου και τις Συνθήκες Υποδοχής. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές που σχετίζονται με το Άσυλο οφείλουν να ενσωματώνουν τον σεβασμό προς τη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων, τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού του ΟΗΕ και όλες τις διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η επαναληπτικότητα και η κατά καιρούς εντατικοποίηση του φαινομένου των αναγκαστικών μετακινήσεων πληθυσμών προς την Ευρώπη, εξηγούν και το όραμα για το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου. Με αφετηρία το Συμβούλιο του Τάμπερε, επί τρεις συνεχείς δεκαετίες και ως τις μέρες μας, που έχει κατατεθεί η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, η Ευρώπη προσπαθεί, αν και με αργά βήματα, να μεταβεί σε κοινές πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση μιας πιο ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής λύση στο πεδίο αυτό. Ωστόσο, το όραμα για Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, από την αρχή σχεδόν της μεταναστευτικής κρίσης του 2015, έχει πάρει πλέον τη μορφή επιτακτικής ανάγκης.

Η μεταναστευτική κρίση του 2015, ανέδειξε στην ουσία τις αδυναμίες των πολιτικών ασύλου τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, ειδικά για τις χώρες πρώτης υποδοχής. Οι παράγοντες που καθιστούν μη αποτελεσματικό το σύστημα Δουβλίνου σχετίζονται με τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό των προσφύγων που έφτασαν στις ακτές της Ευρώπης, που είχε ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση των συστημάτων ασύλου των υπεύθυνων χωρών σε σημείο που υπερέβαινε τις δυνατότητές τους. Δημιουργείται επομένως ένα ντόμινο δυσάρεστων επιπτώσεων και για τις χώρες που βρίσκονται στην

πρώτη γραμμή, και για τους αιτούντες άσυλο, και ιδιαίτερα για την ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα των ασυνόδευτων παιδιών, αλλά και για την ίδια την Ευρώπη καθώς αναπτύσσονται ανισότητες μεταξύ των χωρών της ΕΕ που δοκιμάζουν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Σε ό,τι αφορά στις χώρες πρώτης υποδοχής, επιβαρύνονται δυσανάλογα με τη διαχείριση του μεταναστευτικού/προσφυγικού κύματος. Λαμβάνοντας υπόψη το παράδειγμα της Ελλάδας, ο τεράστιος όγκος ανθρώπων που διάβηκε τα σύνορά της ειδικά στο διάστημα 2015-2016 την βρήκε εντελώς απροετοίμαστη. Δίχως τις κατάλληλες διοικητικές υποδομές, την επάρκεια κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού ικανού να ανταποκριθεί στις διαμορφωθείσες πρωτόγνωρες συνθήκες, με την γραφειοκρατική κουλτούρα που χαρακτηρίζει τη δημόσια διοίκηση, εν μέσω μνημονιακών δεσμεύσεων και βαθιάς ύφεσης, ήταν εκ προοιμίου αδύνατο να καταφέρει να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στη διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσης. Παρά την ύπαρξη του νομοθετικού πλαισίου και την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στην εθνική νομοθεσία, απουσία ενός επαρκούς και αποτελεσματικού διοικητικού συστήματος το χάσμα παραμένει σε πολλά σημεία αγεφύρωτο λόγω αδυναμίας πρακτικής εφαρμογής των όσων προβλέπονται νομοθετικά.

Ειδικά η περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα, αντανακλά τις αδυναμίες της χώρας πέραν πάσης αμφιβολίας. Πέντε χρόνια μετά το ξέσπασμα της μεταναστευτικής κρίσης και με τις ροές των ασυνόδευτων παιδιών σε αυξητική τροχιά, η κατάσταση αυτών των παιδιών παρουσιάζει βελτίωση που αξιολογείται ως ανεπαρκής. Βασικές αδυναμίες εντοπίζονται στις συνθήκες υποδοχής, την πρόσβαση σε ασφαλή στέγη, την νομική τους εκπροσώπηση – επιτροπεία, την αποτελεσματική τους προστασία και την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Μάλιστα η χώρα έχει καταδικαστεί πολλές φορές από το ΔΕΕ για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για λόγους που σχετίζονται με την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση των αιτούντων άσυλο γενικά και των ασυνόδευτων παιδιών ειδικά, όπως και για την παράνομη κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Η πίεση στις πρώτες χώρες υποδοχής και οι δυσμενείς συνθήκες που διαμορφώθηκαν για τους ίδιους τους αιτούντες άσυλο, επεσήμαναν την ανάγκη για αλλαγή στο σύστημα Δουβλίνου. Παρά την υιοθέτηση έκτακτων μέτρων πολιτικής από την Ε.Ε. προκειμένου να ενισχυθούν τα συστήματα ασύλου των χωρών και να βελτιωθούν οι συνθήκες για τους πρόσφυγες, η πραγματικότητα μαρτυρά πως απαιτούνται ολοκληρωμένες λύσεις που θα

βασίζονται στην αρχή της αλληλεγγύης και ταυτόχρονα θα προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το ζήτημα ωστόσο παραμένει ανοιχτό, δεδομένου πως οι απόψεις των κρατών μελών διαφοροποιούνται στο ζήτημα αυτό καθώς τίγονται ζητήματα εθνικής κυριαρχίας και υπάρχει διαφορετική οπτική απέναντι στο φαινόμενο της μετανάστευσης. Είναι ωστόσο βέβαιο πως το μοντέλο της εθελοντικής αλληλεγγύης δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Αυτό έχει αποδειχθεί στην πράξη, δεδομένου ότι είναι μικρός ο αριθμός των κρατών που έχουν ανταποκριθεί στο κάλεσμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ανεξάρτητα από το γεγονός πως η χρηματοδότηση αποτελεί μια βασική μορφή στήριξης, η αλληλεγγύη δεν μπορεί να μεταφράζεται πάντα σε όρους χρηματικούς. Η περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην χώρα μας, μαρτυρά πως απαιτούνται βιώσιμες και ολοκληρωμένες λύσεις. Λύσεις που θα λαμβάνουν υπόψη παραμέτρους όπως τη δυνατότητα ενσωμάτωσης στην κοινωνία και ένταξης στην αγορά εργασίας. Απαιτούνται πιο απλές και γρήγορες διαδικασίες, και στενότερη συνεργασία των κρατών μελών προκειμένου τα γραφειοκρατικά εμπόδια να μειωθούν, όπως στην περίπτωση της οικογενειακής επανένωσης των ασυνόδευτων παιδιών στο πλαίσιο του Δουβλίνου.

Το έλλειμμα αλληλεγγύης και τα ημίμετρα που έχουν υιοθετηθεί λειτουργούν σε βάρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο, της αντοχής των τοπικών κοινωνιών και των δυσανάλογα επιβαρυσμένων συστημάτων ασύλου. Επιπλέον, και η χώρα μας πέρα από το να επικαλείται διαρκώς το έλλειμμα ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, θα πρέπει να διαχειριστεί το μερίδιο ευθύνης που της αναλογεί και, ειδικά, στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών το περιθώριο είναι αρκετά μεγάλο όπως μαρτυρούν οι σχετικές έρευνες. Η διαιωνίζουσα κατάσταση των μη επαρκών ασφαλών δομών στέγασης, η παράνομη κράτηση που ήταν πάγια πρακτική, η παραμονή των παιδιών σε επισφαλείς συνθήκες ή η μετακίνησή τους από τη μια προσωρινή δομή σε μια άλλη δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως δείγματα πρακτικών που οδηγούν σε σοβαρή ανάληψη ευθυνών. Εξαίρεση βέβαια αποτελεί η πρόσφατη απόφαση της πολιτείας να απαγορεύσει την κράτηση των ανηλίκων στα αστυνομικά τμήματα που είναι ένα ιδιαίτερα θετικό βήμα της χώρας προς την επιθυμητή κατεύθυνση, και το μόνο που μένει είναι να εφαρμοστεί. Όσα ασυνόδευτα παιδιά και αν μετεγκατασταθούν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, πάλι εκείνα που απομένουν στην Ελλάδα θα πρέπει να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους ισότιμα με τα υπόλοιπα παιδιά. Το μείγμα αυτό ενθαρρύνει τις δευτερογενείς μετακινήσεις και θέτει σε κίνδυνο την ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα των ασυνόδευτων

παιδιών που παίρνουν το ρίσκο να διαφύγουν της νόμιμης οδού προκειμένου να φτάσουν στη χώρα προορισμού ή σε όποια άλλη χώρα της Ε.Ε. πιστεύουν ότι θα τύχουν καλύτερης μεταχείρισης από ό,τι στην Ελλάδα. Η απουσία ολοκληρωμένων και ρεαλιστικών λύσεων για την περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο τα θέτει σε κίνδυνο διαρκώς, ψυχικά και σωματικά και αποτελεί σοβαρή απειλή για την ασφάλειά τους.

Με την επίγνωση, ωστόσο, ότι το μεταναστευτικό ζήτημα είναι ρευστό και δεν υπάρχει η μαγική συνταγή που θα το θεραπεύσει δια παντός, εν όψει των συζητήσεων για το Νέο Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου, τα κράτη οφείλουν να αδράξουν την ευκαιρία και να δείξουν στην πράξη ότι αντιλαμβάνονται πλήρως την ανθρώπινη δυστυχία πίσω από τους αριθμούς. Είναι ζωτικής σημασίας η ανάγκη να ληφθούν πολιτικές που θα μπορούν έμπρακτα να οδηγήσουν στα επιθυμητά αποτελέσματα γιατί η ιστορία έχει τον τρόπο της να επαναλαμβάνεται οπότε, αν κάποτε η μεταναστευτική κρίση του 2015 επαναληφθεί, η Ευρώπη οφείλει να είναι καλύτερα προετοιμασμένη σε επίπεδο πολιτικό, διοικητικό και ανθρώπινο. Πάνω από όλα το οφείλουμε στα παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση:

- Armstrong, A., 2020. *You Shall Not Pass! How the Dublin System Fueled Fortress Europe*. *Chicago Journal of International Law* *Chicago Journal of International Law*, [online] 20(2), p.13. Available at: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1772&context=cjil> [Accessed 13 Nov. 2020].
- Dimitriadi, A., 2020a. *If you can dream it, you can do it? Early thoughts on the New Pact on Migration, and the impact on frontline States*. [online] *ELIAMEP*. Policy Brief #132/2020. Available at: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/09/Policy-brief-132-FINAL.pdf> [Accessed 10 Oct. 2020].
- Dimitriadi, A., 2020b. *Looking for a Bridge over Troubled waters: the Forthcoming New Pact on Migration and Asylum*. [online] *www.eliamep.gr*. *ELIAMEP*. Available at: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/06/Policy-brief-125-Angeliki-Dimitriadi-final.pdf> [Accessed 15 Oct. 2020].
- European Asylum Support Office, 2016. *Legal Basis*. [online] *www.easo.europa.eu*. Available at: <https://www.easo.europa.eu/about-us/legal-basis> [Accessed 10 Oct. 2020].
- European Commission, 2018. *Managing Migration in All its Aspects: Progress Under the European Agenda on Migration - COM(2018) 798 final*. [online] *European Commission*. Available at: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20181204_com-2018-798-communication_en.pdf [Accessed 10 Nov. 2020].
- European Commission, 2020. *New Pact on Migration and Asylum: Questions and Answers*. [online] *European Commission*. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_1707#individual [Accessed 16 Nov. 2020].
- European Commission - Migration and Home Affairs, 2014. *Unaccompanied Minors in the EU*. [online] *www.ec.europa.eu*. Available at: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/asylum/uam/uam_infographic_a4_en.pdf [Accessed 3 Oct. 2020].
- European Parliament and House of European History (n.d.). *Theme: Borders and Bridges - Migration*. [online] https://historia-europa.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/migr-introduction-en_0.pdf. Available at: <https://historia-europa.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/migr-introduction-el.pdf> [Accessed 3 Oct. 2020].
- Eurostat, 2020. *Asylum applicants considered to be unaccompanied minors. Almost*

- 14.000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2019 (71/2020). [online] www.ec.europa.eu. European Commission. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10774034/3-28042020-AP-EN.pdf/03c694ba-9a9b-1a50-c9f4-29db665221a8> [Accessed 27 Oct. 2020].
- FRONTEX - European Union Agency (n.d.). *FRONTEX Legal Basis*. [online] frontex.europa.eu. Available at: <https://frontex.europa.eu/about-frontex/legal-basis/> [Accessed 10 Oct. 2020].
- Government Greece and UNICEF, 2018. *Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece (as of 31 December 2017) - Greece*. [online] ReliefWeb. Available at: <https://reliefweb.int/report/greece/situation-update-unaccompanied-children-uac-greece-31-december-2017> [Accessed 15 Oct. 2020].
- Greek Council for Refugees and AIDA-Asylum Information Database, 2017. *Country Report - Greece | Asylum Information Database*. [online] www.asylumineurope.org. Available at: <https://www.asylumineurope.org/reports/country/greece> [Accessed 15 Oct. 2020].
- IOM UN Migration, 2020. *Voluntary Scheme for the Relocation from Greece to other European Countries*. [online] IOM Office in Greece. Available at: <https://greece.iom.int/sites/default/files/201111.pdf> [Accessed 16 Nov. 2020].
- Maiani, F., 2019. *Responsibility Allocation and Solidarity*. [online] *From Tampere 20 to Tampere 2.0: Towards a new European Consensus on Migration*, European Policy Center, pp.103–118. Available at: https://wms.flexious.be/editor/plugins/imagemanager/content/2140/PDF/2019/Tampere_WEB.pdf [Accessed 5 Nov. 2020].
- Missing Children Europe, 2020. *Missing Children in Migration*. [online] missingchildreneurope.eu. Available at: <https://missingchildreneurope.eu/Missingchildreninmigration> [Accessed 1 Nov. 2020].
- Naftemporiki online, 2020. *Four NGOs Implicated in Migrant Smuggling from Turkey to Greek isles; Greek intel op cited*. [online] www.naftemporiki.gr. Available at: <https://www.naftemporiki.gr/story/1642591/four-ngos-implicated-in-migrant-smuggling-from-turkey-to-greek-isles-greek-intel-op-cited> [Accessed 30 Oct. 2020].
- Nielsen, N., 2020. *Commission Bins “Dublin” asylum-reform Proposal*. [online] EUobserver. Available at: <https://euobserver.com/migration/147511> [Accessed 10 Nov. 2020].
- Radjenovic, A., 2020. *Solidarity in EU Asylum Policy*. [online] *European Parliament. EPRS - European Parliamentary Research Service*. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649344/EPRS_BRI\(2020\)649344_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649344/EPRS_BRI(2020)649344_EN.pdf) [Accessed 13 Nov. 2020].
- Schmid-Drüner, M., 2019. *Immigration policy | Fact Sheets on the European Union | European Parliament*. [online] www.europarl.europa.eu. Available at:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/152/immigration-policy>
[Accessed 7 Oct. 2020].

UNHCR, 2020. *Situation Mediterranean Situation*. [online] UNHCR - Operational Portal Refugee Situations. Available at:
https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179#_ga=2.123126536.288811467.1604298817-1053863187.1594364831 [Accessed 13 Oct. 2020].

UNHCR, UNICEF and IOM, 2017. *Refugee and Migrant Children- Including Unaccompanied and Separated Children- in Europe. Overview of Trends in 2016*. [online] www.unicef.org. Available at:
https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org.eca/files/eca-dataproduct-Factsheet_refugee_migrant.pdf [Accessed 13 Oct. 2020].

Wagner, M. et al, 2016. *The Implementation of the Common European Asylum System*. [online] *European Parliament*. LIBE Committee. Available at:
https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556953/IPOL_STU%282016%29556953_EN.pdf [Accessed 10 Nov. 2020].

Ελληνόγλωσση:

Ανδρέου, Γ., 2015. *Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ)* [pdf]. [online] www.opencourses.auth.gr. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα. Διαθέσιμο σε:
<https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS394/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%B5%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%2010%20CE%A7%CE%95%CE%91%CE%94.pdf> [Πρόσβαση 10 Οκτ. 2020].

Ανδρουλάκης, Ν., 2016. *Ερώτημα προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την εξαφάνιση 10.000 ανήλικων προσφύγων*. [online] www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο σε: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2016-001022_EL.html [Πρόσβαση 29 Οκτ. 2020].

Breen, D., 2019. *Ταξίδια Απελπισίας: Παιδιά Πρόσφυγες και Μετανάστες Φτάνουν στην Ευρώπη - Πώς Μπορεί να Ενισχυθεί η Προστασία τους - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019*. [online] UNHCR Operational Data Portal (ODP). Διαθέσιμο σε: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71726> [Πρόσβαση 29 Οκτ. 2020].

Capital.gr, 2020a. *Κατάργηση της Κράτησης Ανηλίκων στα Αστυνομικά Τμήματα*. [online] Capital.gr. Διαθέσιμο σε:
<https://www.capital.gr/epikairota/3501417/katargisi-tis-kratisis-anilikon-sta-astynomika-tmimata> [Πρόσβαση 19 Δεκ. 2020].

Capital.gr, 2020b. *Κομισιόν: Ξεκινά εκ νέου το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης*

Ασυνόδευτων Ανήλικων Προσφύγων από την Ελλάδα. [online] Capital.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.capital.gr/diethni/3462025/komision-xekina-ek-neou-to-programma-metegkatastasis-asunodeuton-anilikon-prosfugon-aro-tin-ellada> [Πρόσβαση 6 Νοεμ. 2020].

Γεωργιοπούλου, Τ., 2017. *Με Αργά Βήματα το Νέο «Δουβλίνο», ποιες Χώρες Αντιδρούν.* [online] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/society/913392/me-arga-vimata-to-neo-doyvlino-fois-chores-antidroyn/> [Πρόσβαση 18 Νοεμ. 2020].

Δημητρόπουλος, Σ., 2019. *Έρευνα: «Εγκλωβισμένα» στην Ελλάδα τα Ασυνόδευτα Παιδιά - Περίπλοκες οι Διαδικασίες Επανένωσης.* [online] LiFO. Διαθέσιμο σε: <https://www.lifo.gr/now/greece/237343/ereyna-egklovismena-stin-ellada-ta-asynodeyta-paidia-periplokes-oi-diadikasies-epanensis> [Πρόσβαση 3 Νοεμ. 2020].

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. [online] Διαθέσιμο σε: <https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opedocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bcbf83a2> [Πρόσβαση 20 Νοεμ. 2020].

EASO, 2013. *EASO Σχετικά με τις Πρακτικές Εκτίμησης της Ανηλικότητας στην Ευρώπη.* [online] www.easo.europa.eu. European Asylum Support Office Διαθέσιμο σε: <https://easo.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0213783ELN.pdf> [Πρόσβαση 28 Οκτ. 2020].

Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής, 2017. *Προσφυγική Κρίση 2015-2016.* [online] www.government.gov.gr. Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης. Διαθέσιμο σε: https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2017/04/gr_fact_sheet_refugee_feb2017.pdf [Πρόσβαση 14 Οκτ. 2020].

Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Διαχείρισης Προγραμμάτων - Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και άλλων Πόρων, 2017. *Κοινοτικό Θεσμικό Πλαίσιο.* [online] www.amifisf.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.amifisf.gr/kinotiko-thesmiko-plesio/> [Πρόσβαση 10 Οκτ. 2020].

ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2018. *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 31/12/2018.* [online] www.ekka.org.gr. Διαθέσιμο σε: https://www.ekka.org.gr/images/PDF_ARXEIA/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%95%CE%9C%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D/GR%20EKKA%2031-12-2018.pdf [Πρόσβαση 15 Οκτ. 2020].

ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2019. *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 31/12/2019.* [online] www.ekka.org.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.ekka.org.gr/images/%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91%20%CE%91%CE%A3%CE%A>

5%CE%9D%CE%9F%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%A9%CE%9D/G
R_EKKA_Dashboard_31-12-2019.pdf [Πρόσβαση 15 Οκτ. 2020].

ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2020. *Επικαιροποιημένη Κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα - 15/10/2020*. [online] www.ekka.org.gr. Διαθέσιμο σε:
https://www.ekka.org.gr/images/%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91_2020/GR%20EKKA%20Dashboard_20201015.pdf [Πρόσβαση 15 Οκτ. 2020].

ΕΚΚΑ, 2019. *Τίτλος Δράσης: «Ενίσχυση του Θεσμού της Επαγγελματικής Επιτροπείας Ασυνόδευτων ανηλίκων»*, με κωδ. ΟΠΣ 5045763. [online] www.ekka.org.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.ekka.org.gr/index.php/author-login/amif-isf/2019-09-12-09-18-38> [Πρόσβαση 30 Οκτ. 2020].

EliamepOfficial and Hanns Seidel Foundation - Athens Office, 2020. «*Αξιολογώντας το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο*». *YouTube*. Διαθέσιμο σε:
<https://www.youtube.com/watch?v=R7U8ND7mdrc> [Πρόσβαση 1 Νοεμ. 2020].

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρθρο 80 [online] Διαθέσιμο σε: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC_2&format=PDF [Πρόσβαση 8 Οκτ. 2020].

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1997. *Σύμβαση Δουβλίνου (97/C 254/01)*. Διαθέσιμο σε: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:41997A0819\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:41997A0819(01)&from=EL) [Πρόσβαση 5 Οκτ. 2020].

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004. *Χώρος ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης : Απολογισμός του Προγράμματος Τάμπερε και Μελλοντικές Κατευθύνσεις*. [online] www.eur-lex.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0401&from=EL> [Πρόσβαση 11 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003. *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.343/2003*. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R0343&from=EL> [Πρόσβαση 5 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2005. *Σχέδιο Δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την Εφαρμογή του Προγράμματος της Χάγης για την Ενίσχυση της ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. [online] www.ypes.gr. Διαθέσιμο σε: https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/HAGUE_ACTIONPLAN_EL.pdf [Πρόσβαση 11 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011. *Οδηγία 2011/95/ΕΕ*. Διαθέσιμο σε:
https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/Directive_2011_95_EU.pdf [Πρόσβαση 4 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013α. *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού*

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0603&from=EL> [Πρόσβαση 4 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013b. *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013*. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0604&from=en> [Πρόσβαση 6 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016. *Σύνοψη του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ*. [online] www.eur-lex.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:133501&from=EL> [Πρόσβαση 12 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016a. *Πέμπτη Έκθεση Σχετικά με την Μετεγκατάσταση και την Επανεγκατάσταση - COM(2016) 480 final*. [online] www.eur-lex.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0480&from=EN> [Πρόσβαση 5 Νοεμ. 2020].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016b. *Το Σύστημα του Δουβλίνου*. [online] www.ec.europa.eu. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/20160406/factsheet_-_the_dublin_system_el.pdf [Πρόσβαση 6 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020. *Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο*. [online] Ευρωπαϊκή Επιτροπή - European Commission. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_el [Πρόσβαση 14 Νοεμ. 2020].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Jurova, 2016. *Απάντηση στην Ερώτηση E-001022/16, P-001104/16, E-001339/16*. [online] www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο σε: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2016-001022-ASW_EL.html [Πρόσβαση 30 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017. *Η Μεταναστευτική Κρίση στην Ευρώπη | Επικαιρότητα | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*. [online] www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78631/i-metanasteutiki-krisi-stin-europsi> [Πρόσβαση 13 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020. *Μεικτές οι Αντιδράσεις στο ΕΚ για το Νέο Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου*. [online] www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20200924STO87803/meiktes-oi-antidraseis-sto-ek-gia-to-neo-sumfono-metanasteusis-kai-asulou> [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – LIBE, 2017. *Κανονισμός Δουβλίνου: Δίκαιη Κατανομή των Ευθυνών Μεταξύ των Χωρών της ΕΕ*. [online] www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press->

room/20171016IPR86161/kanonismos-doublinou-dikaie-katanome-ton-euthunon-metaxu-ton-khoron-tes-ee [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1999. *Συμπεράσματα της Προεδρίας - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε*. [online] www.concilium.europa.eu. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/media/21052/91400.pdf> [Πρόσβαση 9 Οκτ. 2020].

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2010. *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης - Μια Ανοιχτή και Ασφαλής Ευρώπη που Εξυπηρετεί και Προστατεύει τους Πολίτες (2010/C 115/01)*. [online] www.yves.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.yves.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/PROGR-STOKX-EL.pd> [Πρόσβαση 11 Οκτ. 2020].

Iefimerida.gr, 2020. *Ξεκινά το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης Ασυνόδευτων παιδιών- 12 Ταξιδεύουν για το Λουξεμβούργο | ΕΛΛΑΔΑ*. [online] iefimerida.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.iefimerida.gr/ellada/xekina-i-metegkatastasi-asynodeyton-paidion> [Πρόσβαση 4 Νοεμ. 2020].

Kathimerini.gr, 2019. *Λώρα Παππά: Ασυνόδευτα Ανήλικα και Ευρωπαϊκές Ευθύνες*. [online] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/society/1047872/lora-pappa-asynodeyta-anilika-kai-eyropaikes-eythynes/> [Πρόσβαση 3 Νοεμ. 2020].

Κλώντζα, Ο., 2019. *Εκρηκτική η Κατάσταση με τα Ασυνόδευτα Προσφυγόπουλα - Η Δράση για την Προστασία τους*. [online] Το Βήμα Online. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2019/12/12/society/ekriktiki-i-katastasi-me-ta-asynodeyta-paidia-to-kyma-drasis-gia-tin-prostasia-tous/> [Πρόσβαση 15 Νοεμ. 2020].

Κουβαριτάκη, Ι., Στρατιδάκη, Σ. και Τσάγκαρη, Μ., 2020. *Από το Ίδρυμα στην Κοινότητα: Εναλλακτική Φροντίδα Ευάλωτων Παιδιών και Υποστήριξη Οικογενειών. Ειδική Έκθεση*. [online] *Συνήγορος του Πολίτη - Ανεξάρτητη Αρχή*. Διαθέσιμο σε: https://www.synigoros.gr/resources/eidikh-ekdesh-prostasia-eyalwtwn-paidiwn_teliko.pdf [Πρόσβαση 13 Νοεμ. 2020].

Lawspot.gr., 2019a. *ΕΔΔΑ: Καταδίκη της Ελλάδας για τις Συνθήκες Διαβίωσης Ασυνόδευτων Ανηλίκων*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/edda-katadiki-tis-elladas-gia-tis-synthikes-diaviosis-asynodeyton-anilikon> [Πρόσβαση 14 Νοεμ. 2020].

Lawspot.gr., 2019b. *Τρίτη η Ελλάδα σε Καταδίκες για Παραβιάσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2018*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/triti-i-ellada-se-katadikes-gia-paraviaseis-anthropinon-dikaiomaton-stin-eyropaiki-ensi> [Πρόσβαση 14 Νοεμ. 2020].

METAδραση, 2018. *Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων*. [online] www.metadrasi.org. Διαθέσιμο σε: <https://metadrasi.org/campaigns/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CF%89%CE%BD->

%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD/
[Πρόσβαση 29 Οκτ. 2020].

- Μουτούση, Ν., 2020. *ΜΚΟ: Χιλιάδες Ευρώ χωρίς Προορισμό - Εθελοντές χωρίς Ταυτότητα* | LiberalGr. [online] www.liberal.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.liberal.gr/politics/chiliades-euro-choris-proorismo-ethelontes-choris-tautotita/285277> [Πρόσβαση 30 Οκτ. 2020].
- Μπόλαρη, Τ., 2019. *Πάνω από 1.100 Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Εξαφανίστηκαν στην Ελλάδα το 2018*. [online] Η Εφημερίδα των Συντακτών. Διαθέσιμο σε: https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/196105_pano-aro-1100-asynodeytoi-anilikoi-exafanistikan-stin-ellada-2018 [Πρόσβαση 1 Νοεμ. 2020].
- Naftemporiki.gr, 2016. *Μέρκελ: Το κλείσιμο της Βαλκανικής Οδού δεν λύνει το προσφυγικό*. [online] www.naftemporiki.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.naftemporiki.gr/story/1155827/merkel-to-kleisimo-tis-balkanikis-odou-den-lunei-to-prosfugiko> [Πρόσβαση 20 Οκτ. 2020].
- Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η., 2016. Οι Πολιτικές Μετανάστευσης και Ασύλου. In: Ν. Μαραβέγιας, ed., *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, σελ.480–482.
- Νόμος 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις*. Άρθρα 1, 50 [online] Διαθέσιμο σε: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/N4251_2014.pdf [Πρόσβαση 1 Οκτ. 2020].
- Νόμος 4554/2018 - ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018 (Κωδικοποιημένος)*. Μέρος Γ΄-Ρυθμιστικό Πλαίσιο για την Επιτροπεία των Ασυνόδευτων Παιδιών [online] Διαθέσιμο σε: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ergasia-koinonike-asphalise/nomos-4554-2018-phek-130a-18-7-2018.html> [Πρόσβαση 30 Οκτ. 2020].
- Νόμος 4686/2020 (Α΄ 12-5-2020. αρ.φ. 96). Βελτίωση της Μεταναστευτικής νομοθεσίας, Τροποποίηση Διατάξεων των Νόμων 4636/2019 (Α΄ 169), 4375/2016 (Α΄ 51), 4251/2014 (Α΄ 80) και άλλες διατάξεις*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%9D-4686-2020.pdf> [Πρόσβαση 5 Οκτ. 2020].
- Νόμος υπ' αριθμ. 4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις*. Άρθρα: 2, 20, 32, 39, 41, 48, 57, 58, 60, 75, 83, 90, 114 [online] Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/06/%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82-46362019.pdf> [Πρόσβαση 2 Οκτ. 2020].
- Nugent, N., 2012. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές*. 3rd ed., Μετάφραση από τα Αγγλικά Ι. Τσολακίδου, Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Παγώνα, Μ., Αγκόλλη, Σ. και Κουφονικολάκου, Θ., 2018. *Τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται στην Ελλάδα. Ετήσια Έκθεση*. [online] *Συνήγορος του Πολίτη - Ανεξάρτητη Αρχή*. Διαθέσιμο σε: <https://www.synigoros.gr/resources/docs/ee2018->

kdp-dikaiom-paid-pou-metakin.pdf [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].

- Παλαιολόγος, Γ., 2020. *Το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο: Μία Πρώτη Αποτίμηση*. [online] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/561090985/to-neo-symfono-gia-ti-metanasteysi-kai-to-asylo-mia-proti-apotimisi/> [Πρόσβαση 14 Νοεμ. 2020].
- Παπαδόπουλος, Γ., 2016. *Τα Εξαφανισμένα Παιδιά των Προσφυγικών Ροών*. [online] Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/society/848548/ta-exafanisma-paidia-ton-prosfygikon-roon/> [Πρόσβαση 1 Νοεμ. 2020].
- Πουλαράκης, Σ., 2016. *Η Διαπίστωση της Ανηλικότητας των Ασυνόδευτων Ανηλίκων αλλοδαπών. Σκέψεις και Προβληματισμοί*. [online] *Γιατροί του Κόσμου - mdmgreece.gr*. Διαθέσιμο σε: https://mdmgreece.gr/app/uploads/2016/09/AGE-ASSESSMENT-POLICY-BRIEF_%CE%91.pdf [Πρόσβαση 27 Οκτ. 2020].
- Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 4 - Σύσταση Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, Καθορισμός των Αρμοδιοτήτων του και Ανακατανομή Αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/06/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%94%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1-4-%CE%A6%CE%95%CE%9A-4%CE%91-15.01.2020.pdf> [Πρόσβαση 1 Οκτ. 2020].
- Ραβανός, Α., 2020. *Εσωστρεφές και Φοβικό το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση*. [online] Το Βήμα Online. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2020/10/10/society/esostrefes-kai-foviko-to-neo-symfono-gia-ti-metanasteysi/> [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].
- Σαράντου, Ε. και Θεοδωροπούλου, Α., 2019. *Παιδιά Έρμια. Αποκλεισμός και Εκμετάλλευση των Ασυνόδευτων Ανηλίκων στην Ελλάδα. Εθνική Μελέτη: Ελλάδα*. [online] *www.rosalux.gr*. Ίδρυμα Ρόζα Λουξεμπουργκ - Παράρτημα Ελλάδας. Διαθέσιμο σε: https://rosalux.gr/sites/default/files/publications/national_greece_gr_final_1211web.pdf [Πρόσβαση 23 Οκτ. 2020].
- Σπυροπούλου, Α.Μ., 2016. *Ασυνόδευτοι Ανήλικοι ως Πρόσφυγες και Μετανάστες*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σταματούκου, Ε. ed., 2019. *Πως έχει Αλλάξει η Ελληνική Πολιτική Μετανάστευσης*. [online] European Data Journalism Network. Διαθέσιμο σε: <https://www.europeandatajournalism.eu/ell/Eidheseis/Eidheseis-dedomhenon/Pos-hechei-allhaxei-e-ellenikhe-politikhe-metanasteyses> [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].
- Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf> [Πρόσβαση 29 Σεπτ. 2020].
- Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://asylo.gov.gr/wp->

content/uploads/2014/06/geneva_convention_el.pdf [Πρόσβαση 4 Οκτ. 2020].

Συνήγορος του Πολίτη, 2019. *Έκδοση απόφασης Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για την κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε αστυνομικά τμήματα*. [online] Συνήγορος του Πολίτη - Ανεξάρτητη Αρχή - Δικαιώματα του Παιδιού. Διαθέσιμο σε: <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.asynodeutoi.567200> [Πρόσβαση 15 Νοεμ. 2020].

TANEA Team, 2020. *Μόρια : Πώς φτάσαμε στην καταστροφή του ΚΥΤ – Η διαχρονική τραγωδία*. [online] ΤΑ ΝΕΑ. Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/2020/09/10/greece/moria-pos-ftasame-stin-katastrofi-tou-kyt-i-diachroniki-tragodia/> [Πρόσβαση 28 Οκτ. 2020].

TANEA Team, 2020. *Μόρια: Έτσι Μεταφέρθηκαν στη Θεσσαλονίκη τα Ασυνόδευτα Προσφυγόπουλα*. [online] ΤΑ ΝΕΑ. Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/2020/09/10/greece/moria-etsi-metaferthikan-sti-thessaloniki-ta-asynodeyta-prosfygoroula/> [Πρόσβαση 3 Νοεμ. 2020].

Το Βήμα Team, 2020α. *Επικρίσεις στην Κομισιόν για το νέο «Δουβλίνο»*. [online] Το Βήμα Online. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2020/09/23/world/i-komision-dexetai-epikriseis-gia-to-neo-symfono-metanasteysis-kai-asyloy/> [Πρόσβαση 9 Νοεμ. 2020].

Το Βήμα Team, 2020b. *Προσφυγικό: Καταγγελίες κατά της Ελλάδας για Παραβιάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου*. [online] Το Βήμα Online. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2020/09/22/society/prosfygiko-kataggelies-kata-tis-elladas-gia-paraviaseis-tou-eyropaikou-dikaiou/> [Πρόσβαση 16 Νοεμ. 2020].

Το Βήμα Team, 2016. *ΕΛ.ΑΣ.: Στα 1.480 τα Ασυνόδευτα Προσφυγόπουλα που Αγνοούνται*. [online] Το Βήμα Online. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2016/03/04/world/el-as-sta-1-480-ta-asynodeyta-prosfygoroula-roy-agnooyntai/> [Πρόσβαση 30 Οκτ. 2020].

Υπουργείο Εξωτερικών - Μόνιμη Αντιπροσωπεία στην ΕΕ, 2017. *Ευρωπαϊκός Χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας: Προοπτικές μετά το Πρόγραμμα του Τάμπερε – Πρόγραμμα της Χάγης*. [online] www.mfa.gr. Διαθέσιμο σε: <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiosunes-eleutherias-kai-asphaleia.html?page=1> [Πρόσβαση 10 Οκτ. 2020].

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019. *Infographic Ασυνόδευτοι Ανήλικοι – Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου*. [online] www.migration.gov.gr. Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/infographic-asynodeytoi-anilikoi-stoicheia-ypiresias-asyloy/> [Πρόσβαση 20 Οκτ. 2020].

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020. *Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης - ΚΥΤ*. [online] www.migration.gov.gr. Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/> [Πρόσβαση 27 Οκτ. 2020].

- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020a. *Αναχώρησε η Πρώτη Ομάδα 25 Ασυνόδευτων Ανηλίκων Προσφύγων από τους Συνολικά 500 για την Πορτογαλία* | Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. [online] Διαθέσιμο σε: <https://migration.gov.gr/anachorise-i-proti-omada-25-asynodeyton-anilikon-prosfygon-apo-toys-synolika-500-gia-tin-portogalia/> [Πρόσβαση 6 Νοεμ. 2020].
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b. *Συγχαρητήρια επιστολή Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για την κατάργηση της κράτησης ανηλίκων στα αστυνομικά τμήματα* | Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. [online] Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Available at: <https://migration.gov.gr/sygcharitiria-epistoli-ypatis-armosteias-toy-oie-gia-tin-katargisi-tis-kratisis-anilikon-sta-astynomika-tmimata/> [Accessed 18 Δεκ. 2020].
- UNHCR the UN Refugee Agency, 2018. *Η Σύμβαση του 1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων - UNHCR Ελλάδα*. [online] www.unhcr.org. Διαθέσιμο σε: <https://www.unhcr.org/gr/%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-1951-%CF%83%CF%87%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%84%CF%8E%CF%82-%CF%84> [Πρόσβαση 3 Οκτ. 2020].
- UNHCR The UN Refugee Agency, 2020. *Οργανισμοί του ΟΗΕ Καλωσορίζουν την Πρόσφατη Μετεγκατάσταση Ασυνόδευτων Παιδιών από την Ελλάδα, Καλώντας για Περαιτέρω Δράση και Αλληλεγγύη*. [online] UNHCR Ελλάδα. Διαθέσιμο σε: https://www.unhcr.org/gr/15955-metegatastasi_asynodeutwn_paidiwn.html [Πρόσβαση 5 Νοεμ. 2020].
- UNHCR The UN Refugees Agency, 2020. *Διεθνής Ημέρα Εξαφανισμένων Παιδιών: Σημείωμα για την Αναφορά Εξαφανισμένων Παιδιών Προσφύγων και Μεταναστών*. [online] UNHCR Ελλάδα. Διαθέσιμο σε: https://www.unhcr.org/gr/14713-diethnis_imera_exafanismanwn_paidiwn.html [Πρόσβαση 1 Νοεμ. 2020].
- Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/C 202/02)*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EL> [Πρόσβαση 12 Οκτ. 2020].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στατιστικά στοιχεία για τα Ασυνοδευτα Ανήλικα: 2017

Key Facts
as of 31 December 2017

3,350 Estimated number of UAC currently in Greece based on analysis of data available to EKKA (as of 31 December 2017)

1,101 Total number of places available in UAC shelters (filled, pending assigned cases as of 31 December, including 23 vacant places)

2,290 Total number of UAC on waiting list for shelter (as of 31 December 2017) including:
 -438 in Reception and Identification Centers
 -54 in protective custody

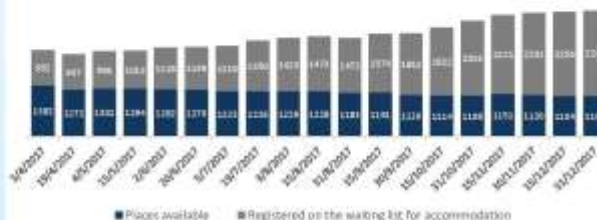
Waiting list does not include referrals of an known location can still call during pre-registration process
 Waiting list includes 173 separated children

10,538 Total number of UAC referrals to EKKA from 1 Jan 2016 to 31 December 2017.
 Out of the total:
 -9,862 boys (94%)
 -676 girls (6%)
 -632 <14 years old (6%)
 Figures dynamical & change and may be adjusted based on verification by EKKA.

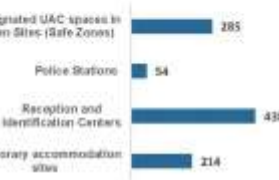
Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece 31 December 2017

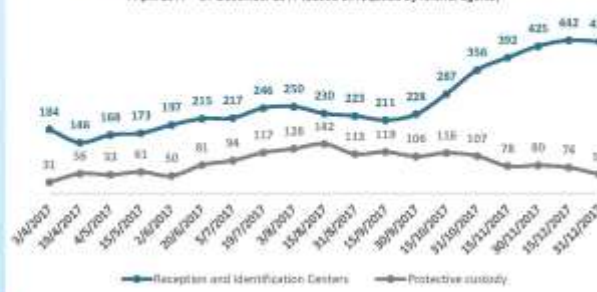
Number of places available in UAC shelters (filled, pending assigned cases) vs. Numbers of additional requests for placement on waiting list
4 April 2017 – 31 December 2017

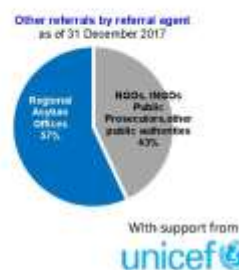
Number of UAC on the waiting list by location (Safe spaces, Police Stations, RICs, Temporary accommodation sites) as of 31 December 2017 (based on requests by referral agents*)

Number of UAC placed in Reception and Identification Centers/Protective Custody
4 April 2017 – 31 December 2017 (based on requests by referral agents)

*Referrals from open facilities are carried out by referral agents including Asylum Service, NGOs, INGOs, Public Prosecutors. The actual number of UAC in the RICs as of 31 December is higher than the referrals received by EKKA. In addition to the above 683 extra referrals are pending submission to EKKA.

Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece Number and places of UAC Shelters and Safe Zones, 31 December 2017

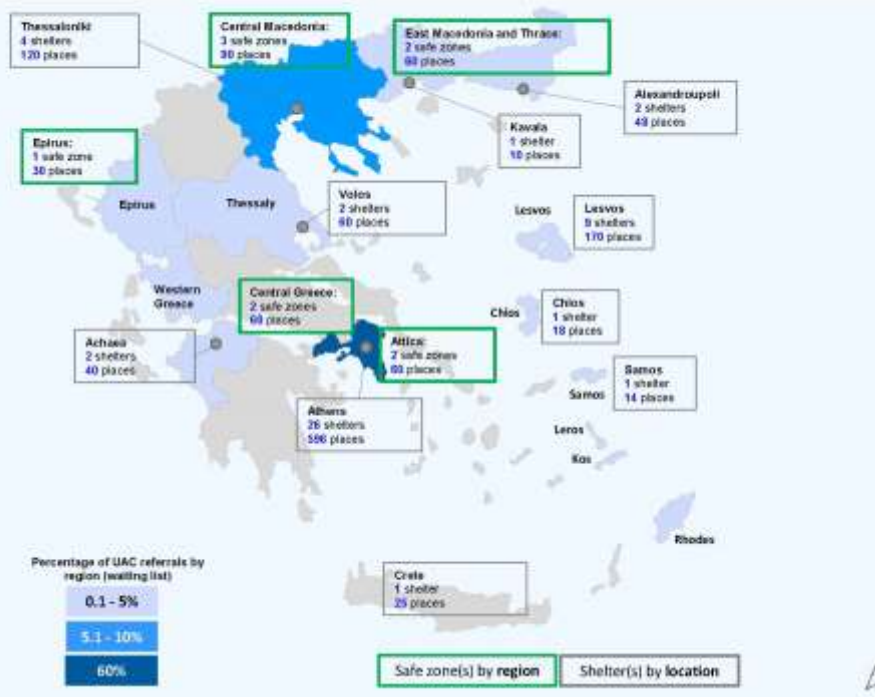
Key Facts
as of 31 December 2017

UAC Shelters (transit and long-term)
 - Current: **49** UAC shelters with total **1,101** places. (increased from 423 places in March 2016)
 - Planned: **1** new shelter with total **15** new places

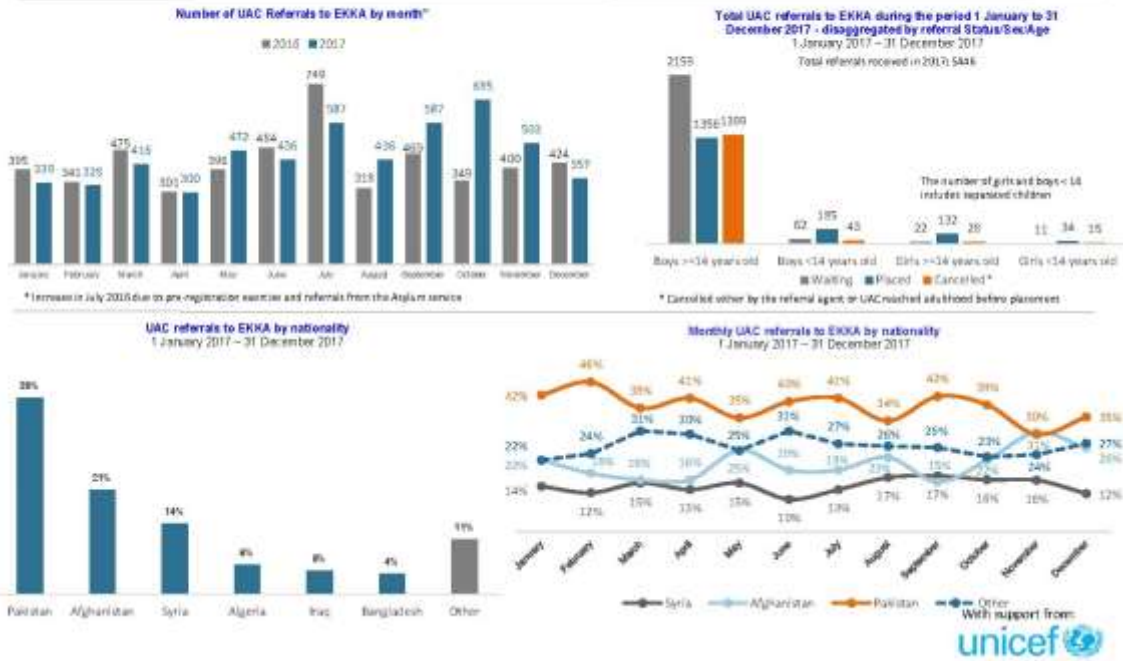
Safe Zones* (short-term)
 - Current: **10** Safe Zones for UAC with total **300** places.

*Safe Zones are designated supervised spaces where accommodation sites which provide UAC with 24/7 emergency protection facilities. They should be used as short-term protection (1 month) maximum in open for UAC in light of the insufficient number of available shelter spaces. Safe Zone priority is given to UAC in shelter with as well as other vulnerable children, in need of first aid services.

With support from:

Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece
December 2017

Στατιστικά στοιχεία για τα Ασυνόδευτα Ανήλικα: 2018

Βασικά Στοιχεία
3.741* Εγκριμένος αριθμός Α.Α στην Ελλάδα
εκ των οποίων:
93,8% Αγόρια
6,2% Κορίτσια
7,2% <14 ετών

1.064 Θέσεις μακροχρόνιας φιλοξενίας (δημέιζ/διαμερίσματα υποστηριζόμενης διαβίωσης Α.Α.)

895 Θέσεις προσωρινής φιλοξενίας (Ασφαλείς ζώνες/Ξενοδοχεία)

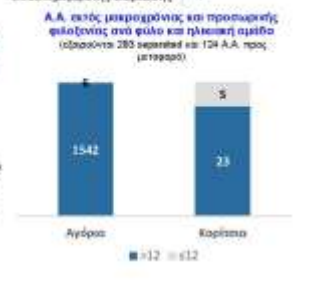
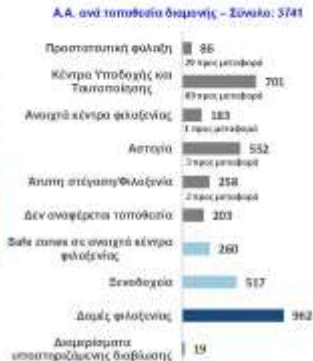
1.983* Α.Α. εκτός μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας εκ των οποίων: 701 σε ΚΥΤ
86 σε Προστατευτική Φύλαξη
124 προς μεταφορά σε θέσεις μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας

*Αμετακίνητοι 283 παιδιά που αναζητούνται από ανάδοχο που άνοιξε από τον μήνα ο αριθμός καθήμενων παιδιών (αργότερα)

Τα στοιχεία ανήλθαν ύστερα από προκαταρκτική έρευνα, μέσω ερωτηματολογίου και ελέγχου.

Με την υποστήριξη:

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα 31 Δεκεμβρίου 2018

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα

Αριθμός και δυναμικότητα δομών φιλοξενίας Α.Α., ασφαλών ζωνών και ξενοδοχείων, 31 Δεκεμβρίου 2018

Βασικά στοιχεία
μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2018

Δομές φιλοξενίας Α.Α.
-Σε λειτουργία: 48 δομές φιλοξενίας συνολικής δυναμικότητας 1.040 θέσεων
-Υπό σχεδιασμό: 3 δομές φιλοξενίας συνολικής δυναμικότητας 92 θέσεων

Διαμερίσματα υποστηριζόμενης αυτόνομης διαβίωσης Α.Α.
-Σε λειτουργία: 8 διαμερίσματα για Α.Α. άνω των 16 ετών συνολικής δυναμικότητας 24 θέσεων

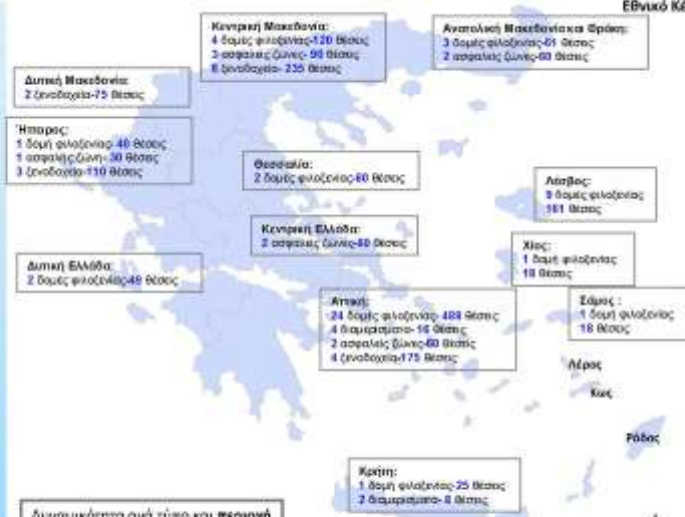
Ασφαλείς ζώνες για Α.Α.*
-Σε λειτουργία: 10 ασφαλείς ζώνες Α.Α. συνολικής δυναμικότητας 300 θέσεων

Ξενοδοχεία**
-Σε λειτουργία: 15 ξενοδοχεία συνολικής δυναμικότητας 595 θέσεων
-Υπό σχεδιασμό: 1 ξενοδοχείο συνολικής δυναμικότητας 35 θέσεων

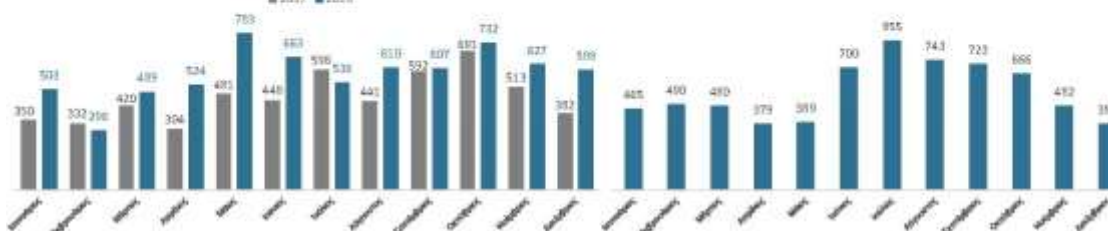
*Ο αριθμός ζωνών που είναι λειτουργικές είναι 129 θέσεις και 129 θέσεις αντίστοιχα. Οι υπόλοιπες 171 θέσεις είναι σε διαδικασία έγκρισης και 10 θέσεις είναι σε διαδικασία έγκρισης. Οι υπόλοιπες 171 θέσεις είναι σε διαδικασία έγκρισης και 10 θέσεις είναι σε διαδικασία έγκρισης.

**Τα ξενοδοχεία λειτουργούν ως δομές φιλοξενίας Α.Α. με την υποστήριξη του ΕΚΚΑ. Τα ξενοδοχεία αυτά είναι: 1) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 2) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 3) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 4) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 5) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 6) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 7) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 8) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 9) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 10) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 11) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 12) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 13) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 14) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα, 15) Ξενοδοχείο Α.Α. στην Αθήνα.

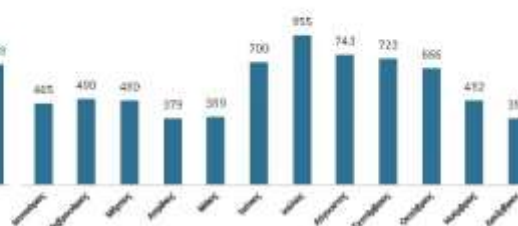
Με την υποστήριξη:

Αριθμός παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα
(επικαιροποιείται ανά μήνα)
■ 2017 ■ 2018

Διαθεσιμότητες* παραπομπών ανά μήνα για το έτος 2018
(επικαιροποιείται ανά μήνα)

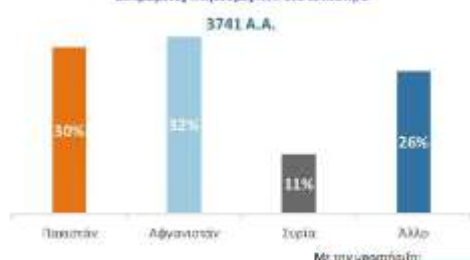
*Εκδόθηκε υποθέσει η αναμενόμενη κατάσταση.

17.719 Συνολικός αριθμός παραπομπών Α.Α. από τον Ιανουάριο του 2016 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2018.

Ποσοστά παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα και εθνικότητα
1 Ιανουαρίου 2018 – 31 Δεκεμβρίου 2018
(επικαιροποιείται ανά μήνα)

Εκτιμώμενες πηγήσεις Α.Α. ανά εθνικότητα

Με την υποστήριξη:

Στατιστικά στοιχεία για τα Ασυνοδευτα Ανήλικα: 2019

Βασικά Στοιχεία

2,034 Α.Α. σε μακροχρόνια ή προσωρινή φιλοξενία
77 Α.Α. σε κέντρα επαγγελματικής φιλοξενίας Α.Α.

1809* Α.Α. σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης
195* Α.Α. σε Προστατευτική Φύλαξη

141* Α.Α. σε Ανοχήτα κέντρα φιλοξενίας
1045* Α.Α. σε Άτυπες/Εμπιστευτικές συνθήκες στέγασης

*Αναμενόμενοι 480 αριθμοί στο συνολικό από τα κράτη που δεν είναι κατά τον χώρο κράτη ασυνοδευτων παιδιών (από τον 239 Α.Α. από μεταβολή σε άτυπες συνθήκες στέγασης ή προσωρινής φιλοξενίας)

5.301 Εκτιμώμενος αριθμός Α.Α στην Ελλάδα εκ των οποίων:
92,6% Αγόρια
7,4% Κορίτσια
8,7% <14 ετών

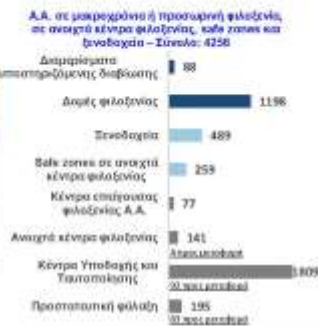
Δυναμικότητα θέσεων φιλοξενίας

1.488 θέσεις μακροχρόνιας φιλοξενίας (δημι/διαμερίσματα υποστηρίξιμης διαβίωσης Α.Α.)

841 θέσεις προσωρινής φιλοξενίας (Ασφαλείς ζώνες/Ξενοδοχεία)

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) είναι ο αρμόδιος φορέας για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση των Α.Α. στην Ελλάδα.

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνοδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα 31 Δεκεμβρίου 2019

Επιπρόσθετα, 1045 Α.Α. (εκ των οποίων 20 προς μεταφορά) όπου κατά την παραπομπή τους δηλώθηκε πως διαμένουν σε άτυπες/εμπιστευτικές συνθήκες στέγασης, καταλήγει σε αστέγιο, ενώ άλλων συχνά τύπο διαμονής. Ο παραπάνω αριθμός συμπεριλαμβάνει 67 Α.Α. για τους οποίους δεν δηλώθηκε τοποθεσία διαμονής από τον φορέα παραπομπής. Το ΕΚΚΑ είναι σε διαδικασία επικύρωσης της πληροφορίας αυτής.

Με την υποστήριξη:

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνοδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα

Αριθμός και δυναμικότητα δομών φιλοξενίας Α.Α., ασφαλών ζωνών και Ξενοδοχείων, 31 Δεκεμβρίου 2019

Βασικά Στοιχεία
Μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2019

Δομές φιλοξενίας Α.Α.
-Σε λειτουργία: 52 δομές φιλοξενίας συνολικής δυναμικότητας 1.352 θέσεων
-Υπό σχεδιασμό: 1 δομή φιλοξενίας συνολικής δυναμικότητας 38 θέσεων

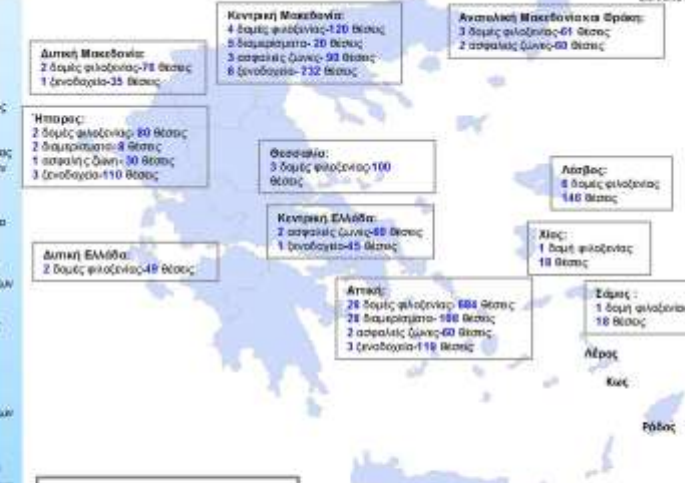
Διαμερίσματα υποστηρίξιμης αυτόνομης διαβίωσης Α.Α.
-Σε λειτουργία: 34 διαμερίσματα για Α.Α. όπου των 10 είναι συνολικής δυναμικότητας 138 θέσεων
-Υπό σχεδιασμό: 31 διαμερίσματα συνολικής δυναμικότητας 124 θέσεων

Ασφαλείς ζώνες για Α.Α.*
-Σε λειτουργία: 10 ασφαλείς ζώνες Α.Α. συνολικής δυναμικότητας 300 θέσεων

Ξενοδοχεία**
-Σε λειτουργία: 14 Ξενοδοχεία συνολικής δυναμικότητας 841 θέσεων

*Ο ασφαλείς ζώνες που είναι θεσπισμένες σύμφωνα με τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφαλή φιλοξενία των παιδιών που έχουν ανάγκη προστασίας και είναι άτυπες ή προσωρινές, οι οποίες είναι φιλικές προς τα παιδιά και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.
**Τα ξενοδοχεία είναι μικρά ξενοδοχεία, ξενοδοχεία κέντρα παραθερισμού, ξενοδοχεία που είναι διαθέσιμα για φιλοξενία Α.Α. και που έχουν άδεια για φιλοξενία Α.Α. σύμφωνα με τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφαλή φιλοξενία των παιδιών που έχουν ανάγκη προστασίας και είναι άτυπες ή προσωρινές.

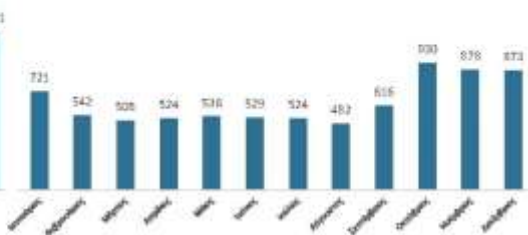
Με την υποστήριξη:

Αριθμός παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα
(στα ελαττωματικά ανά μήνα)

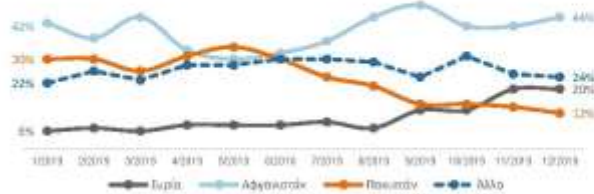
Διαθεσιμότητες* παραπομπές ανά μήνα για το έτος 2019
(στα ελαττωματικά ανά μήνα)

*Εκδόθηκε υποθέτηση η αναμενόμενη κάλυψη αναθέσεων.

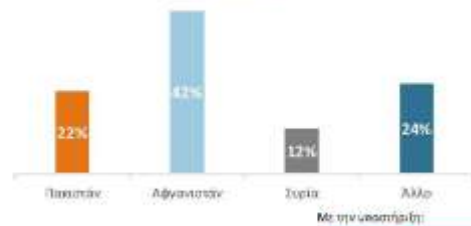
27.539 Συνολικός αριθμός παραπομπών Α.Α. από τον Ιανουάριο του 2016 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2019.

Ποσοστά παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα και εθνικότητα
(1 Ιανουαρίου 2019 – 31 Δεκεμβρίου 2019)
(παραπομπές ανά μήνα)

Εκτιμώμενος πληθυσμός Α.Α. ανά εθνικότητα

5301 Α.Α.

Με την υποστήριξη:

Στατιστικά στοιχεία για τα Ασυνόδευτα Ανήλικα: έως 15/10/2020

Βασικά Στοιχεία

2659 Α.Α. σε μεταρρύθμιση ή προσωρινή φύλαξη
 134* Α.Α. σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης
 176* Α.Α. σε Προστατευτική φύλαξη
 192* Α.Α. σε Ανοικτά κέντρα φύλαξης
 1029* Α.Α. σε Άσυλα/Επισφαλείς συνθήκες στέγασης

*συμπεριλαμβάνονται 299 παιδιά που περιμένουν από τα μέσα του Δεκέμβρη 2019 να είναι κληρονομήσει ή να είναι κληρονομήσει από τους γονείς τους (μεταφορές) και 239 Α.Α. που περιμένουν σε θέσεις μεταρρύθμισης ή προσωρινής φύλαξης

4190 Επείγουσες αριθμούς Α.Α στην Ελλάδα με τους οποίους **92,8%** Αγόρια **7,2%** Κορίτσια **8,5%** <14 ετών

Δυναμικότητα θέσεων φύλαξης
 28130 θέσεις προσωρινών φύλαξης (δομές/δωμάτια υποστηρίξιμης διαμονής Α.Α.)
 1681 θέσεις προσωρινών φύλαξης (δομικές/Επιχειρήσεις/Κέντρα Επείγουσας Φύλαξης)

Το παρόν έγγραφο δημοσιεύει τα προσωρινά στοιχεία σχετικά με την κατάσταση από το ΕΚΚΑ.

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα 15 Οκτωβρίου 2020

Επιπρόσθετα, **1029** Α.Α. (εκ των οποίων **66** προς μεταφορά) όπου κατά την παραπομπή τους δηλώθηκε πως διαμένουν σε άτυπες/επισφαλείς συνθήκες στέγασης, όπως σε δωμάτια με άλλους κολλημένους, σε αυτάρχει, ενώ αλλάζουν συχνά τύπο διαμονής. Ο παραπάνω αριθμός συμπεριλαμβάνει 30 Α.Α. για τους οποίους δεν δηλώθηκε καταβολή διαμονής από τον φορέα παραπομπής. Το ΕΚΚΑ είναι σε διαδικασία επικύρωσης της κληρονομίας αυτής.

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα

Αριθμός και δυναμικότητα δομών φύλαξης Α.Α., ασφαλών δωματίων, δωμοσπίτων και κέντρων επείγουσας φύλαξης, 15 Οκτωβρίου 2020

Βασικά στοιχεία

Μέχρι 15 Οκτωβρίου 2020

Δομές φύλαξης Α.Α.
 -Σε λειτουργία: 61 δομές φύλαξης συνολικής δυναμικότητας 1623 θέσεων

Δωμάτια υποστηρίξιμης προσωρινής διαμονής Α.Α.
 -Σε λειτουργία: 47 δωμάτια για Α.Α. που συν 16 ετών συνολικής δυναμικότητας 188 θέσεων
 -Υπό σχεδιασμό: 18 δωμάτια συνολικής δυναμικότητας 72 θέσεων

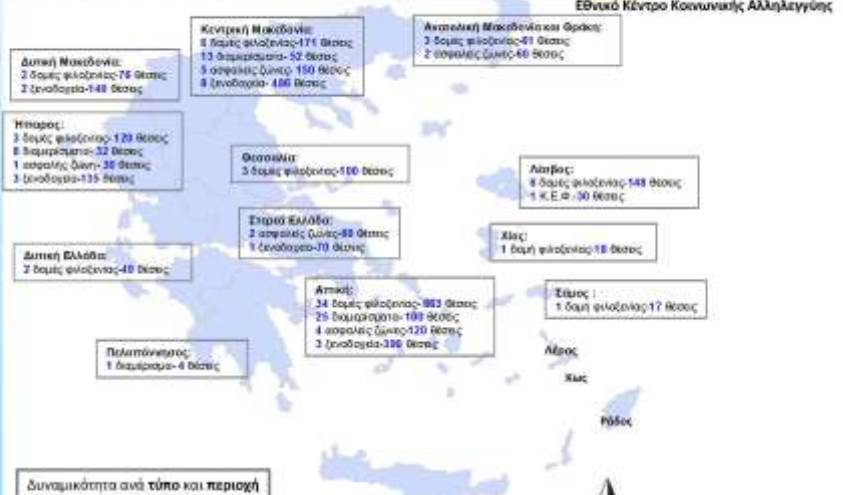
Ασφαλείς Στέγες για Α.Α.*
 -Σε λειτουργία: 14 ασφαλείς στέγες Α.Α. συνολικής δυναμικότητας 420 θέσεων

Δωμάτια με Κέντρα Επείγουσας Φύλαξης (Κ.Ε.Φ.)**
 -Σε λειτουργία: 17 κέντρα συνολικής δυναμικότητας 1231 θέσεων (1 λειτουργούν ως κέντρα διαμετακόμισης για Α.Α. προς μετακίνηση)
 -Σε λειτουργία: 1 Κ.Ε.Φ. για Α.Α. συνολικής δυναμικότητας 30 θέσεων

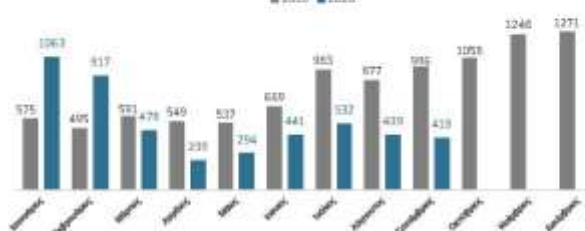
* Ο ασφαλείς στέγη για Α.Α. λειτουργεί σε προσωρινή βάση για Α.Α. που είναι κληρονομήσει ή να είναι κληρονομήσει από τους γονείς τους (μεταφορές) και 239 Α.Α. που περιμένουν σε θέσεις μεταρρύθμισης ή προσωρινής φύλαξης

** Τα δωμάτια με Κέντρα Επείγουσας Φύλαξης (Κ.Ε.Φ.) είναι δωμάτια που λειτουργούν ως κέντρα προσωρινής διαμονής για Α.Α. που περιμένουν σε θέσεις μεταρρύθμισης ή προσωρινής φύλαξης

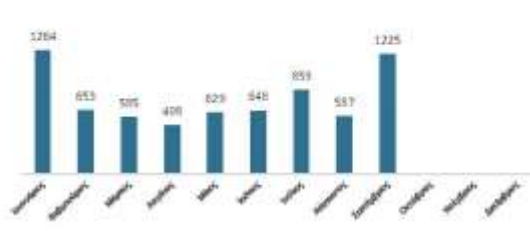
Με την υποστήριξη:

Αριθμός παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα
(επικαιροποιείται ανά μήνα)

Διαθεσίμες παραπομπές* ανά μήνα
(επικαιροποιείται ανά μήνα)

32364 Συνολικός αριθμός παραπομπών Α.Α. από τον Ιανουάριο του 2016 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2020.

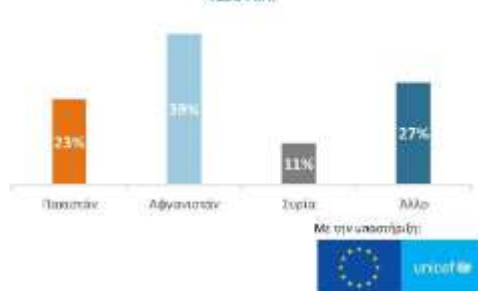
*Εκλόγιμα υποθέτουμε τη χωρική κάλυψη αναθέσεων.

Ποσοστά παραπομπών Α.Α. στο ΕΚΚΑ ανά μήνα και εθνικότητα
1 Δεκεμβρίου 2019 - 30 Σεπτεμβρίου 2020
(επικαιροποιείται ανά μήνα)

Εκτιμώμενος πληθυσμός Α.Α. ανά εθνικότητα

4190 Α.Α.

ΔΟΜ: Στατιστικά στοιχεία για το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης Ευάλωτων Ομάδων Αιτούντων Άσυλο της ΕΕ (11/11/2020)

VOLUNTARY SCHEME FOR THE RELOCATION FROM GREECE TO OTHER EUROPEAN COUNTRIES

With the twin objectives to support vulnerable groups and enhance solidarity among European Union (EU) Member States and associated countries, IOM in collaboration with EASO, UNHCR and UNICEF is supporting the Greek Government, the Ministry of Migration and Asylum, the Special Secretary for the Protection of Unaccompanied Migrant Children and the General Secretary of Migration Policy

in relocating asylum seekers from Greece to other EU Member States. The voluntary mechanism aims to prepare and relocate 1,600 Unaccompanied Migrant Children (UMC) and families. This includes applicants and beneficiaries of international protection, including children with severe medical conditions or other vulnerabilities who are accompanied by their family members. IOM is collaborating with its partners and other sub-contracted organizations (ARSIS,

Merimna, METAdraji, FRAKSIS, Syn-eirmos, Terre des Hommes) to ensure beneficiaries travel in a safe and dignified manner and to prepare them before departure with enhanced skills and information to ease their integration in the Member State of Relocation (MSR). The project is funded by the Directorate for Migration and Home Affairs of the European Commission.

